

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

20^E JAARGANG

WOENSDAG 23 OCTOBER 1935

No. 1034

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.
Aangteekende stukken: Bijkantoor Ruigelaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement
volgens tarief. Administratie van abonnementen en adver-
tenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam,
Amsterdam, 's-Gravenhage. Posthèque- en giro-rekening No.
145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per
jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch
Kwartalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen
het weekblad en het Kwartalbericht gratis en een reductie
op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
DE INTERNATIONALE ZIJDE VAN HET ONTWERP-SANCTIE- WET door Prof. Dr. J. H. W. Verzijl	912
De economische betekenis voor Nederland van sancties tegen Italië	913
De financieele en economische sancties van den Vol- kenbond door H. Ch. G. J. van der Mandere	915
Warenwet en bezuiniging door Ir. W. H. van Leeuwen	917
AANTEKENINGEN:	
Hypotheekbanken en woningmarkt in Nederland ..	918
Resultaat van de rondvraag van de Internationale Vereeniging voor de Suikerstatistiek	919
De 15de publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut	920
Suikerstatistiek in Engeland	920
MAANDCIJFERS:	
Hypotheekrente in Nederland	921
ONTVANGEN BOEKEN	921
STATISTIEKEN	921—922
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

22 OCTOBER 1935.

De verruiming van onze geldmarkt is deze week geregeld toegenomen. De Bank heeft tot tweemaal toe kunnen besluiten haar rente-tarieven te verlagen, welke thans over de geheele linie $1\frac{1}{2}$ pCt. lager zijn dan de vorige week. De notering voor drie-maands bankaccepten is van $5\frac{1}{4}$ pCt. op $4\frac{1}{8}$ pCt. teruggelopen. Schatkistpapier noteert een fractie lager. Call was aangeboden; de prijs is van 5 op $3\frac{3}{4}$ pCt. gekomen. De gemakkelijke toestand op de geldmarkt heeft ook de geldgevers op de prolongatiemarkt toeschietelijker gemaakt; de prolongatie-rente is van $5\frac{1}{4}$ op $4\frac{1}{2}$ pCt. gekomen.

* * *

Op 23 dezer stelt de Minister van Financiën de gelegenheid open om in te schrijven op f 35 millioen schatkistpapier, waarvan ca. f $23\frac{1}{2}$ millioen moet dienen als verlenging van vervallende verplichtingen.

Op de wisselmarkt is het heel kalm gebleven. De koersen zijn slechts weinig veranderd. Nadat in den loop van de week een kleine rijzing had plaats gevonden, gingen de noteringen tenslotte wat terug. Zoo liepen Ponden, die op $7.23\frac{1}{2}$ begonnen, omhoog tot $7.26\frac{1}{2}$ om echter op $7.23\frac{1}{4}$ te sluiten. Dollars veranderden maar weinig; zij kwamen van $1.47\frac{9}{16}$ op $1.47\frac{7}{16}$. De £/\$ koers werd op ca. $4.91\frac{1}{2}$ vastgehouden; een oogenblik kwam de notering op 4.93. Fransche Francs zijn van 9.73 op $9.71\frac{1}{2}$ teruggegaan. De contrôle hield den £/Frs. koers op ca. 74.50. Belga's blijven rond de 24.80 schommelen. Zwitsersche Francs 48.08—47.95. Lires rond de 12.—. Peseta's 20.20.

Canadeesche Dollars ca. $1.45\frac{1}{4}$. T. T. Indië hooger: $100\frac{6}{16}$.

Van de termijnmarkt valt weinig verandering te melden; de marges zijn tegenover verleden week bijna niet gewijzigd.

De goudprijzen blijven terugloopen; baren Amsterdam noteerden f 1.649, levering Londen f 1.648,25 per kg fijn. Eagles $2.49\frac{7}{8}$, Sovereigns 12.25 en Gouden Tientjes 10.25. Zeer aangeboden was Duitsch bankpapier, dat het laatst op 37.50 gedaan werd.

DE INTERNATIONALE ZIJDE VAN HET ONTWERP-SANCTIEWET.

Over de volkenrechtelijke zijden van het nieuwe ontwerp-Sanctiewet 1935 te schrijven, levert eigenaardige moeilijkheden op, en wel vooral om den overstelpenden omvang der vragen, die zich bij een aandachtige beschouwing van het groote probleem der Volkenbondssancties aan ons opdringen. Vragen van den meest uiteenlopenden aard: van internationale en nationale politiek en moraal, psychologie der volkeren en van de massa, constitutioneel en volkenrecht, rechtswijsgeerige vragen naar de waarde van het recht voor de internationale samenleving, rechts-historische perspectieven en nog allerlei meer, verdringen elkaar en het is nog te vroeg om te bepalen, wat er voor de internationale rechtsorde uit de branding van de politieke worstelingen dezer maanden als reëel bezinsel zal achterblijven.

Het is hier uiteraard niet de plaats voor bespiegelingen over de groote principiële vragen, die in dit conflict besloten liggen, ofschoon men zich geen oogenblik los kan maken van de gedachte, dat alles zóó nauw samenhangt, dat ook die vragen onvermijdelijk haar invloed doen gelden op de beantwoording van concrete volkenrechtelijke kwesties. Ik wil deze ernstige moeilijkheid trachten te omzeilen, door mij te bepalen tot slechts enkele aanduidingen over het groote verband.

Tot dusverre scheen het Handvest van den Volkenbond in vele opzichten nauwelijks „au sérieux” te worden genomen, wat in het bijzonder voor art. 16. het „sanctie”-artikel, geldt. Eerst heeft men in 1921 door uitlegging er een goed deel van zijn kracht aan ontnomen; daarna is men, naar het getuigenis van onze eigen Regeering, overal nalatig gebleven om er in de nationale wetgevingen de noodzakelijke consequenties uit te trekken, zoodat nu hals over kop tot allerlei spoedmaatregelen moet worden overgegaan; nog onlangs is het artikel buiten toepassing gelaten in gevallen, waarin het had behooren te worden toegepast. Is de internationale gezindheid thans werkelijk omgeslagen? Wordt dit, uit het oogpunt van internationale rechtsorganisatie misschien wel allerbelangrijkste, artikel van het Pact voortaan tot levend volkenrecht? En zijn de staten bereid, in verband daarmee ook het andere principiële artikel, 20, te laten doorwerken, volgens hetwelk alle verbintenissen uit internationale verdragen, die met het Handvest in strijd mochten zijn, handelsverdragen, bondgenootschappen, rivierscheepvaartakten, kanaalconventies, doorvoeroverdragen, enz., voor dat Handvest moeten wijken?

Willen de Bondsleden oprecht hunne verplichtingen naleven? Drie hunner, Albanië, Hongarije en Oostenrijk, hebben reeds openlijk verklaard, en dat wel op rechtens ontoelaatbare gronden, dat zij zich aan hunne rechtsplichten moeten onttrekken. En hoevelen zullen het nog, niet openlijk, doen?

Is er eenige kans, dat het Kellogg-pact, standaardtype van de familie der volkenrechtelijke invertebraten, nog eens ruggegraatvorming zal gaan vertoonen? Men zie naar de Vereenigde Staten en onderdrukke zijn ergernis: de groote promotor van de internationale veroordeeling van den aanvalsoorlog blijft... onzijdig en maakt tusschen aanval en aangevallene geen verschil! Intusschen, het kon nog erger: Amerika zou ook op zijn traditioneele, maar verouderde rechten als neutrale mogendheid ter zee ten volle een beroep kunnen doen en daarmee de sancties kunnen dwarsboomen, en wie zou er zijn leven onder durven verdedden, dat ook dat niet nog eens met het schoone pact in harmonie zal worden geacht? Wat leeft er aan werkelijke rechtsbereidheid in de psyche der volkeren?

Maar genoeg om te doen zien, dat er zwaarwichtige gronden zijn voor een diep-invretende scepsis ten

aanzien van de waarde van het internationale recht voor de statenbetrekkingen en dat de schrijver dezer regelen allerminst een „illusionist” is. En toch, of misschien juist dáárom, verdient z.i. de vastberaden en doelbewuste politiek onzer Regeering in het sanctievraagstuk zoo onvoorwaardelijk waardeering en steun, ook om ons volk nog weer eens in te hameren, dat het in vele gevallen met zijn traditioneele onzijdigheid rechtens radicaal uit is. Voor de ontwikkeling der internationale rechtsorde is het van de ingrijpendste beteekenis, dat er een groep van staten zij, en gelukkig ook is, die het volkenrecht willen naleven om zijns zelfs wille, uit internationaal plichtsbefef, belangeloos of misschien zelfs in strijd met momenteele eigen belangen. Er wordt, en met méér dan een schijn van recht, geïnsinueerd, dat de groote mogendheden ook in deze zaak allereerst, zoo niet uitsluitend, hare eigen nationale belangen doen gelden. Dat in het bijzonder voor Frankrijk en Engeland het eigenbelang in hun jongste politiek een belangrijken factor vormt, is nauwelijks te loochenen, maar men overdrijve hier toch ook niet, miskenne evenmin de werking van meer ideëele drijfveeren, bedenke dat juist de tegenstrijdige belangen hier hunne synthese kunnen vinden in een ook met het algemeen belang harmonieerende oplossing en herinnere zich overigens de les der internationale rechtshistorie, dat het volkenrecht zich altijd in den vorm van vereffening van botsende belangen heeft voortgekristalliseerd, zoodat zich in het sanctie-vraagstuk slechts een eeuwenoude ervaring voortzet. Maar in elk geval kunnen werkelijk belangelooze staten in historische perioden als die, welke wij thans beleven, door hunne principiële en plichtsgetrouwe houding een onmiskenbaren invloed ten goede uitoefenen: hen verdenkt men niet van minderwaardige motieven en ook hunne stille, vastberaden actie helpt te midden van den internationalen chaos het precedent scheppen, dat de geheele rechtshistorie door zulk een geweldige factor in de rechtsontwikkeling is geweest, ook en misschien wel vooral in het volkenrecht. Wat nu, als het ware uit het niets, wordt opgebouwd, wordt op zijn beurt, in de toekomst, basis van nieuwen opbouw.

Daarom is het nieuwe vierledige wetsvoorstel, dat, in aansluiting aan het reeds eerder aanvaarde sanctie-middel van het uitvoerverbod, thans ook die van het verbieden van invoer, credietverstrekking, scheepvaartverkeer en overdracht van schepen voor de Regeering mogelijk maakt, dankbaar te begroeten als Nederland's, niet van eigenbelang te verdenken, bijdrage en offer aan de internationale rechtsorganisatie.

Dat bij de doorvoering van deze sanctiemiddelen, behalve allerlei economische nadeelen, ook tal van rechtskwesties kunnen rijzen, is a priori aan te nemen. Men moet immers niet vergeten, dat het gloednieuwe sanctie-apparaat thans voor het eerst in toepassing wordt gebracht en daartoe nog moet worden uitgewerkt, zonder dat de statengemeenschap daarbij nog over eenig precedent beschikt, en dat dit moet geschieden op den grondslag van een artikel van het Handvest, dat voor de meest uiteenlopende uitleggingen vatbaar is, — uitleggingen, die uiteraard ook al weer mede door nationale belangen worden bepaald. Bovendien geldt hier in sterke mate de boven weergegeven overweging, dat men er eigenlijk helaas niet ten volle van overtuigd kan zijn, dat alle Bondsleden werkelijk loyaal hunne verplichtingen zullen naleven; tegen het drietal, dat zijn ontrouw aan zijn rechtsverplichtingen reeds openlijk heeft uitgesproken, zijn zelfs tegenmaatregelen moeten worden aangekondigd, maar zal het hierbij blijven? En wat volkenrechtelijk het ergste is: wat zullen de voornaamste buitenstaanders: Duitschland, de Vereenigde Staten, Japan en Brazilië doen? De uit de niet-universaliteit van den Bond voortspruitende volkenrechtelijke kwesties zijn niet alleen nog nauwelijks in hun vollen

omvang te voorzien, maar ook moeilijk bij voorbaat juridisch te beoordeelen.

Er kan ook al weer geen sprake van zijn, op alle mogelijke rechtsconflicten, die uit de toepassing der sancties en, wat ons land betreft, dus uit de Uitvoerverbodenwet 1935 en de nieuw voorgestelde Sanctiewet 1935 kunnen voortvloeien, in te gaan, of er eene, zelfs maar bij benadering volledige, schets van te geven. De mogelijkheden van conflicten van dien aard zijn aan het wezen van het in werking te stellen sanctie-apparaat inhaerent, vooral zoolang nationale tradities, eigenbelangen of prestigekwesties bepaalde staten nog weerhouden van toetreding of wedertoetreding tot de in den Volkenbond belichaamde statengemeenschap. Bij een ontleding van de rechtspositie zou men ook moeten onderscheiden tusschen tenminste vier groepen van mogelijke rechtsconflicten: tusschen den aanvaller Italië en de andere Bondsleden, tusschen de aan de sancties deelnemende en de niet daaraan deelnemende leden, tusschen de aan de sancties deelnemende leden onderling en tusschen deze laatsten en niet bij den Bond aangesloten staten.

Dat in de verhouding dër aan de sancties deelnemende staten tot Italië, als den schender van het Pact, voortaan alleen art. 16 en de daaruit voortvloeiende besluiten de rechtspositie beheerschen, is duidelijk: men heeft dan ook werkelijk geen juristencommissie noodig om te constateeren, dat Nederland volkomen bevoegd en zelfs verplicht is om geldende handelsverdragsbepalingen met Italië buiten werking te stellen of met die bepalingen in strijd te handelen, voor zoover de toepassing van het Pact dit eischt.

Ook zal Nederland wellicht in de onaangename noodzakelijkheid komen om overeenkomstig de besluiten van Genève tegenover zijne aan de verplichtingen van het Pact ontrouwe medeleden discrimineerend op te treden. Onrecht ligt ook daarin niet: de afvalligen hebben het aan zichzelf te wijten, wanneer de overige leden zich bij hunne samenwerking tegen hen verweren. De letter van het ontwerp-Sanctiewet, die van „door Ons aan te wijzen landen” spreekt, zou ook dit optreden dekken, anders dan de Memorie van Toelichting.

Belangwekkend is het vraagstuk van de opheffing van den belangenstrijd tusschen de leden, die aan de sancties medewerken, onderling en van hunne onderlinge steunverleening tegen den aanvaller. Ook op dit punt gelden strikte verplichtingen, waaraan geen Bonds lid zich zonder ontrouw aan het Pact kan onttrekken. Deze rechtsverplichtingen van ons land worden echter door het wetsontwerp niet bestreken en zullen eventueel op andere wijze moeten worden nageleefd.

De moeilijkste verwikkelingen dreigen uiteraard als gevolg van het feit, dat belangrijke staten buiten den Bond staan. Deze verwikkelingen zouden vooral te vreezen zijn, wanneer het nog tot een sanctie-blokkade zou komen: in dat geval toch zou ongetwijfeld de vermaarde controverse uit vroeger jaren over de al- of niet-rechtswerking van de „vreedzame” blokkade tegenover derde staten herleven. Maar ook zonder een blokkade zijn in deze nieuwe materie rechtsgeschillen te verwachten. Het meest op den voorgrond getreden, maar in de pers vrij oppervlakkig behandeld is het vraagstuk van eene eventuele gedeeltelijke sluiting van het Suezkanaal: zou de „Conferentie van Volkenbondsstaten” — de zonderlinge nieuwe figuur, het onwettige kind van de interpretatie van 1921 — tot een dergelijken maatregel besluiten, dan zou weliswaar een Italiaansch verwijt van verdragsschennis ongegrond zijn, omdat tusschen de Bondsleden de sancties het verdere verdragsrecht primeeren, maar niet-Bondsleden zouden grond hebben tot beklag.

Moeilijkheden zijn ook niet uitgesloten bij eventueel beroep van Duitschland op de Rijnvaartakte, in verband met mogelijken uitvoer van steenkolen uit dat

land naar Italië, een voorbeeld, dat niet onder de Sanctiewet 1935, maar onder de Uitvoerverbodenwet 1935 valt. De doorvoer langs den Rijn zou tegenover Duitschland niet belet kunnen worden; de wet voorziet echter uitdrukkelijk de mogelijkheid van een verbod van „wederuitvoer naar (het door de sancties getroffen) land van doorgevoerde goederen andere dan die, welke uit zee zijn binnengekomen en zonder overlading ter zee weder uitgaan.”

De meestbegunstigings-puzzle heeft voor verschillende casusposities in Genève al eene oplossing gevonden. Strikt juridische behandeling van al deze vragen zal nauwelijks mogelijk zijn: het sanctie-instrument is een in het traditioneele volkenrecht binnengedrongen vreemd lichaam, dat het overgeleverde volkenrecht zich nog zal moeten assimileren.

J. H. W. VERZIJL.

DE ECONOMISCHE BETEKENIS VOOR NEDERLAND VAN SANCTIES TEGEN ITALIË.

Men schrijft ons:

Op 17 October 1935 is bij de Tweede Kamer het ontwerp voor een „Sanctiewet 1935” ingediend (bijl. 1935/6, No. 184). De economische gevolgen, welke de daarin voorgestelde regeling eventueel voor Nederland zal kunnen hebben, worden hieronder besproken, waarbij uiteraard de meerdere of mindere wenselijkheid of doelmatigheid der sancties buiten beschouwing blijft.

Het ontwerp strekt tot het geven aan de Kroon van de bevoegdheid tot het nemen van de volgende maatregelen:

1. het verbieden van invoer van producten afkomstig uit den Staat, waartegen de sancties worden gericht;
2. het tegengaan van verstrekken van credieten aan dien Staat;
3. het beletten van de scheepvaart met dien Staat;
4. het verbieden van het overdragen van schepen aan dien Staat.

Bovendien bezit de Regeering reeds uit hoofde van de wet van 9 October 1935, S. 599, de „Uitvoerverbodenwet 1935”, het recht om als maatregel van internationale samenwerking tot het voorkomen of beëindigen van vijandelijkheden, woorden in het nieuwe wetsontwerp eveneens gebezigd, den uitvoer van goederen geheel of gedeeltelijk te verbieden.

Beide wetten tezamen zullen Nederland's deelneming aan eventuele sancties tegen Italië beheerschen.

In de rij der practische mogelijkheden staat ingevolge besluit van de volkenbondscommissie van achttien vooraan een *volstrekt verbod van invoer van alle Italiaansche waren*.

De invoer uit alle landen tezamen en uit Italië alleen heeft de laatste jaren onderscheidenlijk bedragen (zonder gouden munt en muntmateriaal):

	Totale invoer	waarvan uit Italië	Percentage
1931	f 1.892.733.000	f 19.651.000	1.04 pCt.
1932	„ 1.299.427.000	„ 15.573.000	1.2 „
1933	„ 1.208.726.000	„ 16.734.000	1.38 „
1934	„ 1.038.276.000	„ 14.200.000	1.37 „

In 1934 nam Italië naar de invoerwaarde de dertiende plaats onder de landen van herkomst in. Onmisbare grondstoffen en levensmiddelen vindt men niet in de lijst der ingevoerde artikelen. Evenmin als het voorstellende land, Groot-Britannië, zou Nederland daarom van uitschakeling van dezen invoer op zichzelf onoverkomelijke nadeelen ondervinden.

Dit neemt natuurlijk niet weg, dat bepaalde takken van handel en verkeer door de verhinderende van dezen invoer zullen worden geschaad.

Bovenaan staan de invoeren van Italiaansche bodemproducten. In de eerste plaats amandelen, die in 1934 voor bijna 90 pCt., dan citroenen, die voor meer dan 80 pCt. uit Italië kwamen. Voor het overige waren

de andere landen om de Middellandsche Zee bijna uitsluitend leveranciers. Nederland heeft de betekenis van dezen invoer erkend door in het handelsverdrag met Italië van 1 Maart 1934 de invoerrechten op bepaalde maxima te fixeeren. Sedert ongeveer 1930 zijn naast de genoemde artikelen gekomen de Italiaansche pruimen, die door de strenge standaardiseeringsvoorschriften van de fascistische Regeering in korten tijd den invoer uit andere landen hebben overvleugeld. Intusschen heeft de invoer na 1933 zeer geleden onder de hooge monopolieheffingen in Nederland. Hetzelfde geldt voor het minder belangrijke artikel perziken, waarvan de invoer nog slechts eenigszins is gespaard, doordat krachtens het handelsverdrag met Italië in de zomermaanden het invoerrecht hier te lande niet wordt geheven en het monopolierecht tot de helft wordt gereduceerd. Tenslotte moet in dit verband nog worden herinnerd aan de Italiaansche bloemkool, invoerartikel in de wintermaanden, ten behoeve waarvan de lasten evenzeer bij het handelsverdrag zijn verlaagd. In de kringen van importeurs, groote en kleine fruit- en groentehandlaren, expediteurs en vervoerondernemingen zou ernstige verstoring van deze invoeren uiteraard worden betreurd, terwijl de door hen ondervonden benadeeling in hun zaken ongetwijfeld in nog ruimeren kring uitwerking zou doen gevoelen.

Een verwant artikel is de gepelde rijst, een Italiaansch product, waarvoor het handelsverdrag een vrijstelling van invoerrecht inhoudt, terwijl Nederland zich bovendien in 1934 heeft verplicht een aanzienlijke hoeveelheid boven de contingentering op te nemen. Deze invoer is natuurlijk zoo noodig te ontberen. Hetzelfde geldt van de ongepelde rijst uit Italië, die bijv. in 1932 ook vrijwel niet werd verhandeld, toen de goedkoopere Aziatische rijst haar plaats innam.

Als laatste bodemproduct, dat in het bijzonder vermelding verdient, moet worden genoemd de Italiaansche wijn, ook al zijn er booze tongen, die beweren, dat bepaalde onder die benaming uit Triëst komende vochten weinig met de natuur hebben te maken. Onder de hier ingevoerde Italiaansche wijnen hebben de goedkoopere soorten, de z.g. „democratische wijnen”, den laatsten tijd de overhand gekregen. Daarmede ging gepaard een aanzienlijke toeneming van de hoeveelheid (585.000 L. in 1933 tegen 1.156.000 L. in 1934). Men behoeft geen geheelonthouder te zijn om te berusten in tijdelijke onmogelijkheid van de aanvulling dezer voorraden.

Zeer belangrijk is voorts de invoer van manufacturen en garens, vooral van kunstzijde, uit Italië. In 1934 overschreed de waarde daarvan de twee en een half miljoen Gulden. Al weder is deze invoer niet onmisbaar. Hetzelfde geldt voor andere stoffen en modewaren, die hier veel binnenkomen, zooals bukskin, sokken en zelfs de befaamde Italiaansche hoeden. De moderne Nederlander spiegelt zich nog altijd gaarne aan den Prins van Oranje, die liever zijn hoed dan zijn hoofd verloor.

Al evenzeer zullen wij er ons bij kunnen neerleggen, als wij onze zaken niet meer met Italiaansche handschoenen zullen kunnen aanpakken, ook al betrokken wij daarvan in 1934 meer dan 500.000 paren, zijnde bijna de helft van den geheelen invoer. Afsnijding van zulke invoeren, die zich langs den natuurlijke weg hebben ontwikkeld en ongetwijfeld aan een behoefte voldoen, is natuurlijk op zichzelf niet aanbevelenswaardig, doch evenmin onoverkomelijk, wanneer hogere belangen geacht worden zulks te eischen.

De invoeren van Italiaansche ertsen (pyriet en zinkerts) kunnen door die uit andere landen worden vervangen. Zij zijn niet bijzonder omvangrijk. Opmerkelijk is evenwel, dat een Italiaansche firma ook beschikt over buitenlandsche mijnen en waarschijnlijk daaruit zal kunnen blijven verkoopen. Is dit een maas in het net der sancties?

Als wij tenslotte nog chemicaliën (reukwaren, citroenzuur e.a.), alsmede het Italiaansche marmer vermelden, dan mogen wij zeker ook ten aanzien daarvan constateeren, dat verbod van invoer voor de rechtstreeks belanghebbenden schadelijk, doch op zichzelf voor onze volksgemeenschap niet ondragelijk zou zijn.

Daarnaast voerden Java en Madoera in 1934 voor ongeveer f 1.500.000 Italiaansche goederen in, een betrekkelijk geringe hoeveelheid dus, waarvan het wegvallen wel niet ernstig zal worden gevoeld. Voorts is bij de jongste aanvullende handelsovereenkomsten bepaald, dat Nederlandsch-Indië een zeker contingent Italiaansche kunstzijden weefsels zal invoeren. Het zou jammer zijn, indien deze invoer zou moeten worden geweerd, omdat daarvan bij dezelfde overeenkomst afhankelijk is gesteld de invoer in Italië van een contingent van 2750 ton Nederlandsch-Indische of Surinaamsche koffie.

Tenslotte moet in dit verband erop worden gewezen, dat een invoerverbod volgens het nieuw ingediende wetsontwerp niet slechts kan worden uitgevaardigd ten aanzien van goederen van Italiaanschen oorsprong, doch ook van uit Italië slechts herkomstige goederen. Zou deze verder strekkende maatregel worden genomen, dan zou de doorvoer van Oostenrijksche en Hongaarsche goederen over Triëst en Fiume naar Nederland evenzeer stop worden gezet. Natuurlijk *behoeft* deze consequentie niet uit de machtingenswet te worden getrokken. Overigens is het de vraag, of en in hoeverre, als het ernst wordt, transitohandel over Italië zal kunnen blijven loopen, ook wanneer daartegen geen bepaalde maatregelen worden genomen.

* * *

Komen wij thans tot de andere zijde der zaak, den uitvoer naar Italië. De handelsstatistiek levert daarentrent de volgende gegevens op:

	Totale uitvoer	waarvan naar Italië	Percentage
1931	f 1.290.760.000	f 14.464.000	1.13 pCt.
1932	„ 836.422.000	„ 12.853.000	1.53 „
1933	„ 722.907.000	„ 13.902.000	1.92 „
1934	„ 708.517.000	„ 15.602.000	2.20 „

Naar verhouding is de uitvoer uit het Rijk in Europa dus wat belangrijker dan de goederenbeweging in omgekeerde richting. In 1934 is de balans voor Nederland zelfs actief geworden, een verschijnsel, dat zich in 1935, bij een wederzijds dalend waardecijfer, in verscherpte mate afteekent. Intusschen moet worden opgemerkt, dat volgens de Italiaansche statistiek in 1934 de activiteit slechts 300.000 Lire bedroeg, tegen f 1.402.000 volgens de Nederlandsche Statistiek.

Vooraan stond in 1934 de uitvoer van Nederlandsche steenkool en cokes (zonder bunkercoal), onderscheidenlijk 275.000 en 85.000 ton of 8.71 pCt. en 4.1 pCt. van den totalen uitvoer. Vooral in 1934 was de toeneming impositant, hetgeen de stijging der totale uitvoerwaarde goeddeels verklaart. Intusschen is deze uitvoer in 1935 aanmerkelijk geslonken. Desniettemin zijn in de eerste negen maanden des jaars nog 101.000 ton kolen en 68.000 ton cokes geëxporteerd. Voor onze mijnen zullen moeilijkheden met Italië dus zeker niet aangenaam zijn.

Zeer belangrijk is ook de uitvoer van allerlei producten van de Nederlandsche bodemcultuur, als vleesch en andere levensmiddelen, pootaardappelen, enz. Ook van industriële producten, met name bijv. van aardappelmeel, bestaat een niet onbelangrijke uitvoer. Voor verschillende categorieën, zoowel van bodemproducten als van industriële artikelen, was de uitvoer de laatste jaren echter dalende. In het handelsverdrag van 1934 waren voor verschillende goederen-soorten fixaties van invoerrechten en contingenten opgenomen, welke later door nota-wisseling nog

eenigszins zijn aangevuld, doch dit verdrag en zijn werking zijn niet bijzonder gelukkig geweest. Het aanvullende verdrag van 1935, dat voor fokvee, bier en koffie ruimere contingenten vaststelde, doch voor andere (bijv. groente en zaden) nieuwe besnoeiingen inhoudt, heeft al evenzeer critiek gewekt, waarop hier niet behoeft te worden ingegaan, doch op grond waarvan, mede met het oog op den slechten financiële toestand van Italië, moet worden gevreesd, dat ook zonder politieke moeilijkheden de toekomst voor onzen uitvoer naar Italië niet bijzonder gunstig is.

De uitvoer van Nederlandsch-Indië naar Italië heeft zich de laatste jaren niet slecht gehouden. Volgens de Indische statistiek bedroeg hij in 1934 f 7.379.000 en in werkelijkheid is hij waarschijnlijk omvangrijker, omdat een groot deel van de Indische producten bij den uitvoer nog geen bekende bestemming heeft. Het staat vast, dat de Indische handelsbalans met Italië in hooge mate actief is, hetgeen overigens in dezen tijd van geldschaarste in dit laatste land geen onverdeelde genoegen is.

De belangrijkste artikelen zijn rubber, coprah, tin, huiden, koffie, enz.

Het is nog niet zeker, van welke artikelen de uitvoer naar Italië zal worden verboden. Het staat echter vast, dat bijv. tin en rubber een goede kans maken. Ook over steenkool wordt gedacht, als Amerika en Duitschland mede doen.

Zowel Nederlandsche als Nederlandsch-Indische producten worden dus bedreigd. Er is echter meer. Met het algemeene invoerverbod bedoelt men de koopkracht van Italië in het buitenland te treffen en daarom zal practisch onze geheele uitvoer naar dat land worden getroffen. Hoewel deze uitvoer percentsgewijs niet zoo heel groot is, en ook overigens reeds kwade kansen loopt, moet over dit vooruitzicht toch niet licht worden gedacht, omdat het risico nogal is geconcentreerd bij bepaalde bedrijfstakken en de Nederlandsche uitvoer heel weinig meer heeft te verliezen.

Voorts is het de vraag, of onze doorvoer niet mede zal worden getroffen. De „Uitvoerverbodenwet 1935” verstaat onder uitvoer ook „wederuitvoer van doorgevoerde goederen” en het ontwerp-„Sanctiewet 1935” laat mede de mogelijkheid van verbod van „invoer niet in het vrije verkeer”. Nu is het mogelijk, dat matiging in de toepassing der sancties of de wensch andere internationale verplichtingen te eerbiedigen, ons land zullen bewegen om den doorvoer naar en van Italië niet onmogelijk te maken, maar dat baat niet als de landen van herkomst en bestemming van de doorvoergoederen mede sancties toepassen en evenmin als Italië de door te voeren goederen, ten aanzien waarvan geen verboden mochten worden uitgevaardigd, bij gebrek aan geld niet meer kan betalen.

Dit vooruitzicht is vooral verontrustend voor de Duitse steenkool, waarvan in 1934 meer dan 3.100.000 ton over ons land werd doorgevoerd en in de eerste negen maanden van 1935 zelfs reeds bijna 2.800.000 ton. Italië is daardoor het land, dat in de haven van Rotterdam de eerste plaats inneemt onder de landen van herkomst en bestemming der havenbeweging. Grootte bedragen aan havenrechten en andere kosten zijn daarom met dit verkeer gemoeid. Ook voor de Rijnvaart is het van veel beteekenis. Mocht de sanctiepolitiek tot de scherpste consequenties voeren, dan behoort dus de reeds zoo zwaar beproefde Rotterdamsche haven mede onder de ergste slachtoffers.

De mogelijkheid bestaat dus, dat de zeevaart op de Nederlandsche havens ernstig wordt getroffen, ook zonder dat ons land komt tot afzonderlijke sancties ten aanzien van het scheepsverkeer. Over een eventueel verbod tot overdracht van Nederlandsche schepen aan Italië behoeven wij ons thans niet veel zorgen te maken.

Rest nog het eventuele verbod van credietverstrekking. Erg aantrekkelijk is een door sancties bedreigd en oorlog voerend Italië als debiteur niet en zoo zal een zodanig verbod reeds uit overwegingen van zelfbehoud aanbeveling verdienen. Des te erger is het, dat nog belangrijke handelsvorderingen uit den tijd vóór de werking van het clearingverdrag van 1 Augustus 1935 in Italië open staan en dat deze clearing thans reeds een tekort aanwijst van meer dan f 400.000 voor het Rijk in Europa en van ongeveer f 900.000 voor de overzeesche gebiedsdeelen. De betrokken oude en nieuwe vorderingen zouden bij toepassing van sancties wel eens kunnen worden omgezet in onvrijwillige en onverbiedbare credieten op zeer langen termijn.

De Italiaansche koloniën spelen voor den Nederlandschen handel geen rol van beteekenis.

Dat deze beschouwing van het vele, dat bij toepassing van sancties ook voor ons land zou kunnen worden vernield, moge worden beëindigd met het uitspreken van den wensch, dat alsnog een uitweg uit deze ellende worde gevonden. Reeds nu kan dan niet alles meer worden gered, want alleen de mogelijkheid van sancties leidt tot terughoudendheid, zoozeer zelfs, dat de uitvoer uit Nederlandsch-Indië naar Italië al vrijwel schijnt te zijn stop gezet.

DE FINANCIËLE EN ECONOMISCHE SANCTIES VAN DEN VOLKENBOND.

Het geschil tusschen Abessynië en Italië heeft, op onverwachte wijze, artikel 16 van het Handvest Volkenbond gewekt uit den bijkans academischen slaap, waarin het verzonken scheen. Nadat de Raad met algemeene stemmen — die van de partijen niet medegerekend — krachtens art. 15 een rapport terzake van het geschil had aangenomen, zulks op het oogblik, dat Italië de vijandelijkheden reeds had geopend, dus te kennen had gegeven den termijn van drie maanden, die het Pact voorschrijft, niet in acht te zullen nemen, stond, als gevolg van Engeland's aandrang, de toepassing van art. 16 vast. De interpretatie van 1921 maakte het zonder beteekenis, dat Italië in den Raad bleef zitten toen de schuldvraag moest worden uitgemaakt, en dus het aannemen van een eenstemmige resolutie van den Raad, dat Italië de aanvaller was, verhinderde. De niet gesloten, doch slechts verdaagde Assemblée werd in allerijl samengeroepen, opdat de leden van den Bond, die geen zitting in den Raad hebben, het oordeel zouden kunnen bevestigen van de 13 Raadsleden en Abessynië, die de agressie van Italië hadden vastgesteld. Voor een eerste toepassing van art. 16 kon het eigenlijk niet beter dan dat de Assemblée zonder groote moeite kon bijeenkomen teneinde deze vraag te behandelen, waardoor dit niet aan het schriftelijk antwoord van ieder der leden werd overgelaten. Maar, gezien dat Italië ook hier bleef zitten, kon niet verzevenlijkt worden de aanvankelijk gedachte instelling eener commissie tot coördinatie van de sanctie maatregelen, die immers een eenstemmig besluit had vereischt. Vandaar, dat de Assemblée den leden aanbeval in afzonderlijke conferentie samen te komen teneinde de te treffen sanctie maatregelen te coördineeren; de volledige bijeenkomst is de groote Sanctiecommissie, de daaruit gekozen commissie van 18 is de kleine Sanctiecommissie.

Slechts Oostenrijk, Hongarije en Albanië, zich beroepende op de bijzondere politieke en economische verhouding, waarin zij tot Italië verkeerden, hebben medewerking, althans volledige medewerking, aan de te treffen sanctie maatregelen niet toegezegd, waarbij de vraag is te stellen hoe men met de interpretatieve verklaring van 1921 aan artikel 16 gegeven, hunne mengeling van politieke en economische argumenten rijmen wil. Te meer wanneer men bedenkt, dat in 1921 slechts dan ontheffing voor bepaalde Staten is in uitzicht gesteld, wanneer dit aan het welslagen

van het geheel ten goede zou komen. En ook van de bezwaren, die van Zwitsersche zijde zijn vernomen, geldt, dat wel in 1921 de mogelijkheid onder het oog is gezien, dat de schade, die volledige toepassing der sanctie maatregelen voor bepaalde leden kan brengen, tot een minimum gereduceerd mag (moet) worden, maar ook hier lijkt verband met het welslagen der sancties van bindenden aard.

Met spoed heeft de Sanctieconferentie gearbeid. Zoo kon reeds na een paar dagen het eerste besluit worden genomen, krachtens hetwelk de uitvoer van wapenen naar Italië is verboden, naar Abessynië toegestaan; de werkzaamheden der betreffende deskundigen werden vergemakkelijkt, doordat gebruik kon worden gemaakt van de indeeling der soorten wapenen in de lijst, die onderdeel uitmaakt van de eerst onlangs door het Amerikaansch Congres aangenomen neutraliteitswet. Daarop volgden de financieele sancties, die, in een zestal punten verdeeld, volledig mogen worden gerekend en zoowel leeningen als bankcredieten en handelscredieten op langer termijn dan 30 dagen treffen.

Meer moeilijkheden leverden de economische sancties op, waarbij het er om ging eenerzijds den invoer in Italië, anderzijds den uitvoer van Italië naar andere landen te treffen teneinde zijn financieelen weerstand aan te tasten. De aandrang, dien Engeland heeft uitgeoefend, heeft tenslotte geleid tot een inderdaad volledig verbod voor leden van den Bond om Italiaansche goederen en producten in hun gebied toe te laten, waarbij Oostenrijk, Hongarije en Albanië het tevoren door hen reeds kenbaar gemaakte standpunt hebben gehandhaafd. Ten aanzien van den uitvoer naar Italië heeft men zich voorloopig beperkt tot die grondstoffen, producten en dieren, welke voornamelijk door leden van den Bond aan Italië worden geleverd.

De practische overweging, dat het, althans aanvankelijk, geen zin heeft een embargo in te stellen of uitvoer van grondstoffen te verbieden, welke grootendeels door niet-leden geleverd worden, heeft daartoe geleid. Niet uit het oog te verliezen valt, dat Duitschland zoowel wat den import uit Italië als den export naar Italië betreft, verre bovenaan staat; dat voor den import Amerika daarop volgt en bij den export de vierde plaats inneemt. Zoo treft men in deze lijst, wellicht tot veler verwondering, nog geen petroleum en geen steenkolen aan, ook geen katoen; men verlieze daarbij echter niet uit het oog, dat de Sanctieconferentie met de niet-leden van den Volkenbond een eerste contact heeft genomen, en herhaalde malen is verzekerd, dat het netwerk van economische maatregelen, hetwelk men om Italië spant, nauwer zal worden aangetrokken naarmate de Italiaansche weerstand minder geneigd zal zijn om te wijken.

Teneinde zich van de houding der niet-leden, in het bijzonder Amerika, Duitschland, Japan en Brazilië, te vergewissen, heeft de Sanctieconferentie aan deze landen de documenten, die op de toepassing van art. 16 betrekking hebben, toegezonden, zonder daarbij een vraag te stellen, die tot antwoord leiden moet; zonder dus eenerzijds het prestige van den Volkenbond onnoodig in gevaar te brengen, anderzijds de mogelijkheid van zoodanig antwoord uit te sluiten. Amerika heeft het antwoord ten deele reeds gegeven; de afgekondigde besluiten van President Roosevelt betreffende embargo op den wapenuitvoer naar beide oorlogvoerende landen zouden echter aan te vullen zijn met gelijke besluiten, waardoor artikelen en grondstoffen worden getroffen, die in de economische sancties worden opgesomd. Van Japan verwacht men, dat het niets zal doen om de besluiten van den Volkenbond te doorkruisen, en van Brazilië ducht men niet een standpunt, dat tegenovergesteld zou zijn aan dat der overige Zuid-Amerikaansche Staten.

Wat Duitschland zal doen, is van te meer belang,

wijl Oostenrijk geen volledige medewerking aan de sanctie maatregelen verleent, en zodoende eventueel zou kunnen dienen tot doorvoer van een vermeerderde afname van Duitschland of een vermeerderden invoer in Italië. Op grond van uitlatingen van Duitsche officieele instanties verwacht men van Duitschland een neutrale houding, zoodat het dus zijn handelsbetrekkingen met Italië op gelijken voet zal voortzetten, terwijl Duitschland's eigen nooden de vraag doen stellen of Duitschland in het gebrek aan grondstoffen, dat voor Italië ontstaat, wel belangrijk zal kunnen voorzien. Dit neemt niet weg, dat ook voor de moreele uitwerking der sancties zijn houding van belang mag worden gerekend.

Ook daarom, wijl de vraag op welke wijze de leden van den Volkenbond, die de sancties toepassen, elkaander hebben schadeloos te stellen voor de verliezen, die zij daardoor lijden, tot begrijpelijke moeilijkheden heeft aanleiding gegeven. Wilde eenerzijds Engeland voorloopig volstaan met een principieele verklaring, die het betreffend deel van art. 16 in werking stelt; wilden daartegenover anderen, in het bijzonder de landen van de Kleine Entente en den Balkanbond, namens welke Titulesco zich met grooten aandrang uitte, een geheel stelsel van maatregelen, dat een compensatiefonds ging gelijken, de oplossing is gevonden, doordat de leden van den Bond zich verplichten om terstond de noodige maatregelen te treffen, opdat geen land, dat aan de sancties deelneemt, de voordeelen, die voor dat land uit de meestbegunstigingsclausule voortvloeien, zal derven; voorts goederen en producten, die zij tot dusver uit Italië ontvingen, te vervangen door invoer van gelijke producten uit de Staten, die aan de sancties deelnemen; tenslotte onderhandelingen aan te vangen om hun handelsbetrekkingen met deze leden zooveel mogelijk uit te breiden en tegemoet te komen aan de schade, die zij lijden door het verlies van de Italiaansche markten.

Het standpunt, dat van Nederlandsche zijde krachtig is verdedigd, nl. dat de toepassing van artikel 16 offers vergt van alle leden, doch offers, die den prijs van de veiligheid, welke de Volkenbond biedt, waard zijn, is daarmede vrijwel onverdeeld aanvaard, al zal in niet geringe mate overleg noodig zijn, teneinde de uitvoering van deze denkbeelden te verzekeren. En al zal de trouw der Bondsleden aan het gegeven woord om sancties toe te passen, vooral bij de uitwerking dezer maatregelen op de proef worden gesteld.

Dat het niet heeft ontbroken aan booze blikken naar de drie landen, die weigeren aan de sancties mede te doen, spreekt vanzelf. Van Rusland ging zelfs de gedachte uit om deze drie landen op gelijke wijze te treffen als Italië, dus op te nemen in boycot en blokkade, die men om Italië legt. De aangenomen resolutie is echter voorzichtig gesteld; de leden, die aan de sancties deelnemen, verplichten zich om tegenover de leden, met welke dit niet het geval is, de noodige maatregelen te treffen om de invoeren uit dergelijke Staten naar hun land op een billijke wijze te verminderen. Waarschijnlijk zal het slechts bij uitzondering tot ingrijpende maatregelen in bovengenoemden zin tegen de drie weigerachtige landen komen, te meer wijl Oostenrijk en Hongarije de pertinente verklaring hebben afgelegd, dat zij geen voordeel willen trekken uit de omstandigheid, dat de overige leden sancties tegen Italië instellen. Dat intusschen een wakend oog op hun handelsbeweging zal worden gehouden, behoeft geen betoog.

Dat het voor de juristen dagen van inspannenden arbeid zijn geweest, behoeft niet te verbazen. De toepassing van art. 16 is zoodanig onverwacht gekomen, dat tegenover tal van vragen, die nu naar voren komen, tevoren nimmer stelling is genomen. Op grond van de adviezen der juristen is komen vast te staan, dat Staten geen beroep kunnen doen op de in handelsverdragen voorkomende meestbegunstigingsclausule om te verlangen, dat bepaalde voordeelen,

bijv. hogere invoercontingenten, die nu verleend zullen worden aan Staten, die het ernstigst onder de stopzetting van hun uitvoer naar Italië te lijden hebben, ook hen deelachtig worden. Men heeft evenzeer uitgemaakt, dat in die gevallen, dat Italië zich de grootste voordeelen had verworven, Staten, die tengevolge van de meestbegunstigingsclausule zich in gelijken voordeeligen toestand als Italië bevinden, niet thans in minder gunstigen toestand geraken, doordat de Italiaansche voordeelen komen te vervallen. En voorts hebben de juristen een aantal adviezen gegeven, die van groot belang mogen worden geacht, wijl zij alle het prevaleeren van de verplichtingen uit art. 16 boven de bestaande vaststellen. Dit geldt ook voor handelsverdragen, en het standpunt, in dit geval tegenover bestaande internationale verplichtingen ingenomen, geeft te denken wat het eventueel recht van de sluiting van het Suezkanaal betreft.

Intusschen, met nadruk wordt thans verklaard, dat slechts economische sancties worden toegepast en geene, die ook maar op militaire sancties gelijken. Of intusschen, wanneer men, hetzij wil overgaan tot de verscherping der genomen maatregelen, hetzij de ervaring opdoet, dat het instellen eener blokkade noodig is teneinde de genomen maatregelen effectief te doen zijn, deze principieele scheiding tusschen economische en militaire sancties ook in de practijk doorvoerbaar zal blijven, moet de toekomst leeren. Dat is niet een zaak van geleidelijke ontwikkeling alleen, doch eene, waarin de politieke verhoudingen de vooraanstaande rol spelen.

H. CH. G. J. VAN DER MANDERE.

WARENWET EN BEZUINIGING.

De lezing van het Voorloopig Verslag, uitgebracht over het wetsontwerp tot „Verlaging van de openbare uitgaven door vervanging van de Warenwet door een andere wet betreffende hoedanigheid en aanduiding van waren”, is wel een bittere ontgoocheling voor diegenen, welke uit de recente parlementaire debatten nieuwe hoop hadden geput, dat het ten langen leste ernst zou worden met de zoo noodzakelijke bezuiniging.

Hier nu lag een voorstel, hetgeen eenerzijds beoogde de inkrimping van een overheidsdienst, welke — wij komen hierop nader terug — in een tijdperk van schijnwelvaart werd opgebouwd, anderzijds de gelegenheid bood tot een gelukkigen vorm van samenwerking met die takken van het bedrijfsleven, voor welke het behoud van op de huidige Warenwet steunende bepalingen van belang kon zijn.

De ongetwijfeld nuttige functie van de huidige Warenwet is van tweërlei aard: ten eerste de bescherming der volksgezondheid; ten tweede de bevordering van de eerlijkheid in den handel. Tot het eerste behoort het weren van gezondheidsschadelijke, bedorven of onhygiënisch bereide of bewaarde waren. Dit is een algemeen belang, waarvoor de Overheid heeft op te komen en wel in de mate, die overeenkomt met de financiële middelen, waarover men zich verantwoord acht te beschikken. De kwestie van de eerlijkheid in den handel is voornamelijk een producenten- en handelaarsbelang; voor dezen is het natuurlijk van groote betekenis te weten, dat concurrentie met goedkope surrogaten uitgesloten is.

Begrijpelijk is de vrees, dat de volksgezondheid in gevaar kan komen, wanneer aan de keuringsdiensten wordt getornd. En het is waarschijnlijk niet gewaagd het vermoeden uit te spreken, dat er door velen, die het behoud der huidige organisatie voorstaan, in sterke mate op deze ook het volkssentiment sterk emotionneerende snaar is getokkeld.

Begrijpelijk is ook de uit sommige kringen van het bedrijfsleven naar voren gekomen wensch om de op het gebied van de eerlijkheid in den handel bereikte resultaten niet verloren te doen gaan.

Is nu om zowel aan deze vrees als aan dezen wensch tegemoet te komen, de aanvaarding van het voorliggende wetsontwerp onmogelijk?

Men bedenke allereerst, dat de maatregelen tot uitvoering van de Warenwet, die zelve in 1919 tot stand kwam, genomen werden in een tijdperk waarin, gelijk op zoo velerlei gebied, ook het geld in overheidskringen niet op scheen te kunnen. Bij de verdeling van het land in keuringsdistricten en aanwijzing van gemeenten, waarin als centrum van zoo'n district een keuringslaboratorium zou worden opgericht, hebben, naar het ons voorkomt, meer overwegingen van prestige en rivaliteit een rol gespeeld dan nauwkeurige berekening van wat financieel en organisatorisch verantwoord was. Niet minder dan 18 keuringsdistricten, elk met een laboratorium en uitgerust met een staf van ambtenaren, werden geschapen, waarbij te tellen zijn de 3 Provinciale Keuringsdiensten in Groningen, Friesland en Drente, zoodat het land in 21 districten werd verdeeld. Zou men, wanneer men heden ten dage tot uitvoering van die wet ware overgegaan, bijv. willen volhouden, dat het noodzakelijk ware laboratoria te stichten in Amsterdam, Alkmaar, Haarlem, Leiden, Den Haag, Rotterdam en Dordrecht, steden verbonden door een elektrische-treindienst met halfuur frequentie? Ofwel zoude men thans naast Zutphen, ook Arnhem en Nijmegen elk met een laboratorium verrijken, nu binnenkort beide laatstgenoemde steden door bruggen verbonden zullen zijn? Ofwel in 's-Hertogenbosch, Eindhoven, Breda, onderling en met andere centra door nieuwe auto-wegen dichter aaneengesloten? Typeerend is ook, dat in 1918 bij het oorspronkelijk wetsontwerp de jaarlijksche kosten voor de uitvoering in totaal geraamd werden op f 600.000, terwijl dit bedrag in 1932 de f 1.700.000 overschreed, en na bezuiniging voor 1935 nog op f 1.320.000 geraamd moest worden.

Het lijkt geen twijfel, dat op de kosten van onderzoek, hetwelk toch in het bijzonder op het gebied der volksgezondheid in elk deel des lands van gelijksoortigen aard is, belangrijk kan worden bespaard, indien de controleproeven in een gering aantal laboratoria worden geconcentreerd.

Ook op den buitendienst, de eigenlijke plaatselijke controle, moet besparing mogelijk zijn, zonder dat de doeltreffendheid er onder lijdt. Het preventieve effect dezer controle is immers een functie van twee factoren: de frequentie en de strafmaat. Verscherping van de laatste laat ongetwijfeld vermindering van de eerste toe. Op elk gebied neemt het aantal overtredingen af naar mate de sancties scherper zijn.

De verdienste van het voorliggend wetsontwerp is, dat de mogelijkheid wordt geschapen de geheele organisatie van voeten uit opnieuw te bezien en deze op te bouwen overeenkomstig de zooveel beperkter middelen waarover men beschikt, zonder dat daardoor aan het doel der wet tekort hoeft te worden gedaan.

En wat nu betreft de naleving van de bepalingen op het gebied van de eerlijkheid in den handel — hier zijn zowel fabrikant als handelaar teveel gaan vertrouwen op de zorgzame bescherming van de Overheid. Het was in menig geval voor beide groepen aangenaam, dat normen werden gesteld, die, soms onder het motto van de volksgezondheid te dienen, in wezen een beteugeling der concurrentie inhielden. Een nauwkeurige afweging van de te verkrijgen voordeelen tegenover de te maken kosten werd het bedrijfsleven niet opgelegd. Immers, de Overheid droeg de kosten en fanatici op keuringsgebied grepen dezen drang uit het bedrijfsleven ook gaarne aan om hunne bemoeiingsfeer en daarmee het gansche apparaat uit te breiden.

Terloops zij hier opgemerkt, dat het te betreuren valt, dat naast alle kosten aan van overheidswege uitgevoerde controle besteed, niet meer aandacht werd geschonken aan de opvoeding van het publiek — en in de eerste plaats de huisvrouw — om zelf goed uit

de oogen te leeren kijken. Wanneer in het Voorloopig Verslag gewezen wordt op cursussen voor vrouwen van werkloozen, dan opent zich ook daar veeleer de mogelijkheid in deze richting opvoedend werk te verrichten.

* * *

Het van overheidswege aan het bedrijfsleven ter beschikking gestelde controle-apparaat moet thans worden ingekrompen en het zal nu zelf de hand aan den ploeg moeten slaan. Het zal zich moeten realiseren, dat het de laatste tien jaren op dit punt verward is geweest door de zorgen van vaders Staat, doch dat nu binnen de grenzen der huidige mogelijkheden een eigen controle-dienst in de plaats zal moeten treden van hetgeen Rijk en Gemeente tot dusver hebben gedaan en betaald.

Besprekingen met verschillende belanghebbende fabrikantengroepen hebben ons bevestigd, dat meerderen hiervan niet ongenegen zouden zijn zelf de kosten te dragen, mits controle en laboratorium-onderzoek in eigen hand mag worden genomen, waarbij vanzelfsprekend een oppertoezicht van de Overheid wordt aanvaard. Vooropstellend, dat de bestaande normen moeten worden gehandhaafd en deze ook niet zonder goedkeuring van de Regeering mogen worden gewijzigd, is men overtuigd, dat de controle op de naleving der voorschriften met minder kosten dan thans kan worden verkregen. Zoo zal het in het bijzonder voor verpakte waren mogelijk zijn onder toezicht der Overheid regelingen te treffen, waarbij op de meest eenvoudige wijze met eigen middelen controle wordt geoeftend zoowel op de fabricage als op de producten, zooals die in de winkels worden verkocht. Voor de monsterneming kan de eigen verkoopsorganisatie medewerken en het laboratorium-onderzoek zal veelal centraal kunnen geschieden en voor de verschillende aanverwante branches worden gecombineerd.

In de particuliere controle-stations voor melkproducten en het controle-station voor honig hebben wij reeds voorbeelden hoe met sanctie der Regeering het toezicht particulier wordt geregeld. Boeten en andere straffen kunnen veel strenger worden gesteld dan hetgeen bij vonnis van den Kantonrechter verwacht kan worden. De repressieve maatregelen tegenover eventuele onduidelijkheid kunnen derhalve van zeer ingrijpenden aard zijn. En de fabrikanten zullen zich op dit gebied van den eerlijken handel beperken tot het noodige en overbodigen ballast overboord werpen, zij het ook dat de bepaling van de grens hierbij door den Minister wordt vastgesteld.

Het wetsontwerp laat de gelegenheid toe een samenwerking tusschen Overheid en bedrijfsleven te scheppen, waarbij door het in eigen handen nemen van de uitvoeringsmaatregelen door laatstgenoemde als het ware automatisch de gewenschte zuinigheid zal worden betracht. Komt het ontwerp er in dezen vorm niet door, dan dreigt een groot gevaar, hetwelk in het Voorloopig Verslag reeds duidelijk om den hoek komt kijken: behoud der huidige organisatie, maar afwenteling van een deel der kosten op het bedrijfsleven in den vorm van retributies. Het behoeft nauwelijks te worden betoogd, dat dit geen werkelijke bezuiniging is. Integendeel zal dan eerst recht het hek van den dam zijn, als op grond van de wet particuliere bronnen mogen worden aangeboord. Wellicht dat men onder den ernst van het oogenblik er op uit zal zijn die aanvankelijke retributies laag te stellen, doch de ervaring heeft helaas maar al te vaak geleerd, dat de opbrengst van een eenmaal aangeboorde bron zoo gemakkelijk door zwaardere belasting kan worden opgevoerd. En opnieuw treedt het euvel op van het gemis aan zelfbeperking, omdat de kosten, welke een bepaalde bedrijfstak in haar belang noodzakelijk meent, op het gezamenlijke bedrijfsleven kunnen worden afgewenteld. En diegenen uit het bedrijfsleven en met name de fabrikanten, welke heden nog

mochten meenen, dat een retributie-stelsel nog zoo kwaad niet lijkt, mogen bedenken, dat het gevecht tusschen de groepen, welke deze retributie zullen hebben op te brengen, geen „combat de générosité” zal zijn en — de voortekenen zijn er reeds — de handel zal trachten de kosten zooveel mogelijk af te wentelen op de industrie, welke dan tenslotte het „gelag” betaalt, zonder de macht te hebben den omvang der „verteering” te beperken.

Alles tezamen redenen te over om te hopen, dat deze poging om, met behoud van het doel, samenwerkend te bezuinigen, niet door een ongunstig oordeel van de Tweede Kamer vrijdeld zal worden.

Ir. W. H. VAN LEEUWEN.

AANTEKENINGEN.

Hypothekbanken en woningmarkt in Nederland.

Een vraagstuk, dat zich eerst in de laatste jaren door de waardedaling der onroerende goederen in vollen omvang voordoet, is dat van den hypothecairen schuldenlast, die op het Nederlandsche huizenbezit rust.

In de 15de publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut wordt aan dit vraagstuk een studie gewijd, waarbij inzonderheid de positie van een belangrijke categorie van hypothecaire geldgevers, de hypothekbanken, aan een analyse wordt onderworpen. De schrijver, de heer Ch. Glasz, wiens gezichtshoek bepaald werd door het algemeen belang, zooals dit belichaamd is in de gezamenlijke vorderingen der pandbriefhouders der in Nederland werkzame hypothekbanken, heeft getracht tot een beoordeeling te komen van de wijze, waarop de Nederlandsche hypothekbanken de aan haar toevertrouwde gelden hebben belegd. In een vijftal hoofdstukken worden achtereenvolgens behandeld de ontwikkeling van het hypothekbankwezen, de bedrijfsbeperking, samenwerking en concentratie hiervan, de plaats der hypothekbanken in de hypothecaire creditverleening hier te lande, de waarde der onroerende goederen, de constellatie van de woningmarkten in de drie wooncentra Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage, terwijl in de slotbeschouwingen een samenvattend oordeel over de huidige positie der hypothekbanken wordt gegeven.

De strenge beperking van het bedrijf der hypothekbanken, hierna verder banken te noemen, is zonder hulp van den wetgever bereikt en iedere wettelijke regeling van het hypothekbankwezen in Nederland is tot nu toe achterwege gebleven. Overheidstoezicht bestaat ook niet, tenzij men het toezicht in de Rijkspostspaarbank op het beleid van een aantal banken, van welke deze Spaarbank of de Rijksfondsen pandbrieven bezitten, als zoodanig zou willen kwalificeeren. Schrijver behandelt verder de organisatie der banken in de Vereeniging van Directeuren van Hypothekbanken door het lidmaatschap harer resp. directies. Met waardeering van het door deze Vereeniging tot stand gebrachte komt hij evenwel tot de conclusie, dat de samenwerking der banken heeft gefaald, daar waar zij het meest noodig was, nl. bij de uitzettingspolitiek der hypotheeken en de plaatsing van pandbrieven. Op deze beide terreinen, waar de onderlinge concurrentie zich het sterkste deed gelden, hebben de banken elkaar weinig of niet weten te vinden, waarschijnlijk mede tengevolge van de omstandigheid, dat lang niet algemeen is ingezien, dat samenwerking hier onontbeerlijk was. Schrijver noemt als voorbeeld van de bedenkelijke gevolgen der onvoldoende samenwerking de financiering van de overproductie der middenstandswoningen in de laatste jaren. Ten deele kan deze onvoldoende samenwerking geweten worden aan het hier te lande sterk ontwikkelde individualiteitsgevoel, waaruit men tevens zou kunnen verklaren, dat de concentratie in het hypothekbankbedrijf zoo weinig is voortgeschreden. Immers onafhankelijk

van elkaar werken hier te lande 38 banken van zeer uiteenlopenden bedrijfsomvang, ongerekend de instellingen, welke niet in de Directeurenvereniging georganiseerd zijn.

De ontwikkeling van het hypotheekbankwezen vertoont in de periode van 1922 tot heden een geheel ander beeld dan in de jaren voor 1922. In de zestig jaren voor 1922 ziet men een geleidelijken groei, waarvan twee onderbrekingen, nl. de crisis van 1906/'08 en de gevolgen van den oorlog, het bedrijf niet omvangrijk vermogen te schaden. Na 1922 is een snelle ontwikkeling in het bedrijf waar te nemen. Het geplaatste hypotheekbedrag der gezamenlijke hypotheekbanken einde 1921 f 623 miljoen bedragende, was einde 1931 reeds tot f 1037 miljoen gestegen. Deze ongeëvenaarde groei valt samen met een toenemende concurrentie op de markt voor eerste hypotheeken, als gevolg van de omstandigheid, dat andere categorieën geldgevers dan hypotheekbanken meer en meer zelfstandig op de hypotheekmarkt komen.

In een analyse van de hypotheekmarkt werkt schrijver dit nader uit en toont aan, hoe deze toenemende concurrentie heeft geleid tot een schifting van de hypotheekmarkt, die de hypotheekbanken als duurste geldgeverscategorie in hoofdzaak heeft toegevoerd:

1e. de groote posten, waarvoor de andere categorieën steeds minder belangstelling hebben getoond. Teneinde de ontwikkeling der groote posten in de latere jaren met een enkel cijfer te illustreren, vermeldt de schrijver, dat de volgende aantallen posten in miljoenen Guildens waren geplaatst:

	31 Dec. 1921	31 Dec. 1932
boven f 100.000	86	233
tusschen f 50.000 en f 100.000	104	214
onder f 50.000	446	597
	636	1044

2e. de posten, waarvan de eigenaar van het onderpand zich met een lage hypotheek niet tevreden kon stellen;

3e. de posten, waarbij als onderpand erfpachtrecht werd aangeboden. In Amsterdam werd, om een voorbeeld te noemen, in 7 jaar, nl. van 1928 tot en met 1934, door hypotheekbanken voor niet minder dan f 117 miljoen geplaatst op onderpand van erfpachtrechten.

Aan het verschijnsel der groote posten en de beteekenis der erfpachtfinanciering wordt uitvoerig aandacht gewijd, alsmede aan de omstandigheid, dat het steeds de groote wooncentra, Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zijn geweest, die zich in de belangstelling der banken hebben mogen verheugen. Thans

is 70 pCt. van het totaal door de banken geplaatste hypotheekbedrag in deze wooncentra belegd.

Aan de constellatie van de woningmarkten in de drie grootste steden is een apart hoofdstuk gewijd. Niet alleen uit de cijfers betreffende het leegstaan van woningen, maar ook uit het niveau der huurprijzen in verband gebracht met het niveau der inkomens blijkt, dat in 1913 van een disproportionaliteit tusschen huur en inkomen niet kon worden gesproken, doch dat deze toestand in 1933 een geheel andere was. Schrijver concludeert uit uitvoerig cijfermateriaal, dat de bevolking van Amsterdam — en voor 's-Gravenhage en Rotterdam is dat ongetwijfeld niet anders — zich een woonapparaat heeft aangeschaft, waarvan de lasten haar thans zwaar drukken. Uit het cijfermateriaal blijkt tevens, dat in de malaisejaren van 1929—1934 in de groote wooncentra het aantal woningen belangrijk is toegenomen. Deze uitbreiding van het woonapparaat is evenwel geenszins op gezonde basis geschied, zij kon uitsluitend bestaan op grond van het merkwaardig verschijnsel, dat enerzijds een belangrijke daling in de bouwkosten was ingetreden, terwijl anderzijds het huurpeil een uitgesproken traagheid vertoonde om te dalen. Dit verschijnsel, reeds in 1930 door den Frankforter hoogleraar Karl Pribram gesignaleerd, prikkelde de animo tot bouwen zeer; populair gezegd pompten de nieuwgebouwde woningen de oudere woningen, waarvan de huren beïnvloed werden door de vroegere hogere stichtingskosten, leeg, zoodat men hier een bouwnijverheid zag bloeien zonder dat feitelijk aan woningen behoefte bestond. Een dergelijk gebeuren sleept evenwel ernstige gevolgen met zich mede; het door deze bouwnijverheid geschapen steeds grooter wordend huizenaanbod kan in samenwerking met de afnemende koopkracht der bevolking tot een toekomstig huurpeil voeren, dat de huiseigenaren en met hen de hypothecaire geldgevers voor consequenties stelt, waarop men niet is voorbereid geweest. De huidige cijfers over leegstaande woningen beginnen aan te toonen, hoezeer de overmatige investaties in den woningbouw in de laatste vier malaisejaren thans doorwerken; in Rotterdam, den Haag en Amsterdam staan nu reeds ruw geschat 37.000 woningen leeg!

Een studie over de hypotheekbanken voert uiteraard op het terrein van de prijsvorming van de onroerende goederen en het leerstuk van de stedelijke grondrente. De schrijver sluit zich aan bij de z.g. Differential-rentetheorie, zooals deze door den Oostenrijkschen geleerde Prof. F. von Wieser het meest volmaakt is ontwikkeld. De schrijver meent, dat van de andere theorieën als o.a. de monopolie-rentetheorie en de speculatie-rentetheorie de onjuistheid vol-

Resultaat van de rondvraag van de Internationale Vereniging voor de Suikerstatistiek.

Dr. Gustav Mikusch te Weenen zendt ons onderstaand overzicht van de Internationale Vereniging voor de Suikerstatistiek:

	Aantal werkende fabrieken		Aantal antwoorden	Hoeveelheid verwerkte bieten in metr. tonnen		Suikerproductie in metr. tonnen ruw suikerwaarde		+ of — in procenten t.o.v. het vorige jaar	
	1935/36	1934/35		1935/36	1934/35	1935/36	1934/35	verwerkte bieten	suikerproductie
Duitschland	212	210	212	9,867.538	10,139.312	1,595.768	1,683.023	— 2.68	— 5.18
Tsjecho-Slowakije	114	113	114	3,237.608	3,777.213	558.605	636.171	— 14.29	— 12.19
Oostenrijk	7	7	7	990.368	1,409.385	167.637	223.159	— 29.73	— 24.88
Hongarije	12	12	12	670.000	808.429	93.800	119.677	— 17.12	— 21.62
Joego-Slavië	8	8	8	529.000	519.570	74.200	62.524	+ 1.81	+ 18.67
Roemenië	13	13	10	690.000	711.141	108.000	107.487	— 2.97	+ 0.18
Iersche Vrijstaat	4	4	4	600.000	491.984	91.000	74.464	+ 21.96	+ 22.21
België	35	36	35	1,570.000	1,790.000	233.880	267.118	— 12.29	— 12.44
Italië	51	51	51	2,200.000	2,555.723	320.000	338.630	— 13.92	— 5.50
Polen	61	63	61	2,425.000	2,575.650	433.000	445.951	— 5.85	— 2.90
Denemarken	9	9	9	1,500.000	778.100	225.000	90.340	+ 92.78	+ 149.06
Zweden	19	19	19	1,729.000	1,840.419	279.000	271.744	— 6.05	+ 2.67
Turkije (Europ. en Aziat.)	3	4	3	325.000	403.000	55.000	66.000	— 19.35	— 16.67
Totaal	548	549	545	26,333.514	27,799.926	4,234.890	4,386.288	— 5.27	— 3.45

doende is gebleken, omdat zij ten eenen male falen in een tijd van doorgaande huurdaling, gelijk deze bijvoorbeeld heden ten dage hier te lande plaats heeft. Deze theorieën zijn ontstaan als „Kinder der Not”, in een tijd waarin een voortdurende langjarige stijging der huur- en der stedelijke grondprijzen het menschedom verontrustten. Toch hebben deze beide theorieën haar groote verdiensten gehad, waar zij de oogen geopend hebben voor de merkwaardige moeilijkheden, waarop de aanpassing van het aanbod aan de vraag naar onroerende goederen stuit. Zoowel van de vraagzijde als van de aanbodzijde werken dergelijke complexen van factoren, dat de uiteindelijke conclusie van den schrijver is geweest, dat in tijden van stijgende, en in tijden van dalende conjunctuur een automatisch herstel van evenwicht tusschen vraag en aanbod op de markt der onroerende goederen zich slechts met aanzienlijke vertragingen onder invloed van de vrije prijsvorming voordoet, zoodat de vrije prijsvorming hier geenszins een optimalen toestand op het gebied der huisvesting voor alle bevolkingsklassen garandeert. De schrijver meent dan ook, dat op dit gebied van het economisch leven voortaan een ordenend optreden van de Overheid niet kan worden ontbeerd.

De studie bepaalt zich tot een analyse, zij tracht noch een prognose te geven, noch geeft zij aan welke wegen zullen dienen te worden ingeslagen bij de toekomstige ordening van de voorziening in de woonbehoefte en het daarmee samenhangende hypotheecaire crediet. Het staat volgens den schrijver wel vast, dat in de toekomst een Overheidsbemoeiing met het hypotheecaire crediet en daarmee met de hypotheekbanken niet kan uitblijven, mede in het belang der gezamenlijke pandbriefhouders, die voor ruim een milliard Gulden in het hypotheekbankwezen hebben geïnvesteerd.

De 15de publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut.

In het begin van de volgende week zal de 15de publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut het licht zien, t.w. „Hypotheekbanken en de woningmarkt in Nederland” van de hand van den heer Ch. Glasz.

Dit nummer bevat een kort résumé van deze studie. De prijs, waartegen zij in den handel zal worden gebracht, bedraagt f 1.50. (124 pagina's).

Voor donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut is het boek beschikbaar tot den verlaagden prijs van f 1.10. *Uitsluitend leden en donateurs* gelieven hun bestellingen te richten tot het Secretariaat, Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam, Giro No. 158477.

Suikerstatistiek in Engeland.

De voorloopige cijfers van den Board of Trade gedurende het tijdvak October 1934 tot September 1935, vergeleken met het voorafgaande jaar, luiden als volgt:

	October/September	
	1934, 1935	1933, 1934
<i>Import</i>		
Geraffineerd	58.256	42.883 tons
Ruwe Rietsuiker		
Natal	140.586	78.037 „
Mauritius	158.007	244.502 „
Australië	254.873	302.290 „
Fidji-eilanden	66.984	59.874 „
Britsch West-Indië	94.763	149.061 „
Britsch Guyana	52.093	116.595 „
Overige Engelsche koloniën ..	12.944	11.948 „
Totaal Britsch	780.250	962.307 tons
Java	24.827	11.311 „
Cuba	521.735	683.948 „
Ver. Staten	13.926	15.580 „
San Domingo	314.566	145.255 „
Peru	160.288	137.379 „
Brazilië	30.120	26.811 „
Overige Buitenlandsch	35.051	49.802 „
Totaal Buitenlandsch	1.100.513	1.070.086 tons
Totaal Ruwe Rietsuiker	1.880.763	2.032.393 „
Ruwe Bietsuiker:		
Polen	17.874	20.866 tons
Duitschland	291	74 „
Tsjecho-Slowakije	314	— „
Totaal Ruwe Bietsuiker	18.479	20.940 tons
Totaal-Generaal Ruwe Riet- en Bietsuiker	1.899.242	2.053.333 tons
<i>Export</i>		
Britsch Geraffineerd		
Ierland	5.092.	5.090 tons
Britsch-Indië	17.445	32.847 „
Finland	42.095	44.800 „
Estland	21.780	12.772 „
Letland	1	13.275 „
Noorwegen	39.900	51.763 „
Nederland	1.206	15.359 „
Uruguay	11.002	22.165 „
Andere landen	157.305	163.335 „
Totaal	295.826	361.406 tons
<i>Consumptie</i>		
Geïmporteerde Geraffineerd ..	54.569	40.266 tons
„ Ruwsuiker	1.819.980	2.048.633 „
Totaal	1.874.549	2.088.899 tons
<i>Consumptie geïmporteerde suiker</i>		
Ruwsuikerwaarde	1.554.597	1.695.377 „
<i>Vrijgemaakt voor raffinade</i>	1.701.263	1.900.157 „
<i>Voorraad 30 September</i>		
Geïmporteerde Geraffineerd ..	1.450	1.400 „
„ Ruwsuiker	206.400	214.200 „
U.K. Bietsuiker	6.100	19.100 „
Totaal	213.950	234.700 tons

Bij de beoordeeling der consumptiecijfers, die voor importsuiker eene vermindering toonen van 140.000 tons, dient in aanmerking te worden genomen, dat de binnenlandsche bietsuikeroogst in ruwsuiker uitgedrukt 170.000 tons grooter was dan in het voorafgaande jaar, zoodat het totale suikerverbruik met ongeveer 30.000 tons is toegenomen.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	13/19 Oct. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	13/19 Oct. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	1935	1934
Tarwe	50.199	788.681	1.099.629	1.380	16.256	29.755	804.937	1.129.384
Rogge	4.783	183.694	347.491	—	701	15.257	184.395	362.748
Boekweit	575	16.334	17.761	—	—	—	16.334	17.761
Mais	6.144	627.598	757.868	4.251	91.977	189.920	726.575	947.788
Gerst	13.203	254.378	302.999	1.018	24.781	43.565	279.159	346.564
Haver	3.125	120.676	100.505	—	1.660	3.195	122.336	103.700
Lijnzaad	3.557	149.632	177.208	5.584	287.999	192.792	437.631	370.000
Lijnkoek	235	37.902	56.941	—	—	25	37.902	56.966
Tarwemeel	543	15.696	16.657	293	4.842	2.716	20.538	19.373
Andere meelsoorten	874	25.663	47.354	72	2.644	5.865	28.307	53.219

**MAANDCIJFERS.
HYPOTHEEKRENTEN IN NEDERLAND.**

	Amsterdam	Arnhem	Den Haag Volle eigen- dom	Haag Eig. huur	Middel- burg	Rotter- dam	Zwolle
1933.....	4.67	4.98	4.93	5.01	4.98	4.70	4.89
1934.....	4.49	4.65	4.69	4.95	4.89	4.52	4.65
Jan. 1934 ..	4 1/2 ¹⁾	5	5.—	5	5	4.50	4 1/2
Febr.	4 1/2	5	4.69	5	5	4.68	5
Mrt.	4 1/2	5	4.64	5	5	4.55	5
April	4 1/2	4 1/2	4.70	5	5	4.50	4 1/2-5 ²⁾
Mei	4 1/2	4 1/2	5.—	5	5	4.50	4 1/2-5
Juni	4.55 ³⁾	4 1/2	4.50	—	5	4.50	—
Juli	4.50	4 1/2	4.78	5	5	4.50 ⁴⁾	4 1/2-5
Aug.	4.42	4 1/2	4.50	5	5	4.56	4 1/2-5
Sept.	4.33	4 1/2	4.75	—	5-4 1/2	4.50	4 1/2-5
Oct.	4.37 ⁵⁾	4 1/2	4.50	4.92	4 1/2	4.50	—
Nov.	4.25	4 1/2	4.59	4.87	4 1/2	4.50	4-1 1/2
Dec.	4.25	4 1/2	4.58	4.75	4 1/2	4.47	4-1 1/2
Jan. 1935 ..	4.42	4 1/2	4.50	5	4 1/2	4.36	4-1 1/2
Febr.	4.42	4 1/2	4.65	4.76	4 1/2	4.23	—
Maart	4.50	4 1/2	4.67	4.78	4 1/2	4.30	4-1 1/2
April	4.50	4 1/2	4.50	4.75	4 1/2	4.50	4 1/2
Mei	4.37 ⁵⁾	4 1/2	4.25	5	4 1/2	4.25	4 1/2-1 1/2
Juni	4.57 ⁵⁾	4 1/2	—	—	4 1/2	4.37	4 1/2
Juli	4.44	4 1/2	4.50	4.75	4 1/2	—	4 1/2
Aug.	4.50	4 1/2	4.22	4.50	4 1/2	—	4 1/2
Sept.	4.75	4 1/2	4.75	4.90	4 1/2	4.60	4 1/2

1) Op erfpacht 4 1/2 %
 2) Bij extra veel overwaarde, b.v. 50 %/o, bedroeg de rente 4 1/2 %/o.
 3) Op erfpacht 4 1/2 %/o.
 4) Voor hypotheek tot een gezamenlijk bedrag van f 34.500.— en 4.25 %/o voor een hypotheek van f 10.000.—
 Nadruk verboden.

ONTVANGEN BOEKEN.

Gemiddeld uurloon en gemiddeld uurinkomen der werklieden, werkzaam bij de leden van den Metaalbond, 1 Juli 1935. Mededeelingen No. 41 van het Normalisatiebureau voor Arbeidszaken in de Metaalnijverheid (N.A.M.). (Amsterdam 1935. Prijs f 2.—).

De overeenkomsten tot het verrichten van arbeid door J. L. F. Engelhard, candidaat-notaris te Amsterdam en Mr. A. W. Verheyden, advocaat en procureur te Amsterdam. (Uitgave: Handelswetenschappelijke Bibliotheek, Leiden).

De brandschaden in Nederland in de jaren 1921—1930. Uitgegeven door de Vereeniging van ter Amsterdamsche beurze vertegenwoordigde brandassuradeuren te Amsterdam. (1934; Prijs f 1.50).

In deze statistiek zijn de branden in 1119 Nederlandsche gemeenten opgenomen, die een schade opleverden van meer dan f 300.

De berechting van belastinggeschillen in verband met de rechtszekerheid voor belastingplichtigen (Inkomsten-, vermogens-, en dividend- en tantiëmbelasting) door Dr. A. Kammer, oud-rijksaccountant, belastingconsulent te Rotterdam. (Rotterdam 1934; Nijgh & van Ditmar N.V.; Prijs f 3.90).

Unternehmer und Konjunktur door Dr. F. A. Hermens. (Berlijn 1935; Weidmannsche Buchhandlung. Prijs R.M. 7.50).

Het aandeel van het motorwegverkeer in de kosten van den weg door Mr. W. J. de Graaff. Uitgave van het Tijdschrift Spoor- en Tramwegen. (Den Haag 1935; Moorman's Periodieke Pers N.V.).

Zevende Verslagboek der Algemeene R.K. Werkgevers-Vereeniging 1930—1935. (Roermond z.j.; N.V. Drukkerij H. van der Marck & Zonen).

Le Danemark 1935. Uitgegeven door het Ministère Royal des Affaires Etrangères et le Département des Statistiques du Danemark. (Kopenhagen 1935; Imprimerie Bianco Luno A/S.).

N.B. De prijsstatistiek is in het „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht” opgenomen.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

	Disc. Wissels. 4 1/2	22 Oct. '35 ¹⁾		
Ned. Bk.	Bel. Binn. Eff. 5	22 Oct. '35	Lissabon 5 13 Dec. '34
	Vrsch. in R.C. 5	22 Oct. '35	Londen 2 50 Juni '32
			Madrid 5 9 Juli '35
Athene 7	14 Oct. '33	N.-York F.R.B.	1 1/2 1 Feb. '34
Batavia 4	1 Juli '35	Oslo 3 1/2 22 Mei '33
Belgrado 5	1 Febr. '35	Parijs 3 8 Aug. '35
Berlijn 4	22 Sept. '32	Praag 3 1/2 25 Jan. '33
Boekarest 4	28 Aug. '35	Pretoria 3 1/2 15 Mei '33
Brussel 2	16 Mei '35	Rome 5 9 Sept. '35
Budapest 4	28 Aug. '35	Stockholm 2 1/2 1 Dec. '33
Calcutta 3 1/2	16 Feb. '33	Tokio 3.65 2 Juli '33
Dantzig 6	1 Mei '35	Weenen 3 1/2 10 Juli '35
Helsingfors 4	3 Dec. '34	Warschau 5 26 Oct. '33
Kopenhagen 3 1/2	22 Aug. '35	Zwits. Nat. Bk.	2 1/2 3 Mei '35

¹⁾ Op 17 Oct. resp. 5, 5 1/2, 5 1/2.

OPEN MARKT.

	1935				1934	1933	1914
	19 Oct.	14/19 Oct.	7/12 Oct.	30 Sept./5 Oct.			
Amsterdam Partic. disc.	4 3/8	4 3/8-5	5 1/4-5 1/8	5 1/8-6	1 1/2	7/16-5/8	3 1/8-3/16
Prolong.	4 3/4	4 1/2-5 1/2	6	6-1 1/4	1	1	2 1/4-3/4
Londen Daggeld...	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1 3/4-2
Partic. disc.	5/8-1 1/16	9/16-1 1/16	5/8-1 1/16	5/8-1 1/16	3/4-1 1/16	3/4-7/8	4 1/4-3/4
Berlijn Daggeld...	3	3-1/4	3-1/2	3 1/8-1 1/2	4-5 1/4	4 1/4-5 1/8	—
Maandgeld	3-1/8	3-1/8	3-1/2	3-1/2	4 1/2-6	4 1/2-6	—
Part. disc.	3	3	3-1/8	3-1/8	3 1/4	3 7/8	2 1/8-1 1/2
Warenw...	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	—
New York Daggeld 1)	1/4	1/4	1/4	1/4	1	3/4	1 3/4-2 1/4
Partic. disc.	5/16	5/16	5/16	5/16	3/8	1/2	—

¹⁾ Koers van 18 Oct. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
15 Oct. 1935	1.47 3/8	7.24	59.35	9.72 3/8	24.85	100 1/8
16 " 1935	1.47 1/16	7.24 3/4	59.37	9.73 3/4	24.85	100 3/16
17 " 1935	1.47 1/16	7.26	59.35	9.73	24.83	100 1/8
18 " 1935	1.47 1/8	7.25 1/4	59.35	9.72	24.80	100 1/8
19 " 1935	1.47 1/8	7.24 1/4	59.35	9.72	24.79	100 1/8
21 " 1935	1.47 1/8	7.25	59.27 1/2	9.71 3/4	24.80	100 1/4
Laagste d.w. 1)	1.47 1/8	7.23	59.27 1/2	9.71 3/4	24.77 1/2	99 3/4
Hoogste d.w. 1)	1.47 1/8	7.26 1/4	59.45	9.73 1/2	24.87 1/2	100 1/4
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	24.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
15 Oct. 1935	48.09	—	6.12 1/2	1.20	11.97 1/2	20.17 1/2
16 " 1935	48.09	—	6.11	1.20	12.—	20.17 1/2
17 " 1935	48.06	—	6.12	1.20	12.05	20.17 1/2
18 " 1935	48.02	—	6.11	1.20	12.05	20.17 1/2
19 " 1935	47.99	—	6.11	1.20	—	—
21 " 1935	47.98	—	6.11 1/2	1.20	11.97 1/2	20.15
Laagste d.w. 1)	47.98	—	6.07 1/2	1.15	11.90	20.07 1/2
Hoogste d.w. 1)	48.10	28.—	6.15	1.25	12.10	20.25
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors *)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
15 Oct. 1935	37.35	32.35	36.40	3.20	40 1/4	1.45 1/2
16 " 1935	37.40	32.37 1/2	36.45	3.20	40 1/4	1.45 1/2
17 " 1935	37.45	32.42 1/2	36.50	3.20	40 1/4	1.45 1/2
18 " 1935	37.42 1/2	32.40	36.47 1/2	3.20	40 1/4	1.45 1/2
19 " 1935	37.35	32.35	36.40	3.20	40 1/4	1.44 1/4
21 " 1935	37.42 1/2	32.40	36.42 1/2	3.19	40 1/4	1.45 1/4
Laagste d.w. 1)	37.15	32.15	36.20	3.17 1/2	39 1/2	1.44 1/4
Hoogste d.w. 1)	37.55	32.55	36.60	3.22 1/2	40 1/4	1.46
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
15 Oct. 1935	4,90 3/4	6,59 1/8	40,26	67,77
16 " 1935	4,91 3/16	6,59	40,24	67,75
17 " 1935	4,91 1/8	6,59 1/4	40,23	67,77
18 " 1935	4,90 1/2	6,59	40,24	67,84
19 " 1935	4,91 1/8	6,59 1/8	40,25	—
21 " 1935	4,91 3/8	6,59 3/8	40,25	67,90
22 Oct. 1934	4,95 1/2	6,62 1/4	40,48	68,04
Muntpariteit ..	4,86	3,90 5/8	23,81 1/4	40 9/16

KOERSEN TE LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	5 Oct. 1935	12 Oct. 1935	14/19 Oct. 1935 Laagste, Hoogste	9 Oct. 1935
Alexandrië..	Piast. p. £	97½	97½	97½	97½
Athene	Dr. p. £	513	514	514	514
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10½	1/10	1/10	1/10½
Budapest ..	Pen. p. £	16½	16½	16½	16½
Buenos Aires¹	p. peso p. £	17.80	18.05	18	18.05
Calcutta	Sh. p. rup.	1 6½	1/6½	1/6½	1/6½
Constantin ..	Piast. p. £	611	612	612	613
Hongkong ..	Sh. p. \$	2 0½/16	2 0½	1/11½	2 0½
Kobe	Sh. p. yen	1 2½/32	1/2½/32	1/2	1/2½/32
Lissabon....	Escu. p. £	110½	110½	109½	110½
Mexico	\$ per £	17½	17½	17½	17½
Montevideo ²)	d. per £	20½	21	20½	21
Montreal ..	\$ per £	4.97½	4.97½	4.97	4.99½
Riod. Janeiro³	d. per Mil.	2½/16	2½/16	2½/16	2½/16
Shanghai ..	Sh. p. \$	1 6½/16	1 6½	1 5½/16	1 6½
Singapore ..	id. p. \$	2,4½	2 4½	2 4	2 4½
Valparaiso ⁴)	\$ per £	119	121	121	125
Warschau ..	Zl. p. £	26	26	25½	26½

¹) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke importeurs hebben te betalen, 1 Oct. 17.02. ²) Offic. not. 5 Oct. 39½/16; 10 Oct. 39¾/4; 18 Oct. 39½/16; 19 Oct. 39¾/4. ³) Id. 11 Mrt. ⁴) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS ²)

Londen¹)		N. York²)		Londen	
15 Oct. 1935..	29¾	65¾	15 Oct. 1935....	141 9	
16 „ 1935..	29¾	65¾	16 „ 1935....	141 7½	
17 „ 1935..	29¾	65¾	17 „ 1935....	141 6	
18 „ 1935..	29¾	65¾	18 „ 1935....	141 3½	
19 „ 1935..	29¾	65¾	19 „ 1935....	141 7½	
21 „ 1935..	29¾	65¾	21 „ 1935....	141 5	
22 Oct. 1934..	24½/16	53	22 Oct. 1934....	141 6	
27 Juli 1914..	24½/16	59	27 Juli 1914....	84 10¾	

¹) in pence p. oz. stand. ²) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	7 Oct. 1935	15 Oct. 1935
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandse Bank	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorsch. op ult. Sept. (resp. Aug.) 1935 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	f 90.346,18	f 218.940,71
Voorshotten aan Ned.-Indië	7.680.072,61	10.552.656,28
Idem aan Suriname	127.837.273,68	126.895.363,22
Idem aan Curaçao	12.030.491,56	12.909.215,85
Kasvord.weg. credietverst. a/h. buitenl. Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds¹) Vord. op andere Staatsbedrijven ¹) Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgelden-leeningen aan gemeenten (saldo)	1.085.092,04 124.130.848,23 26.781.838,36 33.073.032,58 34.333.735,28	1.017.320,09 123.541.476,86 23.926.622,11 38.729.167,26 36.483.735,28
Verplichtingen		
Voorshot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Voorsch. d. De Ned. Bk. i. rek. crt. verstr. Schuld a. d. Bank v. Ned. Gem. Schatkistbiljetten in omloop	f 15.000.000,— 716.552,75 — 387.687.000,—	f 14.639.400,83 — — 387.587.000,—
Schatkistpromessen in omloop	147.640.000,—	149.140.000,—
w.v. rechtstr. bij De Ned. Bank gepl. Zilverbons in omloop	10.000.000,— 1.209.709,—	10.000.000,— 1.207.948,50
Schuld op ult. Sept. (resp. Aug.) ³) a. d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondbel. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting ..	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. ¹) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. ¹) Id. aan andere Staatsbedrijven ¹) Id. aan diverse instellingen ¹)	536.109,24 61.303.379,28 119.998.224,17	508.321,82 57.520.179,87 120.043.833,14

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	12 Oct. 1935	19 Oct. 1935
Saldo Javasche Bank	—	f 5.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst Betaalmiddelen in 's Lands kas ..	f 358.000,—	288.000,—
Verplichtingen:		
Voorshot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen	126.237.000,—	127.029.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. (Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Voorshot van de Javasche Bank ...)	426.000,— 828.000,— 3.144.000,—	688.000,— 778.000,— —

CURAÇOASCHE BANK.

Voornameste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Voorshotten aan de kolonie	Disconto's	Diverse rekeningen¹)	Diverse rekeningen²)
1 Septemb. 1935	4.526	4.274	111 ³)	48	608	206
1 Augustus 1935	4.538	4.402	40 ³)	64	606	175
1 Juli 1935	4.544	4.404	16	64	573	203
1 Juni 1935	4.541	4.387	115	64	510	253
1 Septemb. 1934	4.555	4.637	117	95	545	86

¹) Sluftp. der activa. ²) Sluftp. der passiva. ³) Schuld aan de kolonie.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 21 October 1935.

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f Bijbnk. „ Ag.sch. „	45.395.831,17 2.000.753,45 4.535.870,78
Papier o. h. Buitenl. in disconto		—
Idem eigen portef.	f	1.074.500,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f Bijbnk. „ Ag.sch. „	95.357.962,60¹) 6.117.000,92 40.557.245,55
	f	142.032.209,07
Op Effecten	f	136.251.003,91¹)
Op Goederen en Spec. ..		5.781.205,16
Voorshotten a. h. Rijk		15.000.000,—
Munt, Goud	f	132.097.125,—
Muntmat., Goud ..		438.627.306,68
	f	570.724.431,68
Munt, Zilver, enz. ..		20.785.893,44
Muntmat., Zilver..		—
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		591.510.325,12²)
Gebouwen en Meub. der Bank		39.591.084,58
Diverse rekeningen		4.600.000,—
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221) ..		8.555.949,98
	f	15.486.148,55
	f	869.782.672,70

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds		4.049.884,01
Bijzondere reserve		5.675.000,—
Pensioenfonds		9.895.398,89
Bankbiljetten in omloop		783.493.440,—
Bankassignatiën in omloop		65.069,44
Rek.-Cour. { Het Rijk f saldo's: { Anderen „		— 42.992.430,41
Diverse rekeningen		42.992.430,41
	f	3.611.449,95
	f	869.782.672,70

Beschikbaar metaalsaldo	f	261.976.574,69
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is ..		654.941.440,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht		10.000.000,—
¹) Waaraan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f	71.153.775,—
²) Waaraan in het buitenland		66.069.357,43

Voornameste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
21 Oct. '35	132097	438.627	783.493	43.057	261.977	71,5
14 „ '35	132097	429.717	795.950	40.414	248.701	± 70
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen¹)
21 Oct. 1935	51.932	10.000	142.032	1.074	8.556
14 „ 1935	53.988	10.000	158.560	1.074	9.008
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
19 Oct. '35 ¹)	102.390		163.700	17.550	28.890
12 „ '35 ¹)	102.980		166.840	18.060	29.020
21 Sep. 1935	83.517	22.712	163.443	19.967	32.865
14 „ 1935	85.017	22.938	167.866	22.209	31.924
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Disconto's	Beleeningen	Diverse rekeningen¹)	Dek-kings-percentage
19 Oct. '35 ¹)	1.920	78.700		10.180	56
12 „ '35 ¹)	1.890	81.810		10.070	56
21 Sep. 1935	2.258	10.753	56.446	10.212	58
14 „ 1935	2.180	11.031	60.856	10.509	57
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹) Sluftp. activa. ²) Cijfers telegrafisch ontvangen.

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
(Bijvoegsel van het Weekblad „Economisch-Statistische Berichten”)

No. XIX

WOENSDAG, 23 OCTOBER 1935

INLEIDING.

Het uitbreken van den oorlog tusschen Italië en Abessinië in het begin van deze maand heeft een beoordeeling van de internationale conjunctuur moeilijker gemaakt dan ooit. Immers, de tendenzen, die tot voor kort in de wereld werkzaam waren, onder vinden op verschillende wijzen den invloed van dezen oorlog en het daardoor versnelde tempo van bewapening in andere landen. Wel kan reeds worden geconstateerd, dat de hausse in de oorlogsindustrieën nog zal toenemen en de internationale handel in oorlogsmateriaal zich zal uitbreiden. De positie van die landen, welke grondstoffen en goederen voor oorlogsdoeleinden voortbrengen, zal derhalve verbeteren, zoowel door de reeds sterk gestegen prijzen als door een verdere uitbreiding van de productie. De eerste gevolgen op dit gebied zijn reeds duidelijk naar voren gekomen. Vooral de prijzen van metalen en enkele andere goederen zijn in de laatste maanden sterk gestegen.

De prijsstijging is echter niet algemeen en niet uitsluitend een gevolg van de oorlogsgeruchten en den oorlog. Zoo zijn bijv. de prijzen van voedingsmiddelen vooral gestegen door vermindering van de productie, waardoor de zichtbare voorraden sterk zijn verminderd. De positie van de grondstoffenmarkt was reeds geruimen tijd aan het verbeteren; de gebeurtenissen van den laatsten tijd hebben dit herstel evenwel gestimuleerd. Belangrijk is ook, dat het volumen van den wereldhandel nog steeds blijft stijgen — zij het weliswaar in gering tempo — waardoor tevens aan de dalende tendens op de vrachtenmarkt een einde is gekomen.

Overigens is de verbetering van den wereldhandel een verschijnsel, dat nauw verband houdt met de stijging van de bedrijvigheid in de meeste industrielanden (zie de grafieken op blz. 929/30 en de barometer op blz. 932/33). Alleen in de landen van het goudblok blijft de depressie nog steeds aanhouden, een verschijnsel; dat reeds meermalen h.t.p. is geconstateerd. In tegenstelling met vroeger, is bovendien de toestand op de geld- en kapitaalmarkt in Nederland en Zwitserland in het afgelopen kwartaal zeer ongunstig geweest; dientengevolge is een van de weinige gunstige factoren in de volkshuishouding van die landen verdwenen.

Een geheel ander beeld toont de geld- en kapitaalmarkt in de Vereenigde Staten. De lage geldrente, de groote liquiditeit der banken, alsmede de toenemende goudinvoeren, vormen zeer gunstige factoren voor een sterke prijsstijging. Indien deze zich voortzet, zou dit een welkome verlichting kunnen beteekenen voor de betalingsbalansen van de West-Europese landen, die den laatsten tijd onder sterken druk van den Dollar hebben gestaan.

INHOUD:

	Blz.
Inleiding	923
De loop der prijzen	924
De wereldproductie in 1934	925
Productie van voedings- en genotmiddelen.....	925
Productie van metalen en andere grondstoffen	927
Voorraadstatistiek van groothandelsartikelen	927
Industriele productie.....	929
Geld- en kapitaalmarkt	930
Deviezenmarkt	931
Barometer van den economischen toestand in de voornaamste industrielanden.....	932
De conjunctuur in Nederland	934
De economische toestand van Nederlandsch-Indië.....	938
Langzaam herstel van de conjunctuur in Oostenrijk ..	940
Crisiswetgeving in Nederlandsch-Indië	942
Economisch-politieke maatregelen in Duitschland vanaf 30 Januari 1933 I	944
De loop der prijzen van groothandelsartikelen gedurende het derde kwartaal van 1935	947
Statistisch overzicht van groothandelsprijzen	950
De economische toestand van:	
Duitschland	959
Groot-Brittannië	960
Vereenigde Staten.....	961

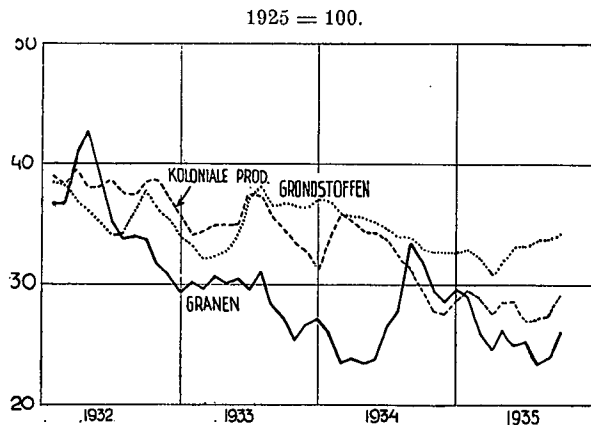
CONTENTS:

Business conditions in the Netherlands	935
The economic situation in the Netherlands Indies	938

DE LOOP DER PRIJZEN.

Hoewel de prijzen zich in het afgelopen kwartaal overwegend in stijgende richting hebben bewogen, kan men nog niet van een algemeene prijsstijging spreken. Er zijn zelfs nog prijzen, die in het afgelopen kwartaal opnieuw een laagtepunt hebben bereikt (hout en koffie). Daarentegen zijn andere prijzen in den laatsten tijd buitengewoon sterk gestegen. Daar de stijgende prijzen echter de overhand hadden, is het resultaat een stijging van de verschillende indices, zoals de grafiek laat zien.

De index van de prijzen van grondstoffen is vanaf het laagtepunt in Maart voortdurend gestegen; bij de groepen granen en koloniale producten is de prijsstijging weliswaar van korter duur, doch zij is krachtiger geweest dan bij de groep grondstoffen.

De oorzaken van de genoemde prijsstijging zijn vele en verschillen van product tot product. Niettemin zijn vier factoren van bijzondere betekenis geweest en wel:

- 1o. Oorlog tusschen Italië en Abessinië en de toenemende bewapening in andere landen.
- 2o. Verbetering van de industriële conjunctuur, vooral in de Verenigde Staten.
- 3o. Verbetering van de verhouding tusschen productie en verbruik bij verschillende producten.
- 4o. Onzichtbare voorraadvorming.

Het uitbreken van den oorlog tusschen Italië en Abessinië heeft het oorlogsgevaar, dat reeds eenige

maanden dreigde, tot werkelijkheid gemaakt. Daardoor heeft de prijsstijging op de metaalmarkten, die reeds eenige maanden aan den gang was, zich verscherpt. Vooral de prijzen van koper, lood en zink zijn sterk gestegen; dus vooral van die metalen, waar of geen of slechts een zeer losse overeenkomst tusschen producenten bestaat. De plotselinge stijging van de vraag heeft de marktsituatie volkomen gewijzigd. De uitbreiding van de productie van oorlogsmateriaal in andere landen versterkt deze tendens nog. Tegelijkertijd heeft de vrees voor stremming van of moeilijkheden bij de verscheping tot prijsstijging van bepaalde goederen geleid; ook de hamsterbeweging heeft hiertoe bijgedragen.

De stimulans, dien de prijsstijging ondervond van den oorlog en de oorlogsvoorbereiding, werd nog ondersteund door een toenemend verbruik van industriële grondstoffen, als gevolg van het herstel van de conjunctuur in verschillende landen, een herstel, dat over de geheele wereld gerekend, al van 1932 dateert. De sterke opleving, die dit jaar in de Verenigde Staten heeft plaatsgevonden, heeft het verbruik van grondstoffen verder doen toenemen.

Bij de beoordeeling van de factoren, die tot een prijsstijging hebben geleid, moet men er rekening mede houden, dat de productie van industriële grondstoffen (vooral metalen) reeds sedert 1932 stijgende is. De prijsstijging is hier dus in het algemeen niet het gevolg van een zeer sterke beperking van de productie (zoals bijv. bij tin), doch van een vrij plotselinge toeneming van de vraag, waaraan de productie niet direct kon worden aangepast.

Van geheel anderen aard is in het algemeen de prijsstijging van voedings- en genotmiddelen. De agrarische productie in de wereld is in deze crisis slechts weinig gedaald, mede door de uitbreiding van de productie in de (vroegere) importlanden. In 1934 is voor het eerst een, hoewel geringe, daling in de agrarische productie ingetreden; deze tendens heeft zich dit jaar voortgezet. Op dit gebied hebben dus voornamelijk een beperking van de productie en ongunstige weersgesteldheden tot prijsstijging geleid.

De sterke prijsstijging op bepaalde gebieden is niet alleen te verklaren uit de gewijzigde verhoudingen tusschen productie en verbruik, doch ook uit verschuivingen in de voorraden. Zoolang de prijsdaling aan-

Artikelen	Laagste prijs tot begin October 1935	Datum	Laagste prijs 1935	Datum	Prijs begin Juli	Prijs per half October	Stijging in % vanaf		
							Laagste prijs in crisis tot half Oct.	Laagste prijs 1935 tot half Oct.	Begin Juli tot half Oct.
Indexcijfer van Grondstoffen:	30.5	11 Mrt. '35	30.5	11 Maart	33.0	35.8	+ 17.4	+ 17.4	+ 8.5
Lijnzaad	f 119,—	11 Mrt. '35	f 119,00	11 Maart	f 121,50	f 145,00	+ 21.8	+ 21.8	+ 19.3
Koper	£ 15.6/6	15 Oct. '34	£ 15.9/-	25 Febr.	£ 17.11/-	£ 21.5/6	+ 38.8	+ 37.7	+ 21.2
Lood	£ 5.19 6	4 Mrt. '35	£ 5.19 6	4 Maart	£ 8.3 6	£ 11.7/6	+ 90.3	+ 90.3	+ 39.1
Tin	£ 81.10/-	11 April '32	£ 123.5 -	18 Maart	£ 137.18,6	£ 145.16/-	+ 78.9	+ 18.3	+ 5.7
Gieterij-ijzer	Sh. 31/6	18 Juni '34	Sh. 33,6	11 Maart	Sh. 33,6	Sh. 33/6	+ 6.3	—	—
Zink	£ 6.12/6	11 Mrt. '35	£ 6.12/6	11 Maart	£ 8.7 6	£ 10.-/6	+ 51.3	+ 51.3	+ 19.7
Steenkolen	f 5,80	11 Mrt. '35	f 5,80	11 Maart	f 6,05	f 6,05	+ 4.3	+ 4.3	—
Petroleum	\$ 0,15	13 Juli '31	\$ 0,62	7 Jan.	\$ 0,62	\$ 0,62	+313.3	—	—
Katoen	\$cts. 5,15	13 Juni '32	\$cts. 6,30	18 Maart	\$cts. 7,25	\$cts. 6,60	+ 28.2	+ 4.8	— 9.0
Wol (Merino)....	d. 13,25	9 Mrt. '35	d. 13,25	9 Maart	d. 17,75	d. 18,50	+ 39.6	+ 39.6	+ 4.2
Koehuiden	f 8,75	2 Juni '32	f 10,25	26 Febr.	f 12,00	f 14,50	+ 65.7	+ 41.5	+ 20.8
Vurenhout	f 56,50	23 Sept. '35	f 56,50	23 Sept.	f 57,50	f 56,50	—	—	— 1.7
Copra	f 6,50	3 April '34	f 7,87	7 Jan.	f 7,87	f 10.—	+ 53.8	+ 27.1	+ 27.1
Rubber	Sh. -/1,3125	18 Mrt. '35	Sh. -/3,0625	18 Maart	Sh. -/3,625	Sh. -/3,6875	+180.9	+ 20.4	+ 1.7
Granen:									
Tarwe	f 3,10	25 Febr. '35	f 3,10	25 Febr.	f 3,95	f 5,—	+ 61.3	+ 61.3	+ 26.6
Rogge	f 2,40	15 Juli '35	f 2,40	15 Juli	f 2,70	f 3,40	+ 41.7	+ 41.7	+ 25.9
Mais	f 54,—	9 Sept. '35	f 54,00	9 Sept.	f 54,00	f 58,50	+ 8.3	+ 8.3	+ 8.3
Gerst	f 55,50	23 April '34	f 61,00	2 Sept.	f 73,00	f 66,—	+ 18.9	+ 8.2	— 9.6
Indexcijfer van koloniale producten:	26.9	22 Juli '35	26.9	22 Juli	27.1	30.6	+ 13.8	+ 13.8	+ 12.9
Cacao	Sh. 11,1	11 Dec. '33	Sh. 13/1	19 Maart	Sh. 13/-	13,8	+ 23.2	+ 4.5	+ 5.1
Koffie	Cts. 13.50	1 Juli '35	Cts. 13,50	1 Juli	Cts. 13,50	Cts. 13,50	—	—	—
Suiker	f 3,—	19 Nov. '34	f 3,37½	18 Febr.	f 3,62½	f 4,25	+ 41.7	+ 26.0	+ 17.2
Thee	Cts. 22,75	4 Aug. '32	Cts. 28,50	21 Maart	Cts. 30,25	Cts. 48,50	+113.2	+ 70.2	+ 60.3

houdt, neemt ook het vormen van voorraden bij de producenten af en wordt het principe van „hand to mouth buying” toegepast. Zoodra echter de prijzen beginnen te stijgen en de productie wordt uitgebreid, zullen ook de onzichtbare voorraden vermeederen. Deze tendens is in de laatste weken nog versterkt door de vrees voor schaarschte. De vermindering van de zichtbare voorraden (zie de statistiek op blz. 927) is dus niet uitsluitend een gevolg van de verschuivingen in de verhouding tusschen productie en consumptie.

De wereldproductie in 1934.

Volgens recente berekeningen van de Economische Afdeling van den Volkenbond¹⁾ is de totale voortbrenging van z.g. basisproducten (66 producten) in 1934, vergeleken met 1933, stabiel gebleven. De afzonderlijke groepen, waarin deze producten zijn onderverdeeld, geven evenwel aanzienlijke verschillen te zien, zooals uit de volgende tabel, ontleend aan genoemde publicatie, blijkt.

Wereldindices (gemiddelde 1925—1929 = 100).

Omschrijving	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934 ¹⁾
A. Basisprod. (totaal)	104	106	103	98	96	99	99
bestaande uit:							
Agrarische productie	103	103	104	103	104	104	101
Niet-agrarische prod.	105	114	101	86	73	83	93
Onbew. voedingsmid.	104	103	104	102	105	104	102
Grondst. v. d. industr.	103	111	102	92	81	89	94
B. Industr. bedrijvigh.:							
Wereld z. Rusland..	104	110	96	82	69	78	84
Wereld met Rusland	104	112	100	89	78	88	96
C. Volumes van den wereldhandel	104	110	102	94	81	82	85

¹⁾ Voorloopige cijfers.

Opmerkelijk is, dat de productie van agrarische voortbrengselen, na een markante stabiliteit in de periode van 1928 t/m. 1933, in 1934 eenigszins is gedaald, hetgeen vooral heeft plaatsgevonden in de landen, die een overschot van voedingsmiddelen en grondstoffen van agrarischen oorsprong produceeren. De vermindering van de agrarische productie is voornamelijk aan twee oorzaken toe te schrijven, nl. aan de langdurige droogte en de systematische beperking van de bebouwde oppervlakte en van den veestapel.

Daarentegen is de productie van niet-agrarische voortbrengselen, die in 1932 een laagtepunt bereikte en in 1933 aanzienlijk is gestegen, in 1934 opnieuw toegenomen. Dit is vooral toe te schrijven aan de sterk gestegen productie van grondstoffen van niet-agrarischen oorsprong in tegenstelling met de productie van grondstoffen van agrarischen oorsprong, die in 1934, na een stijging in 1933, weder is gedaald.

1925/1929 = 100.

Productie van:	1931	1932	1933	1934 ¹⁾
Grondstoffen van agrar. oorspr.	103	96	102	96
„ „ niet-agrar. oorspr.	86	73	83	93

¹⁾ Voorloopige cijfers.

De sterk gestegen productie van grondstoffen van niet-agrarischen oorsprong is voor een belangrijk deel een gevolg van de grootere bedrijvigheid in de industrie; de index van de industriële productie in de wereld is, na het laagtepunt in 1932 (78), in 1933 gestegen tot 88 en in 1934 tot 96. De productie van industriële grondstoffen beweegt zich ongeveer parallel met de industriële productie.

Het verschijnsel, dat het volumen van den wereldhandel bij de stijging van de industriële productie ten achter blijft, en dat reeds over 1933 was op te merken, heeft zich ook in 1934 voorgedaan. Terwijl echter de industriële productie (zonder Rusland, dat slechts in geringe mate aan het wereldverkeer deelneemt) van 1932 tot 1933 met 13 pCt. steeg en het volumen van den wereldhandel slechts met 1,02 pCt., waren de percentages voor 1933 tot 1934 resp. 8 en

¹⁾ La production mondiale et les prix 1925—1934. (Genève 1935).

3.66 pCt. Het tempo van de uitbreiding van de industriële productie is dus afgenomen, dat van het volumen van den wereldhandel toegenomen. Daar naar alle waarschijnlijkheid de industriële productie dit jaar grooter zal zijn dan in 1934 (de gegevens over het eerste halfjaar wijzen in die richting), zal ook het volumen van den wereldhandel in 1935 weder in omvang toenemen.

Productie van voedings- en genotmiddelen.

De nieuwe oogsten van tarwe van de meeste productielanden zijn thans bekend. Aan de statistieken van het Internationaal Landbouw Instituut ontleenen wij de volgende cijfers:

Tarweproductie op het Noordelijk halfrond¹⁾.

(In miljoenen quintalen.)

Jaar	Europa	N.-Amerika	Azië ²⁾	N.-Afrika	Totaal ¹⁾
Gem. 1929-'33	408	313	138	32	891
1929 ...	395	310	132	34	871
1930 ...	370	360	150	29	909
1931 ...	391	346	140	32	909
1932 ...	406	326	126	35	893
1933 ...	476	224	142	30	872
1934 ...	418	213	144	36	811
1935 ³⁾	419	244	145	30	838

¹⁾ Zonder de oogsten van Rusland, China, Mandchoerije en Iran. ²⁾ Zonder de oogsten van China, Mandchoerije en Iran. ³⁾ Voorloopige schatting.

Evenals verleden jaar, werd in het op 1 Augustus aangevangen nieuwe seizoen de stemming voor tarwe vaster. Verleden jaar werd dit door tegenvallende oogsten in de Vereenigde Staten en Oost-Europa veroorzaakt. Deze werden toen gedeeltelijk goedge maakt door gunstige resultaten in Frankrijk, Spanje, Zweden, Lithauen en West-Europa. De vooruitzichten voor den nieuwen oogst in de Vereenigde Staten leken aanvankelijk zeer gunstig, werden echter gaandeweg ongunstiger. Er is weliswaar nog een reservevoorraad van 100 miljoen bushels, maar men wil eenigen voorraad tot het eind van het seizoen behouden, zoodat men nu reeds uit Canada importeert.

De Canadeesche tarwepolitiek was langen tijd een moeilijk probleem. Canada heeft in het vorige seizoen met tarwe niet tegen andere exportlanden willen concurreeren en den minimumprijs hoog gehouden. De Regeering moest tarwe opkopen en hiervan waren aan het begin van het seizoen 200 miljoen bushels onverkocht. Evenals in de Vereenigde Staten stond de nieuwe oogst er eerst zeer goed voor; maar toen kwam de natuur de Regeering te hulp. Roest, droogte, hitte en in andere streken vorst brachten gevoelige schade aan den oogst toe, zoodat deze slechts weinig grooter is dan de kleine oogst van verleden jaar.

Daarbij komt, dat Argentinië door een groote droogte geteisterd is; de bebouwde oppervlakte is er buitendien lager dan in voorafgaande jaren.

Ook in Australië klaagt men over droogte en verwacht men een kleineren oogst.

In de laatste jaren zijn de voorraden in de groote exportlanden, behalve in Canada, sterk verminderd.

Voorraden van graan uit oude oogsten op 1 Augustus.

(In miljoenen quintalen.)

	1931	1932	1933	1934	1935
Ver. Staten	96	113	111	83	47
Canada	38	37	59	55	58
Argentinië	13	9	13	24	14
Australië	13	10	12	20	13
Stoomend	10	9	9	9	5
Totaal	170	178	204	191	137

De Europeesche oogst van rogge, die meer dan 90 pCt. van den wereldoogst bedraagt, was eenigszins lager dan in het voorafgaande jaar, dat op zijn beurt een weinig lager was dan het gemiddelde van 1929—1933.

Roggeproductie op het Noordelijk halfrond¹⁾.
(In miljoenen quintalen.)

Jaar	Europa	N.-Amerika	Totaal ¹⁾ ²⁾
Gem. 1929-1933	232	12	247
1929	239	12	254
1930	235	17	255
1931	197	10	211
1932	237	12	251
1933	255	6	264
1934	227	5	234
1935 ³⁾	223	17	243

¹⁾ Zonder den oogst van Rusland. ²⁾ Met inbegrip van den oogst van Turkije. ³⁾ Voorloopige schatting.

De Europeesche gerstooft, die ongeveer de helft van het wereldtotaal bedraagt, was lager dan ooit gedurende de laatste 7 jaren, vooral door geringe oogsten in Spanje, Roemenië en Tsjecho-Slowakije.

In Noord-Afrika was de oogst ook slecht. De Vereenigde Staten daarentegen vertoonen een flinke oogstbrenst, welke ca. 15 pCt. grooter is dan het gemiddelde van 1929—1933 en 2½ maal zoo groot is als de kleine oogst van het voorafgaande jaar.

Gerstproductie op het Noordelijk halfrond¹⁾.
(In miljoenen quintalen.)

Jaar	Europa	N.-Amerika	Azië ²⁾	N.-Afrika	Totaal ¹⁾
Gem. 1929-'33	166	74	41	23	304
1929	180	84	42	25	331
1930	165	96	40	20	321
1931	150	59	43	23	275
1932	169	84	39	24	316
1933	169	48	41	23	281
1934	154	40	43	29	266
1935 ³⁾	147	83	41	19	290

¹⁾ Zonder de oogsten van Rusland, Britsch-Indië en enkele andere Aziatische landen. ²⁾ Alleen Korea, Japan en Turkije. ³⁾ Voorloopige schatting.

De onzekerheid over het al dan niet voortzetten van de vernietiging van *koffie* is eind September door den president van het nieuwe koffiedepartement weggenomen: de tot nu toe gevolgde vernietigingspolitiek wordt voortgezet. Tot 15 Augustus werden totaal 31.170.000 balen vernietigd, waarvan 49.000 sedert de nieuwe campagne, die op 1 Juli begon.

In de onderstaande tabel geven wij eenige statistische gegevens voor *koffie*¹⁾:

Campagne	Voorraad		Productie	waarvan uit Brazilië	Afzet
	in Brazilië binnenland	Zichtbaar			
1931/32 ..	26.300	(in 1000 balen) 6.702	24.041	15.754	23.723
1932/33 ..	16.400	6.501	22.647	13.408	22.848
1933/34 ..	17.046	8.526	26.476	17.545	24.451
1934/35 ..	15.681	7.541	21.696	13.997	22.681
1935 ²⁾				18.670	

¹⁾ Raming.

Deze gegevens zijn voor het oogenblik niet ongunstig, aangezien de Braziliaansche oogst van 1934/35 bijzonder gering was, waardoor de groote binnenlandse voorraden slonken.

De volgende oogst wordt echter weer veel hooger geraamd dan die van 1934/35, terwijl de consumptie en afzetgegevens reeds over 1934/35 lager waren. Volgens berekeningen is het wereldverbruik van *koffie* in de eerste 7 maanden van 1935 bijna 4 pCt. lager dan in dezelfde periode van 1934. Het sterkst is de consumptie in Europa teruggelopen, nl. met ca. 11½ pCt. Het verbruik in de Vereenigde Staten vertoont echter een geringe stijging (van 1.65 pCt.) bij het vorige jaar vergeleken.

De verbetering in de statistische positie van *suiker* hield ook gedurende de laatste maanden aan. De afdoeningen van de Nivas bedroegen²⁾:

Java:	Van 1 Jan.—18 Oct.
1934	ca. 961.300 ton
1935	„ 1.240.300 „

¹⁾ Ontleend aan G. Duuring & Zoon en E. Laneuville.

²⁾ Volgens het weekbericht van Leon. Jacobson & Zonen.

De voorraden van Javasuiker bedroegen op 31 Aug.

1932	1933	1934	1935
2.915.685	2.976.191	2.373.048	1.519.000 ton

Voor *Cuba*¹⁾ waren de gegevens:

	Aanvoer in de afscheephavens		Voorraad in de havens en het binneland		Uitvoer van 1 Jan. t. 28 Sept.	
	1 Jan. t. 28 Sept.	28 Sept. 1 Jan. t. 28 Sept.	1 Jan. t. 28 Sept.	28 Sept. 1 Jan. t. 28 Sept.	1 Jan. t. 28 Sept.	28 Sept. 1 Jan. t. 28 Sept.
1933	1.630.200 ton	1.930.000 ton	1.930.000 ton	1.569.300 ton		
1934	1.752.500 „	1.949.000 „	1.949.000 „	1.428.300 „		
1935	2.094.800 „	1.258.000 „	1.258.000 „	2.084.700 „		

¹⁾ Ontleend aan: M. Golodetz, London Weekly Sugar Market Review, 16 Sept. 1935.

Tengevolge van den sterk gestegen uitvoer van de groote rietproducenten Cuba en Java, die hun productie aanzienlijk beperkt hebben, zijn de voorraden, vooral op Java, sterk verminderd. Bovendien zal de Europeesche bietsuikerproductie eveneens verminderen.

Voorals sedert September stijgen door de statistische positie van suiker (Cuba's jaarquota naar de Vereenigde Staten is reeds opgebruikt en voor de overige landen heeft het nu ook niets meer disponibel) de prijzen zoowel in New-York als ook in Londen, twee tegenwoordig bijna van elkaar geïsoleerde markten. De oorlogsbedreiging is aan deze prijsstijging ook niet vreemd.

De werelduitvoeren (productie) van *thee* zijn volgens het verslag van het Internationale Thee Comité in het afgelopen oogstjaar weer gestegen.

Uitvoer in miljoenen lbs.

	Jaar eindigende 31 Maart.			
	1929	1933	1934	1935
<i>Restrictielanden</i>				
Eng.-Indië (over zee)	379,9	379,8	317,1	326,0
„ „ (over land)	3,0	2,9	7,3	16,6
Ceylon	251,4	258,8	197,0	220,2
Ned.-Indië	159,7	186,6	136,1	145,2
<i>Totaal</i>	794,0	828,1	657,5	708,0
<i>Anderc Landen:</i>				
China	126,4	91,4	91,5	102,0
Japan	23,8	28,0	33,1	29,1
Formosa	18,3	14,7	17,1	22,4
Indo-China	2,2	1,5	2,0	2,0
Afrika	2,0	4,2	6,0	8,5
<i>Totaal</i>	172,7	139,8	149,7	164,0
Totaal-Generaal	966,7	967,9	807,2	872,0

De stijging van de productie in het afgelopen oogstjaar is zoowel aan de deelnemende landen als aan de outsiders toe te schrijven; de outside-productie is echter sterker gestegen. Vergelijkt men het laatste jaar vóór de restrictie-overeenkomst (1932/33) met het tweede restrictiejaar, dan is de productie van de deelnemende landen sterk gedaald, die van de outsiders aanzienlijk gestegen.

De algemeene statistische positie van *thee* verbetert thans echter tengevolge van het verhoogde restrictiepercentage (voor het derde restrictiejaar), waardoor de aanvoeren in Engeland niet onbelangrijk dalen, zooals ook uit de zichtbare theevoorraden blijkt.

De werelduitvoer van *cacao* bedroeg in tonnen:

	October—Juni.		
	1932/33	1933/34	1934/35
Geraamd totaal	491.000	471.000	519.000

De uitvoeren gedurende 1934/35 bereikten dus een recordhoogte.

De uitvoeren bedroegen in tonnen naar:

	1934/35	1933/34	1932/33
Ver. Staten	200.000	142.000	174.000
Duitsland	59.000	70.000	60.000
Engeland	59.000	58.000	55.000
Nederland	47.000	46.000	36.000
Frankrijk	31.000	34.000	33.000
Geraamd totaal	486.000	444.000	438.000

De invoeren overtroffen evenals de uitvoeren die van het voorafgaande jaar met ca. 10 pCt. Verschillende vereenigingen van cacao-verbouwers aan de goudkust zullen een (Engelsche) maatschappij onder den naam Farmers Union Ltd. in het leven roepen, welke den afzet van cacao zal behartigen.

Productie van metalen en andere grondstoffen.

Na de verhooging van het uitvoerquotum van tin op 50 pCt. der standaardtonnage, ingaande op 1 Juli, welke verhoging volkomen door de statistische positie van het product gerechtvaardigd was, bleef gedurende de maand Juli wegens gebrek aan materiaal een krachtige prijsstijging voor locotin aanhouden, terwijl de noteering voor drie maanden slechts weinig steeg. De verwijten over deze „backwardation” troffen vooral den bufferpool, die prijsregeland had moeten optreden. De voorraden van dezen pool waren in Juli sterk verminderd. Teneinde een ongewenschte prijsopdriving te beletten, was een tusschentijdsche verhoging der quota noodzakelijk. Op 9 Augustus besloot het Internationaal Tincomité de productiequota van 50 op 65 pCt. te verhogen met terugwerkende kracht tot 1 Juli en geldende tot 30 Sept. Deze

drastische verhoging werd door de statistische positie volkomen gemotiveerd, zooals uit de volgende cijfers blijkt:

Tinproductie.

	Restrictie-landen in v. h. long tons	in % totaal	Outsid. in % inlong ¹ .	in % tincons. totaal	Zichtbare voorraad eind Aug.
Jan. Juli 1934	54.050	89.9	6.047	10.1	3.678
id. 1935	56.418	88.4	7.037	11.6	5.059
					20.555
					15.422

De locoprijs reageerde op deze quotaverhoging onmiddellijk door een verlaging, de termijnprijs bleef prijshoudend. Dit hield echter slechts korten tijd aan: reeds omstreeks 20 Augustus steeg de locoprijs weer, waardoor de „backwardation” ook weer grooter werd. Hiervoor kan de bufferpool niet zonder meer verantwoordelijk worden gesteld, want gedurende de laatste maanden steeg de vraag naar tin sterk, zoowel door

VOORRAADSTATISTIEK VAN GROOTHANDELSARTIKELEN.¹⁾

	TIN ²⁾		LOOD ³⁾ In 1000 tons	ZINK Kartel in 1000 tons	RUBBER ⁴⁾		PETRO-LEUM Vereen. Staten in mill. barrels	STEEN-KOLEN Europa in mill. tons	SUIKER ⁵⁾		KOFFIE ⁶⁾		THEE		TARWE ⁹⁾ Wereld in mill. qtrs.	KATOEN ¹⁰⁾	
	Wereld in 1000 long-tons	Voorraad Verbruik			Wereld in 1000 tons	Voorraad Verbruik			Wereld ⁷⁾ in mill. balen	Voorraad Verbruik	Londen in mill. lbs.	Amsterdam in 1000 kst.v. pl. 4 ⁵ Kg.	Wereld in mill. balen	Voorraad Verbruik			
1925	17.1	11			153.3	27	—	—	3.3	13	9.6 ⁸	50	187.3	31.5		5.635	26
1926	15.8	11			230.9	42	—	—	3.2	12	10.9 ⁸	53	191.3	57.4	40.5	8.225	35
1927	15.6	11			263.5	44	543	5.7	3.8	15	18.4 ⁸	89	213.0	64.7	47.3	7.037	28
1928	24.9	15			300.6	44	624	6.0	4.4	16	18.8	83	220.5	88.2	50.0	7.024	28
1929	32.4	18			379.1	47	630	5.0	6.7	25	25.1	113	260.4	69.6	72.9	7.234	23
1930	46.6	29	90.5		503.0	70	603	17.4	8.5	31	29.3	131	261.6	68.5	72.9	9.731	32
1931	59.2	44	148.3		640.0	94	568	20.7	8.8	33	34.3	154	244.7	89.4	76.1	10.709	43
1932	55.9	56	177.0	148.6	639.1	93	525	20.8	8.9	33	28.4	121	235.8	64.2	74.1	10.807	49
1933	29.1	23	210.5	134.2	663.6	82	513	18.9	8.3	31	7.7 ¹¹⁾	32	269.8	75.2	66.6	10.240	42
1934	17.1	13	229.2	110.3	736.4	80			8.1	31	7.5 ¹¹⁾	32	279.2	74.7		8.193	34
Jan. '33	54.3	42	188.6	152.2	—	—	508	19.5	8.6	33	27.1	115	295.5	83.9	80.4	10.832	45
Febr.	52.7	41	194.7	150.0	—	—	503	19.7	8.5	33	25.4	108	292.1	98.6	77.6	10.365	43
Maart	51.7	40	198.7	151.3	—	—	510	20.4	8.9	34	24.7	105	275.6	95.9	72.2	9.866	41
April	49.9	39	201.9	148.2	—	—	504	21.0	8.3	32	23.7	101	262.4	96.8	65.3	9.362	39
Mei	48.9	38	202.2	141.9	—	—	510	21.1	8.4	32	21.8	93	257.4	114.2	59.4	8.661	36
Juni	46.6	36	198.3	131.8	—	—	514	21.0	7.8	30	20.9	89	244.8	115.3	57.3	8.038	33
Juli	44.9	35	180.6	128.1	—	—	521	21.0	7.4	28	20.3	86	234.4	119.1	57.5	7.510	31
Aug.	40.0	31	170.1	125.5	—	—	530	21.2	6.8	26	20.2	86	235.1	106.0	60.3	7.088	29
Sept.	35.9	28	175.1	129.2	—	—	530	20.9	6.4	24	21.3	91	235.3	96.1	64.5	7.871	32
Oct.	33.8	26	184.1	130.8	—	—	526	20.4	7.2	27	22.5	96	248.3	89.2	64.6	9.253	33
Nov.	31.7	25	197.5	128.7	—	—	518	19.9	8.9	34	22.6	96	254.5	94.0	62.6	10.842	46
Dec.	29.1	23	210.5	134.2	—	—	513	18.9	8.3	32	7.7 ¹¹⁾	33	269.8	75.2	66.6	10.240	42
Jan. '34	28.4	22	214.8	139.9	668.8	72	515	18.6	7.7	29	7.8 ¹¹⁾	33	275.1	81.1	72.8	9.761	40
Febr.	27.6	21	222.4	134.2	664.6	71	509	18.7	7.7	29	7.6 ¹¹⁾	32	265.8	77.8	69.8	9.011	37
Maart	24.4	19	227.7	123.8	670.5	72	507	18.6	8.0	30	8.1 ¹¹⁾	34	251.5	69.8	66.6	8.536	35
April	22.4	18	244.6	113.8	669.0	72	506	18.6	7.9	30	16.5 ⁸	70	239.2	84.8	61.9	8.026	33
Mei	21.0	16	237.3	115.1	698.5	75	504	18.6	8.0	30	8.6 ¹²⁾	37	222.0	88.2	58.0	7.406	30
Juni	20.1	16	239.7	111.0	677.5	73	507	18.8	7.4	28	14.0	60	212.2	83.7	56.5	6.948	29
Juli	20.6	16	239.3	106.3	680.1	73	510	19.0	6.9	26	12.3	52	208.9	84.0	59.7	6.571	27
Aug.	19.6	15	231.1	109.7	683.3	73	508	19.0	6.3	24	10.7	46	219.4	91.9	61.4	6.302	26
Sept.	18.7	15	225.5	113.1	700.2	75	505	18.4	5.7	22	10.8	46	232.5	88.2	63.3	6.987	29
Oct.	20.4	16	224.5	112.6	693.2	74	498	18.2	6.5	25	9.5	40	257.4	88.2	62.2	7.940	33
Nov.	18.6	15	226.5	111.4	696.1	75	489	17.5	7.9	30	7.4 ¹¹⁾	31	260.7	83.2	59.0	8.249	34
Dec.	17.1	13	229.2	110.3	744.7	80	481	17.0	8.1	31	7.5 ¹¹⁾	32	279.2	74.7	63.6	8.193	34
Jan. '35	17.1	13	226.4		751.2	80		17.1	7.4	28	7.2 ¹¹⁾	31	285.2	82.9	64.6	7.693	32
Febr.	21.9	17	219.1		731.0	78		17.0	7.7	29	14.3	61	280.8	85.4	60.2	7.260	30
Maart	20.8	16	222.1		727.0	78		17.2	8.1	31	14.8	63	267.2	88.3	55.7	6.647	27
April	20.0	16	215.0		729.6	78		17.7	7.6	29	14.9	63	254.8	92.4	50.7	6.091	25
Mei	18.2	14	219.4		722.4	77			6.8	26	13.8	59	233.3	94.4	47.6	5.331	22
Juni	15.3	12	223.4		724.9	78			6.2	24	12.4	53	224.6	93.3	42.8	4.724	19
Juli	15.5	12			731.2	78			5.5	21	12.7	54	217.3	93.6	42.4	2.680	11
Aug.	15.4	12							4.8	18	7.6 ¹²⁾	32	216.4	76.6	45.0	3.907	16
Sept.	13.4	11												63.7		4.938	20

¹⁾ (De cijfers hebben betrekking op het einde van de maand (jaar) of het begin van de daarop volgende maand.

²⁾ De visible supply volgens W. H. Gartsen (vroeger Richard en Freiwald).

³⁾ Voorraden in de Ver. Staten en Engeland.

⁴⁾ Gegevens van het International Rubber Regulation Committee. Voorraden buiten de restrictiegebieden en zeilende voorraden; vanaf 1928 ook voorraden in restrictiegebieden.

⁵⁾ Zichtbare voorraden volgens Czarnikow.

⁶⁾ Volgens opgave van de firma G. Duuring & Zoon.

⁷⁾ Niet inbegrepen de binnenl. voorr. in Brazilië. Sedert

Juni niet inbegrepen de gouvernementsvorraden van Sao Paulo.

⁸⁾ Zonder Rio.

⁹⁾ Statistiek van George Broomhall. Zichtbare voorraden in de tweede hand in de Ver. Staten en Canada, en in de voornaamste havens van Groot-Brittannië, in Europa, Argentinië en Australië en stoomende partijen.

¹⁰⁾ Liverpool Cotton Association. De cijfers hebben betrekking op de voorraden in Engeland, op het Continent, in de Ver. Staten, te Alexandrië, te Bombay en in den Oriënt.

¹¹⁾ Zonder Santos.

¹²⁾ Zonder Rio en Santos.

grootere bedrijvigheid in de Amerikaansche automobielindustrie als ook tengevolge van oorlogsvoorbereidingen. De voorraden daalden hierdoor aanzienlijk.

In de vergadering van 11 Sept. besloot het Tincomité de quota voor het vierde kwartaal op 65 pCt. van de standaardproductie te handhaven. Gedurende September echter steeg de consumptie tengevolge van het acute oorlogsgevaar zeer snel, de zichtbare voorraden daalden overeenkomstig en in verband daarmee besloot de buitengewone vergadering van het Internationale Tincomité op 3 October de quota te verhoogen van 65 op 70 pCt.; en wel met terugwerkende kracht tot 1 Juli jl.¹⁾

Over ca. 2 maanden zal deze maatregel zich in grotere aanvoeren uiten en daardoor vergroting van de Europeesche voorraden met zich brengen, wanneer tenminste tengevolge van oorlogsverwickelingen de vraag naar tin niet nog meer zal toenemen.

Ondanks de verhooging van de tinquota tot 70 pCt. voor het tweede halfjaar, is sedert kort de tinprijs wederom gestegen, hetgeen de vrees wekte, dat het Tincomité de situatie niet meer kan beheerschen. Dit lijkt echter ongemotiveerd, want men zal er niet voor terugdeinzen de quota — indien noodig — nog eens tusschentijds te verhoogen.

Toen in Maart jl. de koperproducenten een overeenkomst sloten om vanaf 1 Juni de productie te beperken, konden zij niet vermoeden, dat de marktsituatie zoo spoedig volkomen zou veranderen. De vraag naar koper is tengevolge van den oorlog en de toenemende wapeningen zoo sterk gestegen, dat het maandelijksche uitvoerquotum van de Vereenigde Staten, dat op 8.000 ton was vastgesteld, in Juli (22.000 ton) en in Augustus (25.000 ton) ver is overschreden. Vooral de leveringen aan Italië zijn zeer groot. De prijs in Amerika, die na de opheffing van de Nirawet van 9 tot 8 Dollarcent was gedaald, is zelfs tot 9.25 per lb. gestegen. De productie in de Vereenigde Staten wordt dan ook weer sterk uitgebreid. Ditzelfde schijnt nog niet het geval te zijn met de productie in Afrika en Chili, waar men zich nog het meest aan de internationale overeenkomst houdt. Intusschen zal de wereldproductie dit jaar ongetwijfeld verder stijgen.

Het verbruik zal echter nog veel sterker toenemen. Men schat het verbruik in de Vereenigde Staten voor 1935 op 510.000 ton (380.000 in 1934), een hoeveelheid die de helft is van het verbruik in 1929 (ruim 1 millioen ton). Daarentegen zal volgens schattingen het verbruik buiten Amerika dit jaar meer dan 1 millioen ton bedragen, een hoeveelheid, die ongeveer 100.000 ton grooter is dan het recordverbruik voor dit gebied, dat in 1928 (930.000) werd bereikt.

Onder deze omstandigheden is het niet te verwonderen, dat de voorraden afnemen en de prijzen sterk zijn gestegen.

Nog sterker dan de prijs van koper is die van lood gestegen. Vanaf den laagsten prijs, die dit jaar werd bereikt, bedraagt de stijging ongeveer 85 pCt. Ook hier is het de plotselinge vraag, die de statistische positie van dit metaal aanzienlijk heeft verbeterd. Want in 1933 en 1934 overtrof de productie het verbruik nog zeer aanzienlijk, waardoor de voorraden toenamen. In den loop van dit jaar kwam het tot een losse samenwerking tusschen de loodproducenten. Men besloot de productie niet uit te breiden zonder elkaar hiervan van tevoren op behoorlijke wijze te hebben kennis gegeven. Langs natuurlijken weg is ook hier een krachtig herstel ingetreden. Wel heeft een sta-

¹⁾ Aangezien de quota voor de vier onderteekenende landen: Malakka, Ned.-Indië, Nigeria en Bolivia thans hooger zijn dan 65 pCt., zal aan de andere landen, die tot de restrictieovereenkomst toegetreden zijn, ook automatisch een verhooging van hun productie worden toegekend.

king in Mexico eenigen invloed gehad, maar de voornaamste factoren waren toch de verbetering in het bouwbedrijf in de Vereenigde Staten, en de groote vraag uit de bewapeningsindustrie. Sedert eind Augustus is bovendien het Engelsche invoerrecht gewijzigd, hetgeen de marktpositie van koper eveneens heeft verbeterd.

Hoewel ook de prijs van zink is gestegen, is deze stijging echter niet zoo groot als bij koper en lood. Het uiteenvallen van het kartel in Januari 1935 heeft tot een sterke uitbreiding van de productie (o.a. in Duitschland) en tot grotere concurrentie op de wereldmarkt geleid.

De wereldzinkmarkt, belichaamd in de Londensche metaalbeurs, werd (evenals die voor lood) door de Ottawa-overeenkomst in tweeën verdeeld. Ook voor zink werd een invoerrecht vastgesteld van 10 pCt. ad valorem, wanneer het niet uit het Britsche Imperium afkomstig was. De leveranciers moesten tegen wereldmarktprijzen leveren, daar anders de preferentie verviel. De zinkhandel aan de Londensche beurs werd ontwricht, daar de Imperiumleveringen niet over de beurs liepen, doch rechtstreeks aan de verbruikers geschieden en de „wereldmarktprijs” steeds moeilijker was vast te stellen. Tenslotte verzochten de Imperiumleden zelf om herziening van het Ottawastelsel.

Op 27 Augustus werd in Engeland tezamen met het invoerrecht op lood, dat op zink herzien.

Rubber behoort tot de weinige artikelen, waarvan noch de statistische positie, noch de prijsontwikkeling in de laatste maanden verbeteringen vertoonde.

In tons *).

	Netto- Wereld- exporten	Wereld- verbruik ruwe rubber	Export over- schot (+) of ver- bruiksover- schot (-)	Voorraden a. h. einde van het jaar
1929	868.000	805.421	+ 62.479	328.690
1930	825.100	714.311	+ 110.789	453.269
1931	799.700	679.586	+ 120.114	589.295
1932	708.800	686.032	+ 22.768	589.153
1933	850.300	811.188	+ 39.112	616.370
1934	1.031.175	938.786	+ 102.389	678.994
Jan. Aug. 1934	689.926	657.737	+ 32.189	641.047 ²⁾
Jan./Aug. 1935	571.018	541.554 ¹⁾	+ 43.899 ¹⁾	658.851 ²⁾

¹⁾ Jan./Juli. ²⁾ Voorraden in Augustus.

*.) Cijfers van het International Rubber Regulation Committee.

De ongunstige factoren, die er toe samenwerken om op de rubbermarkt een druk uit te oefenen, waren: de groote verscheppingen van bevolkingsrubber uit Nederlandsch-Indië gedurende de eerste 7 maanden van het jaar, de lage wereldconsumptiecijfers voor de overeenkomstige periode, welke belangrijk bij die van verleden jaar ten achter bleven en in de derde plaats tengevolge daarvan een toeneming van de wereldvoorraden in de maand Juli.

Deze ongunstige statistische positie van rubber gaf aanleiding tot een verscherping van de rubberrestrictie. Op 24 September besloot het Internationale Comité tot Regeling van de Rubberpositie het restrictiepercentage van 35 tot 40 pCt. der basis-quota te verhoogen, hetgeen dus een verlaging van het rubber-exportpercentage voor het laatste kwartaal van dit jaar van 65 op 60 pCt. beteekent. Het restrictiepercentage voor Nederlandsch-Indië zal in het vierde kwartaal 45 pCt. bedragen in plaats van 40 pCt.

Ook gedurende de maanden Augustus en September nam de uitvoer van bevolkingsrubber nog toe, zoodat in het begin van October de Regeering den directeur van Economische Zaken machtiging verleende om ter compensatie van de ten onrechte plaats gehad hebbende overschrijding van het quotum voor den uitvoer van bevolkingsrubber, met de ondernemingen en

de hoofden van het gewestelijke bestuur in gewesten waar individuele restrictie is ingevoerd, in overleg te treden over de overname tegen redelijken prijs van licenties voor den export van 20.000 ton rubber. Hieruit ziet men dat de verlaging van het uitvoerrecht in Juli onverantwoord was.

Aangezien de quota voor ondernemingsrubber voor October, November, December slechts ongeveer 35.000 ton bedragen, is het duidelijk, dat de ondernemingen nauwelijks in staat zullen zijn 20.000 ton te verkoopen.

Men tracht den uitvoer van bevolkingsrubber nu behalve door den opkoop van licenties te stuiten door verhoogingen van het uitvoerrecht.

De oorzaken voor de prijsstijging van wol liggen in de statistische positie; de wereldwolproductie van 1935/36 zal die van het voorafgaande seizoen, die 3.71 milliard lbs. bedroeg, in geen geval overtreffen. De Australische wolscheer zal ca. 7 pCt., d.i. 70 miljoen lbs., lager zijn dan in 1934/35; de Zuid-Afrikaansche productie zal pl.m. 30 miljoen lbs. hooger uitvallen; de productie van Nieuw-Zeeland blijft ongeveer gelijk.

De onverkochte hoeveelheid van de vorige campagne is slechts gering, zoodat de totale ter markt komende kwantiteit geringer zal zijn dan in 1934/1935. Ook de voorraden in de landen waar de wol wordt verwerkt, zijn geslonken. Zoo bedroegen de voorraden in den Engelsche opslagplaatsen eind Juni 172 miljoen lbs. tegen 220 in het voorafgaande jaar. Begin Juni bedroegen de voorraden in de voornaamste Japansche centra 48.5 mill. lbs., tegen 76.9 vorig jaar. Hetzelfde verschijnsel doet zich in de Vereenigde Staten, Frankrijk, Duitsland, Italië en België voor.

Het wereldverbruik van katoen voor het jaar eindigend op 31 Juli 1935 bedroeg volgens de International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Association:

	In duizend balen.		Toe- of afnem. t.o.v. het voorafgaande jaar.
	1934/1935	1933/1934	
Amerik. katoen	10.852	12.479	- 1.627
Oost-Ind. katoen	5.599	4.582	+ 1.017
Egyptische katoen ..	1.084	962	+ 122
Rest	6.881	5.565	+ 1.316
Alle soorten	24.416	23.588	+ 828

In de consumptiecijfers van 1934 en 1935 zijn de Deutsche gegevens niet opgenomen, aangezien de Deutsche vereeniging deze voor 1935 niet heeft opgegeven.

Belangrijk is in verband hiermede het feit, dat in het jaar eindigende 31 Juli 1935 slechts 446.704 balen Amerikaansche katoen naar Duitsland werden geëxporteerd tegen 1.433.228 balen in het voorafgaande seizoen.

Laat men het Deutsche verbruik buiten beschouwing, dan blijkt, dat het totale wereldverbruik in het jaar 1934/35 gestegen is. Alleen Amerika's aandeel is belangrijk gedaald, en wel van 53 pCt. in 1933/34 op 44 pCt. in 1934/35.

Hierin weerspiegelt zich de ongunstige invloed van de Amerikaansche katoenpolitiek. Het verbruik van Amerikaansche katoen nam nl. sterk af als gevolg van den relatief hoogen prijs in verband met de 12 Dollarcent leening, die in het vorige seizoen aan verbouwers werd verstrekt. Tengevolge van de vermindering van de consumptie van Amerikaansche katoen besloot de Amerikaansche Regeering de beleeningsgrens van 12 tot 9 cents per lb. te verlagen.

De productie van katoen in het loopende oogstjaar wordt op 26 miljoen balen geschat, dat is ruim 2 miljoen balen hooger dan de productie in het vorige oogstjaar.

Industriele productie.

De totale industriele productie der wereld bereikte na het uitbreken der crisis in 1932 haar laagtepunt Gedurende dat jaar en in 1933 trad een verbetering in, welke zich tot op heden voortzette. De ontwikkeling in de verschillende landen was evenwel niet, zooals dit bij vroegere conjunctuurbewegingen het geval was, gelijkmatig, doch veeleer sterk heterogeen. De oorzaak hiervan moet in de onderling zeer afwijkende economische, financieele, monetaire en credietpolitiek worden gezocht. In landen, welker politiek in dit opzicht op een of meer dezer gebieden een zekere overeenstemming vertoonde, is het beloop der depressie en van de opleving dan ook meer parallel.

Het beloop der industriele wereldproductie met en zonder Rusland laat reeds onmiddellijk den invloed der gevoerde economische politiek van Rusland naar voren komen¹⁾.

	1925/29 = 100	1930	1932	1933	1934	1935
Industr. wereldproductie (zonder Rusland) ²⁾		96	69	78	84	90
Industr. wereldproductie (met Rusland) ²⁾		100	78	88	96	105

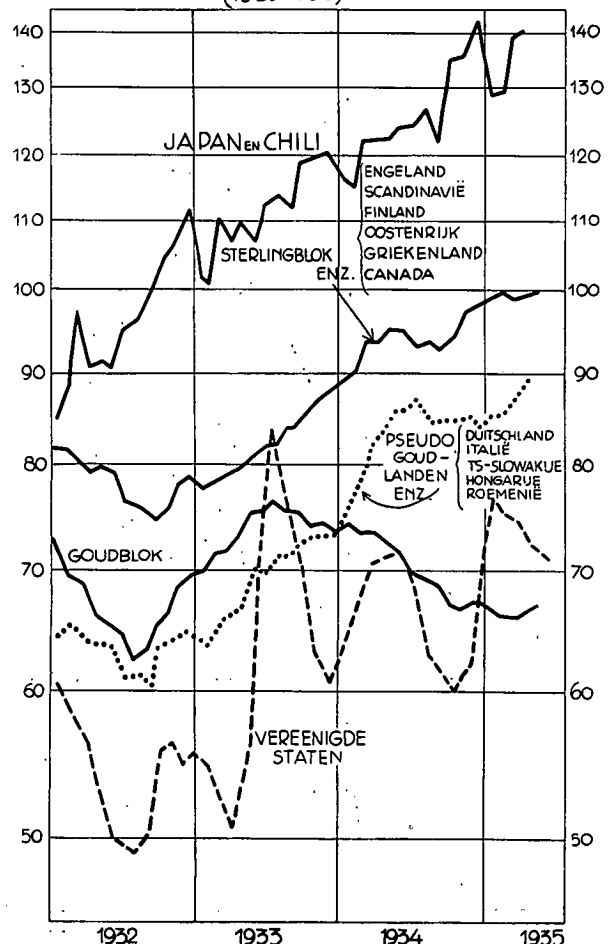
Zooals uit de grafiek valt af te lezen, is de grootste stijging der industriele productie in Japan en in Chili waar te nemen, waarbij de invloed van Japan kwantitatief natuurlijk overwegend is. Door de belangrijke muntdepreciatie, en de organisatie der geheele industrie op moderne basis nam de exportkracht sterk toe, hetgeen zich dan ook in de gestegen productie uitte, welke in het geheel geen depressie kende.

	1930	1932	1933	1934	1935
Japan (1925/29 = 100) ..	111	114	133	151	158
Chili (1927/29 = 100) ²⁾ ..	118	102	112	123	133

¹⁾ Deze en de volgende gegevens, alsmede de beide grafieken, zijn ontleend aan de Volkenbondspublicatie: „La Production Mondiale et les Prix 1925—1934.”

²⁾ Geocorrigeerd voor seizoensfluctuaties.

INDUSTRIEELER BEDRIJVIGHEID (1929=100)

De bij uitstek agrarische landen, welke gedurende de crisis onder de enorme prijsdaling hunner export-producten en de toenemende bescherming in de invoerlanden hadden te lijden, gingen tot een intensivering der industriële voortbrenging over, waarbij de jonge industrieën veelal door hoge rechten tegen de buitenlandse concurrentie werden beschermd. Vooral de textiel- en andere voor directe consumptie werkende industrieën ondervonden hierdoor een sterken stimulans. De index van een zestal agrarische landen ¹⁾ had het volgende beloop:

(1929 = 100)	1930	1932	1933	1934	1e kw. 1935
Totale industr. productie	99	86	97	110	115
Textielindustrie	106	141	150	167	159

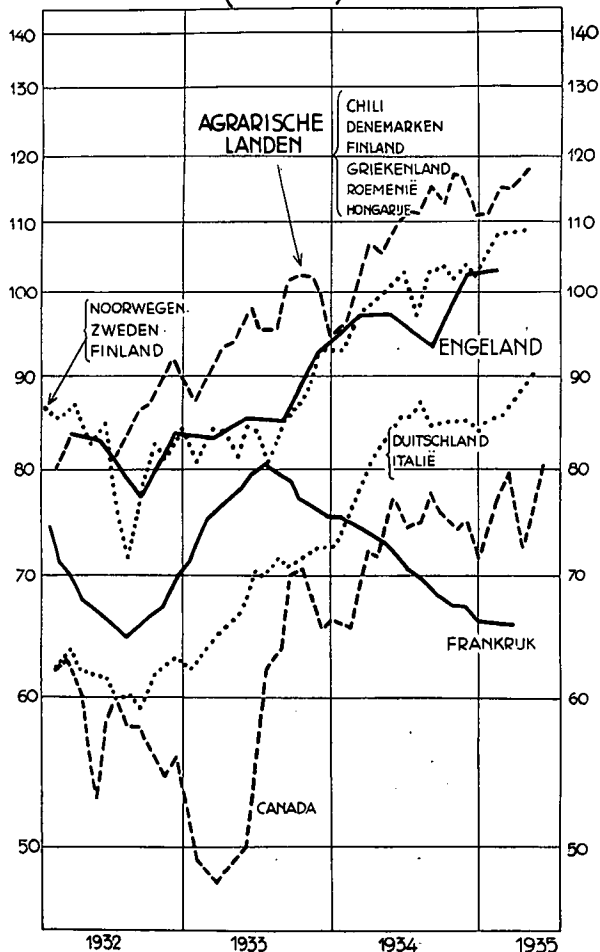
Deze sterk gestegen textielproductie verklaart ook de moeilijkheden der oude industrielanden, welke zich zodoende een groot deel van hun afzetgebied zagen ontgaan.

De toenemende industrialisatie van zulke landen uit zich ook in de stijging der ijzer- en staalproductie. De ijzerproductie was in de Unie van Zuid-Afrika in 1934 zelfs 622 pCt. hooger dan in 1929, in Brazilië 70 pCt., de staalproductie steeg in Brazilië met 138 pCt., in Britsch-Indië met 39 pCt. en in Australië met 8 pCt.

Als derde typeerende groep valt het Sterlingblok op, samen met Oostenrijk en Griekenland, welke landen eveneens een gedeprimeerde valuta bezitten. De Scandinavische landen konden tijdens de geheele crisis hun textielindustrie handhaven, in tegenstelling met Engeland, waar deze industrie, naast den scheepsbouw en den kolonmijnbouw, er minder gunstig voorstaat. Zweden en Noorwegen konden hun hout- en papierproductie sterk uitbreiden. In het eerste land steeg ook de metaal- en machineproductie belangrijk. Engeland zag vooral een opleving in de bouwbedrij-

¹⁾ Chili, Denemarken, Finland, Griekenland, Hongarije, Roemenië.

INDUSTRIEELE BEDRIJVIGHEID (1929=100)

vigheid, de machine- en automobielpductie, in de kledingindustrie en eenige andere consumptiegoederenindustrieën.

1925/29 = 100	1930	1932	1933	1934	1e kw. 1935
Engeland	100	86	91	103	105
Noorwegen	115	105	107	114	117
Zweden ¹⁾	108	88	92	112	119
Finland ¹⁾	101	92	107	122	130
Oostenrijk ¹⁾	96	72	74	81	81

De landen met diepgaand Staatsingrijpen toonen eveneens een zekere analogie bij het beloop der depressie. Zij zijn samen met andere landen, waar het geldverkeer ook onder Staatscontrole staat, in grafiek gebracht. De uitvoer wordt soms door velerlei subsidies of speciaal gedeprimeerd geld sterk begunstigd. Ook deze landen kunnen over het geheel op een opleving wijzen.

1925/29 = 100	1930	1932	1933	1934	1e kw. 1935
Duitschland ¹⁾	97	66	75	93	94
Italië (1928 = 100)	100	73	81	87	98
Tsjecho-Slowakije	101	72	68	76	73
Hongarije ¹⁾	97	79	87	101	109

De Vereenigde Staten worden afzonderlijk gegeven, aangezien daar diep Staatsingrijpen samengaat met een sterke muntdevaluatie. De conjunctuur vertoont er vele schommelingen. Als resultaat is echter een belangrijke verbetering t.o.v. 1932 niet te miskennen.

1925/29 = 100	1930	1932	1933	1934	1e kw. 1935
Ver. Staten ¹⁾	88	58	70	72	81

Een volkomen tegenstelling met de opleving in de meeste andere landen, vormen de landen van het z.g. Goudblok, welke voortgaan met het voeren van een deflatiepolitiek. Daar de gegevens slechts tot en met het eerste kwartaal van 1935 worden gegeven, is ook België nog tot het Goudblok gerekend. De indices der industriële voortbrenging zijn in deze landen als volgt:

1925/29 = 100	1930	1932	1933	1934	1e kw. 1935
Frankrijk	115	79	88	81	76
België	95	71	75	74	74
Nederland ²⁾	105	72	79	80	78

¹⁾ Gecorrigeerd voor seizoensfluctuaties.

²⁾ Aangezien voor Nederland geen productie-index bekend is, gebruikt de Volkenbond den index van het invoersaldo van grondstoffen voor de industrie. De door ons gebruikte bedrijvigheidsindex, berekend uit de werkloosheid, vertoont een ongunstiger beeld. Om een juist inzicht te verkrijgen, zou men feitelijk beide indices moeten bezigen.

Geld- en kapitaalmarkt.

In het algemeen waren de belangrijkste geldmarkten in het afgelopen kwartaal zeer ruim. Alleen Nederland maakte hierop een uitzondering. Door de aanvallen op den Gulden vloeide veel goud weg en zag De Nederlandsche Bank zich genoodzaakt het disconto te verhoogen tot 6 pCt. In Frankrijk daarentegen kon het disconto sedert half Augustus zelfs worden verlaagd van 6 op 3 pCt. De geldmarkt van Berlijn onderging in Augustus een tijdelijke verstijving onder invloed van de omvangrijke emissies van het Rijk en de Spoorwegen. Door de compensaties, welke Londen ondervond door de goudzendingen uit Nederland vooral, en door het disponeeren over goudsaldi, welke te Parijs werden aangehouden, werd de geldmarkt te Londen niet merkbaar beïnvloed door de goudremises naar New-York, hoe omvangrijk deze ook waren door de kapitaalvlucht, welke uit Europa plaats vond. Daggeld te Londen was gedurende het geheele kwartaal te krijgen tegen een half procent. In New-York, door de groote goudtoevloeiing, was dit percentage zelfs ¼.

Goudvoorraden (in miljoenen Dollars, oude pariteit).
einde der maand ¹⁾.

1935	Januari	Juli	Augustus	September
Nederland	328	224	238	215
Frankrijk	3.213	2.793	2.811	2.819
Zwitserland	355	249	264	265
Italië	306	277	284	224
Ver. Staten	4.956	5.400	5.435	5.533

¹⁾ Ontleend aan den Volkenbond.

De Zwitsersche geldmarkt kenmerkt zich ook door een groote ruimte. De kapitaalmarkt daarentegen stagneert. Het bedrijfsleven neemt in verband met het inschroepingsproces, hetwelk uit de Zwitsersche deflatiepolitiek voortvloeit, geen credieten op en op de kapitaalmarkt overheerscht een drang tot liquidatie. Het rendement voor de belangrijkste fondsen is boven de 5 pCt. gestegen, waardoor nieuwe emissies groote moeilijkheden ondervinden. Op een emissie van het kanton Bazel, groot Frs. 22 miljoen, werd dan ook voor slechts Frs. 12 miljoen ingeteekend en met de leening van Zürich ging het weinig beter, ondanks het feit, dat men met de versterking van de leening van Bazel voor oogen, de rente reeds verhoogd had tot 4.5 pCt.

De emissiebedrijvigheid is in het algemeen vrij slecht geweest, vooral wat betreft de vraag van het particuliere bedrijfsleven. Niettemin is er in sommige landen t.o.v. vorige jaren een verbetering te bespeuren, hoewel het niveau nog laag blijft. De cijfers voor Engeland zijn ¹⁾:

	1932	1933	1934	1935
	(In miljoenen Ponden).			
Juli	3.313	6.002	14.997	53.909
Augustus	0.72	21.208	9.878	6.682
September	0.17	7.164	6.748	7.719
derde kwartaal	3.402	34.374	31.623	68.308
eerste 9 mnd.	78.174	103.702	100.646	154.356

Wat de liquiditeit van het Amerikaansche bankwezen met het oog op de goudimporten betreft, blijkt uit het onderstaande staatje van de „Revue de la situation économique mondiale 1934—1935”, uitgave van den Volkenbond, duidelijk in welke mate de reserves van de „member banks” zijn gestegen.

	Goudvoorraden en credietverleening in de Ver. Staten.				
	(In miljoenen Dollars.)				
	30 Juni				
	1929	1932	1933	1934	1935
Goudvoorraad	4.324	3.919	4.318	7.856	9.109
„Reserves” der „member banks”	2.359	1.998	2.235	3.819	5.029
Deposito's der „member banks”	35.893	27.864	26.587	31.012	35.200
Geldcirculatie	4.746	5.695	5.721	5.373	5.498

Voor de crisis waren de deposito's bij de „member banks” gemiddeld ongeveer 15 maal zoo groot als de reserves dezer banken. Op grond van huidige reserves zou er dus een credietverleening mogelijk zijn van 15 maal \$ 5 milliard, d.i. \$ 75 milliard, d.w.z. een bedrag dat tweemaal zoo groot is als dat van 1928/29. Dat er dus een enorme credietexpansie mogelijk is, waarover men reeds van tijd tot tijd waarschuwendende woorden hoort spreken, spreekt uit deze gegevens wel zeer duidelijk.

De kapitaalmarkt in de Ver. Staten toont ook een voortdurend herstel. De emissiebedrijvigheid is sterk toegenomen. Nog steeds is echter een groot gedeelte daarvan voor conversie en voor de Overheid bestemd, zoodat het nieuw door het particuliere bedrijfsleven opgenomen kapitaal slechts 6 pCt. van het totaal bedraagt. Hoe het ook zij, uit het feit, dat het bedrijfsleven dusdanige winstmogelijkheden ziet, dat het weer een beroep op de kapitaalmarkt waagt te doen, blijkt, dat men in de huidige opleving meer ziet dan een voorbijgaand verschijnsel.

	Eerste acht maanden (in miljoenen Dollars.)				
	1931	1932	1933	1934	1935
<i>Conversies</i>					
overheid	47	151	29	386	1.096
Canada, overheid	9	—	60	50	76
Bedrijfsleven	766	246	202	238	1.136
Totaal	822	396	292	674	2.308
<i>Emissies van nieuw kap.</i>					
Ver. Staten, overheid ..	1.025	583	316	854	608
Canada, overheid	41	2	—	—	—
Bedrijfsleven	1.473	249	127	128	185
Totaal	2.566	834	443	982	793

Tot slot geven wij nog de rendementen van enkele der belangrijkste fondsen, voor het einde der betref-

¹⁾ Ontleend aan de Midland Bank.

fende maand, waaruit het beloop van de kapitaalrente in het afgelopen kwartaal eenigszins is af te lezen.

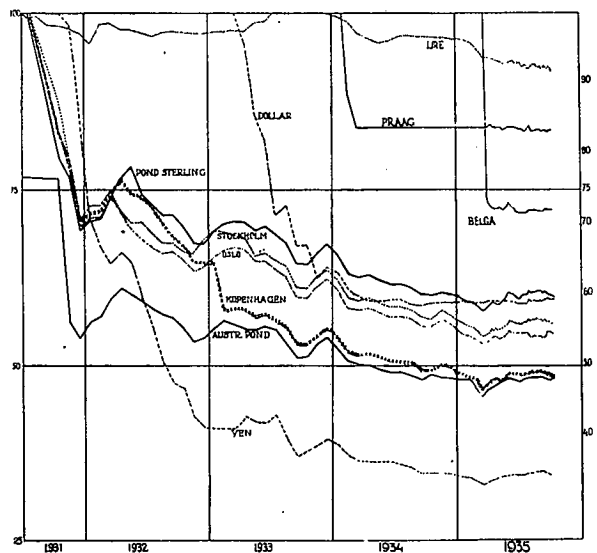
	Juni	Juli	Aug.	Sept.
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Engeland, 3½ pCt. Conversion Loan ¹⁾	3.24	3.23	3.35	3.40
Frankrijk, 3 pCt. Onaflosb. Leening ¹⁾	3.78	3.82	3.78	3.87
V. St., 3¼ pCt. U. S. Treasury bonds ¹⁾	3.05	3.05	3.10	3.03
Nederland, 3½ pCt. Staatsleening 1914	3.73	3.75	3.87	3.84
Zwitserland, 3½ pCt. Obl. l. Zw. Spoor- wegen, serie A—K ²⁾	4.42	4.52	4.71	4.87

¹⁾ Ontleend aan „Währung und Wirtschaft”. ²⁾ Ontleend aan de „Schweizerische Nationalbank”.

Deviezenmarkt.

De deviezenmarkt stond gedurende het afgelopen kwartaal geheel onder invloed van binnenlandsche en later Europeesche politieke gebeurtenissen.

In de laatste maanden werden de stemmen, die een valuta-stabilisatie bepleitten, krachtiger. Het plan van Sir Josiah Stamp tot een etappes-gewijze invoering van een stabilisatie, gaf reeds hoop, welke nog versterkt werd door de redevoering van Minister Bonnet te Genève, waarin deze zich uitsprak voor verlichting van handelsbelemmeringen, mits wederkeerig en mits de betreffende landen zich zouden verplichten gedurende den duur waarvoor een handelsverdrag met hen gesloten zou zijn, hun wisselkoersen op een stabiel niveau te houden. De teleurstelling was evenwel groot toen de Engelsche Minister van Financiën, Chamberlain, zich onomwonden tegen een stabilisatie verklaarde, wat hij argumenteerde met te wijzen op de internationale verwickelingen en op de omstandigheid, dat de feitelijk stabiele Pondenkoers van de laatste maanden slechts een toevalligheid was geweest en in het geheel geen uiting was van een wensch om te komen tot een de facto stabilisatie. Engeland zou volgens Chamberlain niet in staat zijn om aan de verplichtingen, welke uit een stabilisatie van het Pond Sterling zouden voortvloeien, te voldoen.

Een derde gebeurtenis, meer van nationalen aard, die de aandacht heeft getrokken, was de valuta-staking in Denemarken. De Regeering greep echter in en ook de actie zelf verslaptte, zoodat de staking op niets is uitgelopen.

Dank zij de crisis, welke de Gulden einde Juli doormaakte, lag het Pond vast, maar het valuta-nivelleeringsfonds wist belangrijke stijgingen van het devies te voorkomen. Tot het moment, dat het Italiaansch-Abessijnsch conflict ernstiger vormen begon aan te nemen, bleef de Pondenkoers vast, zoowel t.o.z. van den Dollar als t.o.z. van de goudvaluta's. Ondanks de goudaankopen door het nivelleeringsfonds en de Bank of England, welke ook weer als koper van goud op de markt verscheen, daalde de goudprijs beneden de 140 Sh., dit vooral door de Italiaansche goudzendingen, waarvoor Ponden werden opgenomen.

BAROMETER VAN DEN ECONOMISCHEN

LAND	ALGEMEENE TOESTAND	BEDRIJVGIGHEID IN DE INDUSTRIE — WERKLOOSHEID	WAARDE VAN DEN BUITENLANDSCHEN HANDEL
België	Langzame verbetering.	Toenemende bedrijvigheid, vooral in de industrie voor verbruiksgoederen. Sterke toeneming van het vreemdelingenverkeer. Sterke daling van de werkloosheid, mede als gevolg van seizoensinvloeden.	Stijging van in- en uitvoer. Invoer stijgt echter sterker dan uitvoer. Tegenover de stijgende passiviteit van de handelsbalans staan toenemende inkomsten uit het vreemdelingenverkeer.
Duitschland	Ondanks verbetering, door heterogene ontwikkeling, blijvende onzekerheid.	Toenemende bedrijvigheid in de kapitaalgoederenindustrie, afnemende in die van verbruiksgoederen. Dalende werkloosheid.	Stijgend actiefsaldo van de handelsbalans in de laatste maanden. Grondstoffen- en voedingsmiddelenvoorziening blijft een probleem.
Engeland	Gestadige voortgang van het herstel.	Toenemende bedrijvigheid, vooral in de productiegoederen- (wol en kunstzijde) industrie en in de bouwvakken, katoenindustrie ongunstig. Afnemende werkloosheid.	Stijging van den uitvoer. Invoer constant.
Frankrijk	Verscherping van de depressie.	Dalende bedrijvigheid, vooral in de bouwvakken.	Dalende in- en uitvoer.
Italië	Oorlogsconjunctuur.	Sterke stijging in de oorlogsindustrieën (ijzer en staal). Daling van de werkloosheid.	Toenemende invoer en uitvoer in de laatste maanden.
Japan	Voortgaande verbetering.	Verdere stijging in de meeste industrieën. Uitzonderingen worden evenwel talrijker.	In- en uitvoer nemen toe. Afzetmogelijkheden van den uitvoer worden voortdurend grooter.
Oostenrijk	Langzame verbetering.	Eenigszins toenemende bedrijvigheid, vooral in de grondstoffenproductie. Toenemend vreemdelingenverkeer. Dalende werkloosheid.	Eenig herstel bij den export, vooral van grondstoffen, dalende invoer, vooral van voedingsmiddelen.
Tsjecho-Slowakije	Zeer geringe verbetering	Heterogene ontwikkeling. Algemeene tendens der bedrijvigheid is stijgende. Dalende werkloosheid.	Ondanks blijvende moeilijkheden, een geringe verbetering van den uitvoer. Invoer is dalende.
Vereenigde Staten	Aanhoudende verbetering.	Stijgende productie, vooral in de industrie voor duurzame verbruiksgoederen. Bouwbedrijvigheid sterk verbeterd. Markant herstel in de automobielinindustrie. Nog steeds groote werkloosheid.	Sterke stijging van den invoer in de laatste maanden. Uitvoer vrijwel constant.
Zweden	Voortgaande verbetering.	Toenemende bedrijvigheid in de meeste bedrijfstakken, vooral echter in de consumptiegoederenindustrie. Werkloosheid gering.	Toenemende stijging van den invoer. Verbetering van den uitvoer gaat langzaam voort.
Zwitserland	Verscherping van de depressie.	Afnemende bedrijvigheid. Afnemend vreemdelingenverkeer.	Sterkere daling van den invoer dan van den uitvoer.

TOESTAND IN DE VOORNAAMSTE INDUSTRIELANDEN

PRIJZEN	BANK-, MUNT- EN CREDIETWEZEN	OPENBARE FINANCIËN	ECONOMISCHE POLITIEK
Sterke stijging van de groothandelsprijzen na de devaluatie, mede als gevolg van de stijging van de wereldmarktprijzen; stijging van de kosten van levensonderhoud.	Verbetering van de positie van de banken. Gedwongen verlaging van de rente van staatsobligaties. Aanzienlijke goudtoevoering na de devaluatie, welke tijdelijk onderbroken werd door gouduitvoer.	Vergeleken met periode vóór devaluatie sterk verbeterde begrotingspositie; budgetaire moeilijkheden blijven nog aanzienlijk.	Expansieve credietpolitiek en openbare werkverschaffing. Controle op het credietwezen.
Groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud blijven langzaam stijgen.	Dalende rentevoet. Groote invloed en activiteit der Overheid op de geld- en kapitaalmarkt.	Voortgaande actie om de door de werkverschaffing sterk gestegen vlottende schuld door gedwongen leeningen in schuld op langen termijn om te zetten.	Blijvend en diepergaand Regeeringsingrijpen op ieder gebied.
Groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud stijgend.	Zwakkere tendens voor het Pond; daling gilt-edged waarden. Geldmarkt ruim met eenige aarzeling sedert eind Augustus.	Gunstige budgetaire verhoudingen.	Stimuleering bedrijfsleven door goedkoop geld en handelspolitieke maatregelen.
Sterke daling groothandelsprijzen tot Juli; in Aug. geringe stijging als gevolg stijging agrarische prijzen. Daling van de kleinhandelsprijzen en kosten van levensonderhoud.	Goudvoorraad licht stijgend. Sterke fluctuaties van de obligatiekoersen. Ruime geldmarkt.	Toenemende budgetaire moeilijkheden.	Krachtige deflatiepolitiek sedert einde Juli.
Sterke stijging groothandelsprijzen; kleinhandelsprijzen en kosten van levensonderhoud stijgen in mindere mate.	Aanhoudende depreciatie van de Lire in het buitenland, uitbreiding van de biljettencirculatie. Kapitaalmarkt in het teken van de oorlogsfinanciering. Sterke daling van de goudvoorraden in de laatste maanden.	Toenemende tel orten.	Ondergeschikt gemaakt aan militaire doeleinden.
Groothandelsprijzen licht stijgend, kosten van levensonderhoud door lage voedingsprijzen vrij constant.	Aandeelenkoersen in den laatsten tijd dalend. Betalingsbalans wordt door groote investeringen in China en Mandchoerije passief. Geen verder gaande depreciatie.	Groote begrotingsstekorten, gedekt door leeningen.	Voortgaande expansie naar het Aziatische vasteland. Regeeringsingrijpen neemt toe.
Constant blijvend of iets stijgend prijsniveau.	Langzaam dalende rentevoet. Terughoudendheid van het bankwezen.	Budgetaire moeilijkheden blijven groot.	Toenemend Overheidsingrijpen. Afsluiten van regionale handelsverdragen. Werkverschaffing op kleine schaal.
Langzaam stijgend niveau van groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud.	Voorstel tot gedwongen renteverlaging. Stijgende aandelenkoersen.	Geringe verbetering in de Staatsfinanciën. De moeilijkheden blijven evenwel groot.	Nog gering Regeeringsingrijpen. Agrarische protectie.
Stijging van de groothandelsprijzen. Weinig verandering van de kleinhandelsprijzen.	Sterke goudinvoer. Groote liquiditeit van de banken. Geldrente zeer laag. Toenemende emissiebedrijvigheid.	Stijging van de Staatsschuld.	Begin van de uitvoering van het groote werkverschaffingsplan van \$ 4.8. milliard.
Stijgende groothandelsprijzen. Kosten van levensonderhoud vrij constant.	Stijgende aandelenkoersen. Lage rentevoet, hoewel in den laatsten tijd licht stijgend. Toenemende inlagen bij de Spaarbanken.	Gunstige budgetaire verhoudingen.	Eenige Overheidsbemoeiing, overigens vrije ontwikkeling. Werkverschaffing.
Langzame stijging van groot- en kleinhandelsprijzen, evenals van de kosten van levensonderhoud.	Toenemende moeilijkheden op geld- en kapitaalmarkt, vooral op de markt voor hypotheeken, mislukte emissie van twee gemeenteleeningen.	Tekort op budget en spoorwegen voor het loopende jaar geraamd op bijna Frs. 100 miljoen.	Voortzetting van de tot dusverre gevolgde deflatiepolitiek. Sterke agrarische protectie.

DE CONJUNCTUUR IN NEDERLAND.

(Samengesteld in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

Inleiding.

Het wordt bijna eentonig om steeds opnieuw dezelfde diagnose van den economischen toestand van ons land te stellen. Doch een onderzoek naar de beschikbare gegevens leidt helaas tot dezelfde conclusie, die wij reeds meermalen hebben getrokken, n.l. dat de depressie zich weer heeft verscherpt. De conjunctuur in ons land blijft zich nog voortdurend in dalende richting bewegen; stabilisatie op dit lage niveau schijnt nog niet tot stand te zijn gekomen. Weliswaar doen zich hier en daar gunstige factoren voor, doch zij worden onmiddellijk overgecompenseerd door de depressieve krachten, die op en in onze volkshuishouding werken.

Opmerkelijk is, dat de dalende conjunctuur een zeer gelijkmatig beloop heeft; er doen zich geen groote schokken voor, die plotseling het niveau van onze bedrijvigheid sterk omlaag drukken.

Hoewel natuurlijk de hoofdoorzaak van de huidige depressie in de internationale handelspolitieke en monetaire verhoudingen moet worden gezocht, werken verschillende maatregelen en verschijnselen in het binnenland ertoe mede, dat het overbruggen van het verschil in de prijs- en kostenverhoudingen met het buitenland steeds moeilijker wordt. Dit verschijnsel is vooral in het afgelopen kwartaal zeer duidelijk naar voren gekomen. Terwijl de internationale conjunctuur (wereldhandel, scheepvaart, prijzen, kapitaalbeweging) eenige zwakke symptomen van verbetering toont en de industriële bedrijvigheid in verschillende landen stijgt, nemen de spanningen in Nederland voortdurend toe. De stijging van de prijzen van enkele levensmiddelen, voorzooverre deze is toe te schrijven aan verhooging van accijnzen en heffingen, remt de zoo noodzakelijke verlaging van de kosten van levensonderhoud. De zeer sterke stijging van de geld- en kapitaalrente — bijna uitsluitend een gevolg van binnenlandsche verhoudingen — verhoogt den kostprijs van onze productie, belemmert de zoo noodzakelijke conversie van allerlei leeningen en verhindert de consolidatie van onze vlottende staatschuld, die blijft stijgen. De verhooging van de belastingen, die in de Millioenennota is aangekondigd, heeft de tendens om de productie nog verder te doen dalen, met alle nadeelige gevolgen, hieraan verbonden.

Wij volstaan met deze enkele voorbeelden om aan te geven, dat het zoo noodzakelijke aanpassingsproces op allerlei wijzen wordt geremd. Zoolang de groote achterstand in onze prijs- en kostenstructuur t.o.v. het buitenland niet wordt ingehaald, behoeft men voor een blijvend herstel geen groote verwachtingen te koesteren. Dit betekent natuurlijk niet, dat een verbetering van ons economisch leven niet zal intreden. Een verbetering zal echter eerst dan kunnen plaatsvinden, wanneer de gunstige factoren op de ongunstige de overhand hebben verkregen.

De ontwikkeling in de afgelopen maanden bewijst zulks. Ondanks het feit, dat de internationale papieren valuta's een vaste houding t.o.v. den Gulden toonden, dat de toestand in de scheepvaart eenigszins verbeterde en het herstel in verschillende industrielanden voortschreed, ging de conjunctuur in ons land verder achteruit. Het is daarom van belang, dat de Regeering besloten heeft tot den bouw van de tweede Statendam, welks gunstige gevolgen voor het economisch leven van ons land in een uitvoerige studie¹⁾ zijn aangetoond. Om langs dezen weg een verbetering teweeg te brengen, moeten echter veel grootere bedragen voor dergelijke doeleinden worden uitgegeven. Dit vraagstuk moet men ook bezien in het licht van de groote budgetaire moeilijkheden van de Overheid.

¹⁾ Werkverruiming en haar gevolgen voor volkshuishouding en overheidsfinanciën door H. Reuchlin, Publicatie No. 12 van het Nederlandsch Economisch Instituut.

Industriële bedrijvigheid.

Het niveau der industriële bedrijvigheid in Nederland blijft gestadig dalen; het lag dezen zomer aanzienlijk lager dan ooit in de zomermaanden het geval is geweest. Typeerend voor den toestand is, dat de voorloopige werkloosheidsgegevens gedurende den geheelen zomer van 1935 bijna op het peil van de maanden December 1933 en Januari 1934 lagen. In begin September was het voorloopige percentage der werkloosheid 37.5 tegen 33.3 in September 1934, 29.1 in September 1933, 32.4 in September 1932 en 15.9 in September 1931. Het indexcijfer van het invoersaldo van grondstoffen bedroeg in de maanden Jan./Aug. gemiddeld 109 tegen 117 in dezelfde periode van 1934. Vooral het invoersaldo van grondstoffen voor de productiemiddelenindustrie daalde. Het indexcijfer ervoor bedroeg voor de eerste acht maanden van 1935, 88 tegen 111 in dezelfde maanden van 1934. De invoer van grondstoffen voor de consumptiemiddelenindustrie verbeterde een weinig en bedroeg voor Jan./Aug. 127 tegen 122 in dezelfde periode van het vorige jaar. De invoer van arbeids- en krachtwerktuigen voor de industrie daalde van 39.56 mill. kg in Jan./Aug. 1934 op 32.83 mill. kg in 1935. Samen met de voortdurend stijgende werkloosheid zijn dit alles symptomen van een steeds verminderende bedrijvigheid in de industrie.

De toestand van het *bouwbedrijf* blijft zich in ongunstigen zin ontwikkelen. De voorloopige werkloosheidsgegevens voor begin September gaven een werkloosheidspercentage van 38.8 tegen 35.0 in September 1934, 30.1 in September 1933 en 37.8 in September 1932. De cijfers over den woningbouw en de aanbestedingen wijzen in dezelfde richting.

	Jan./Aug. 1932	Jan./Aug. 1933	Jan./Aug. 1934	Jan./Aug. 1935
Aanbestedingen (mill. gld.)	59.62	77.17	68.52	55.39
In uitvoer. gek. wo- gen (aantal) ¹⁾	18.672	33.640	29.215	25.267
Voltooidde woningen (aantal) ¹⁾	27.125	21.993	31.343	26.533

¹⁾ Jan./Juli.

De hoge correlatie tusschen de gegevens betreffende werkloosheid, nieuwbouw en aanbestedingen geeft duidelijk aan, dat de algemeene toestand in het bouwbedrijf na de opleving in 1931 en de inzinking in 1932, in 1933 weer verbeterde, doch onmiddellijk weer parallel met de algemeene conjunctuur in ongunstigen zin veranderde. De werkloosheid in de van het bouwbedrijf sterk afhankelijke houtbewerking is eveneens zeer hoog en blijft nog voortdurend stijgen. De stagnatie op de hypotheekmarkt sedert eind Juli zal ongetwijfeld een ongunstigen invloed op de ontwikkeling in het bouwbedrijf hebben.

Uitermate ongunstig werd de situatie der *textielindustrie*. Gedurende de zomermaanden bereikte de werkloosheid een ongekend hoog niveau.

Wij geven hieronder de werkloosheidsgegevens in dezen bedrijfstak, welke den toestand duidelijk weer-geven¹⁾.

	Totaal (Voorloopige gegevens)	(Definitieve cijfers)	Tilburg	Almelo
Gem. Juli/Sept. 1935 ...	37.2	Juni 1932 ..	25.4	29.9
" 1933 ...	34.9	" 1933 ..	17.5	24.3
" 1934 ...	37.9	" 1934 ..	25.2	31.1
" 1935 ...	50.0	" 1935 ..	25.8	36.5

De definitieve cijfers voor de centra van de wolindustrie (Tilburg) en de katoenindustrie (Almelo) geven aan, dat de ongunstige ontwikkeling voornamelijk bij de laatste moet worden gezocht.

De *metaalindustrie* blijft over het algemeen een on-

¹⁾ Door de verschillende wijze van berekening zijn de voorloopige cijfers steeds hoger dan de definitieve. Onderling zijn deze cijfers dus niet vergelijkbaar. Daar hun beloop evenwel parallel is, kan uit de voorloopige cijfers reeds een beeld over de definitieve werkloosheidsgegevens worden gevormd.

gunstig beeld vertoonen. Zoowel de laatstbekende definitieve als de voorloopige werkloosheidscijfers liggen hooger dan in een overeenkomstige maand van voorafgaande jaren. Het percentage voor begin September bedroeg 43.4 tegen 40.1 in 1934, 36.5 in 1933 en 41.2 in begin September 1932. De scheepsbouw, een der voornaamste onderdeelen dezer industrie, toont wat werkgelegenheid betreft, tengevolge van een aantal niet onbelangrijke orders voor bouw van nieuwe schepen, een kleine verbetering. Tengevolge der internationale concurrentie moeten deze orders evenwel eerder met verlies dan met winst uitgevoerd worden, en zijn zij meestal slechts met het oog op de bezetting geaccepteerd. Volgens Lloyds' Register waren in Juni in Nederland 32 schepen met 75.000 bruto-registerton in aanbouw tegen 13 schepen met 55.000 ton in dezelfde periode van 1934. De andere onderdeelen der metaalnijverheid, zooals de constructiewerkplaatsen, ijzergieterijen, enz. bleven ondanks eenige opdrachten voor bruggenbouw aan een gestadigen achteruitgang onderhevig.

Ook de overige bedrijfstakken blijven een ononderbroken daling vertoonen, hetgeen door de eerstvolgende tabel op pag. 936 voldoende wordt geïllustreerd.

BUSINESS CONDITIONS IN THE NETHERLANDS.

(Issued in conjunction with the Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

It is becoming almost monotonous to make the same diagnosis of the economic situation in our country again and again. But investigation of the available data unfortunately leads to the same conclusion as we have already drawn several times previously, i.e., that the depression has again become aggravated. The trade cycle in our country continues to move in a downward direction; stabilisation at this low level does not seem to have taken place yet. It is true that favourable factors are to be traced here and there, but they are immediately counterbalanced by the depressive forces working in our national economy.

It is remarkable that the downward course of our trade cycle is very uniform; no violent shocks occur, causing a sudden decline in the level of our industrial activity.

Although naturally the main cause of the present depression must be sought in the international commercial policy and monetary conditions, various measures and phenomena in the Netherlands are operating together to make the bridging-over of the difference in the price and cost ratios with those of abroad more and more difficult. Especially during the past quarter this phenomenon became very evident. While the international trade cycle (world trade, shipping, prices, movements of capital) displays some weak symptoms of improvement and the industrial activity in several countries is rising, the economic tensions in the interior are continually increasing. The rise in the prices of some foodstuffs, in so far as this is due to the raising of duties, checks the necessary reduction in the cost of living. The very considerable rise in the rates of interest — almost exclusively a consequence of conditions in the interior — raises the cost price of our production, impedes the conversion of all kinds of loans, which is so necessary, and prevents the consolidation of our floating public debt, which continues to mount. The increase in taxation announced in the Budget has a tendency to cause production to sink still further, with all the detrimental consequences connected therewith.

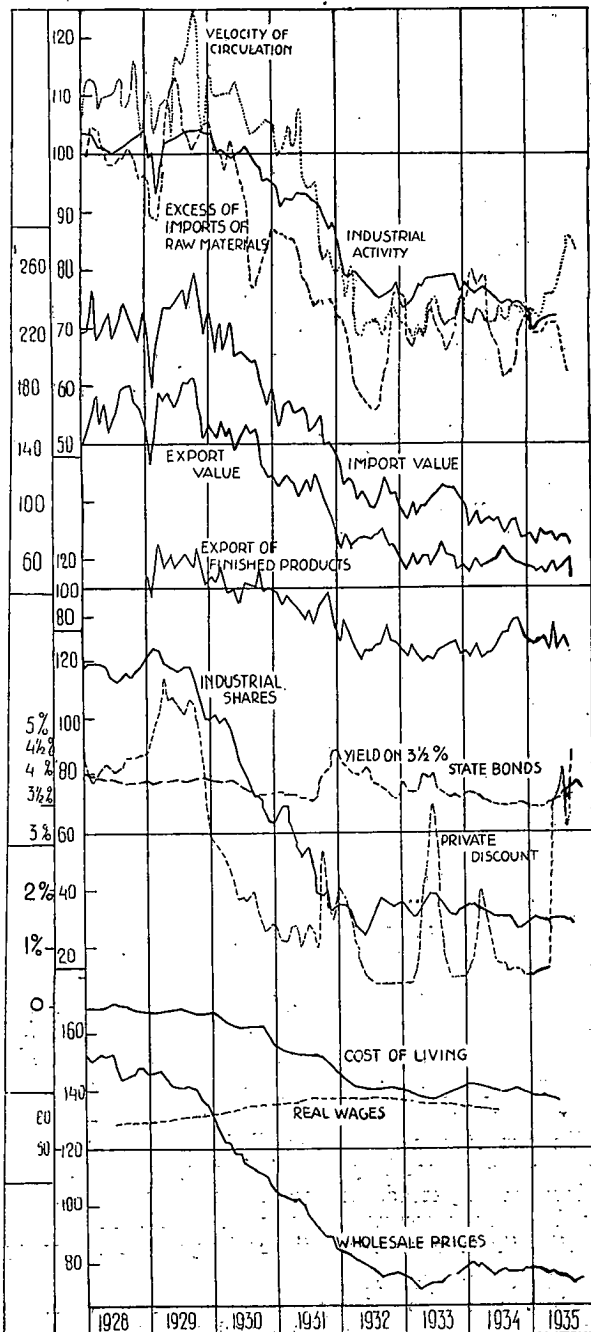
These few examples will suffice to show how the necessary adaptive process is checked in all sorts of ways. As long as the great arrears in our price and cost structure with respect to other countries are not made good, no great expectations need be fostered of a durable recovery. Of course, this does not mean that an improvement in our economic life will not come about. An improvement, however, can take place only when the favourable factors have got the upper hand of the unfavourable factors. The development during the past few months proves this.

Industrial activity, judging from the data relating to unemployment and the import of raw materials and tools for the industry, continued to lessen. This decline in activity can be traced in practically every branch. The situation in the building trade, the textile industry, and the metal industry, is very bad. Trade with foreign countries, especially as far as exports are concerned, has taken a very unfavourable turn during the last few months. Although in the course of the past year it seemed as though the decline in exports had been checked to a certain extent, during the 3rd quarter of 1935 the intensity of the decline again increased considerably. A study of the data indicates that the cause of this decline must be sought mainly in the export of agricultural produce, which also suffered very much owing to the difficulties in the payment arrangements with Germany. Besides these reasons the situation in Agriculture, also owing to causes in the interior, continued difficult.

The ministerial difficulties at the end of July last caused great losses of gold during the summer months, while the money and capital market was dislocated for a long time and has not yet quite recovered. The prices of Government bonds suffered a decline also. Great difficulties exist in the housing and mortgage markets; a considerable decline in the price of mortgage bonds took place.

The velocity of circulation rose as a consequence of the prevailing uneasiness in the money market and not owing to the increased business activity.

As a consequence of all this it is still uncertain whether the building of the second Statendam, on which the Government decided a week ago, and the favourable results of which for the economic life of our country have been shown in a study of the Netherlands Economic Institute, can bring about a general improvement. To bring about an improvement in this way, however, far greater amounts must be expended for such purposes.

Indexcijfers van de voorloopige werkloosheid.

Jan./Sept.	1933	1934	1935
Grafische vakken	19.4	18.9	20.4
Verkeerswezen	26.3	30.2	34.9
Voedingsmiddelen industrie	17.7	20.7	25.2
Steenkolenmijnen	14.0	24.2	36.4
Kledingindustrie ¹⁾	9.6	15.8	16.4
Lederindustrie ¹⁾	10.6	14.4	18.6

¹⁾ Resp. definitieve cijfers over Mei/Juni.

Blijkens bovenstaande analyse der verschillende bedrijfstakken neemt de bedrijvigheid in welhaast alle industrieën voortdurend af.

Handelsbeweging.

Parallel aan de ongunstige ontwikkeling van de industriele bedrijvigheid is het beloop van den buitenlandschen handel. Zoowel in- als uitvoer zijn haast zonder onderbreking lager dan in de overeenkomstige maanden van het voorafgaande jaar, terwijl de tendens al sedert 1930 sterk dalende is.

Jan. t/m. Sept.	1929	1931	1932	1933	1934	1935
Invoer (in mill. gld.) ...	2.042	1.452	970	883	788	683
Uitvoer (in mill. gld.) ...	1.495	1.019	625	548	534	493
Perc. invoer gedekt d. uitv.	73.2	70.2	64.4	62.0	67.8	72.2

De scherpe contingentieeringsmaatregelen hebben de oude verhouding tusschen in- en uitvoer, die sedert 1932 verstoord was, weer op het tegenwoordige lage niveau hersteld.

Terwijl sedert ruim een jaar geconstateerd kon worden, dat de daling van den uitvoer in intensiteit sterk verminderde, is vooral in het laatste kwartaal de dalende beweging weer veel sterker geworden.

Daling (—) of stijging (+) t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorafgaande jaar (in mill. gld.).

	1933	1934	1935
1e kwartaal	-40.9	-9.6	-8.1
2e "	-21.4	-7.2	-11.8
3e "	-14.9	+3.6	-21.3
4e "	-43.1	-0.8	

Naast de bestaande uitvoermoeilijkheden begint in den laatsten tijd het Deutsche betalingsvraagstuk steeds zwaarder op onzen export te drukken.

Na correctie voor de seizoensfluctuaties blijven de cijfers hetzelfde beeld vertoonen, waarbij weer vooral de hernieuwde scherpe daling de aandacht trekt.

	1e kw.	1e kw.	3e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.
	1933	1934	1934	1935	1935	1935
Uitvoer	177.4	167.8	195.7	159.6	159.2	174.3
(in mill. gld.)						
idem	188.7	178.5	182.0	169.8	167.8	162.1
(gecorr. v. seizoensfluctuaties)						

De daling van den invoer blijft regelmatig voortgaan. De soms zeer lage contingenten doen naast de sterk gedaalde koopkracht der bevolking den invoer steeds verder ineenschrompelen.

De in- en uitvoercijfers voor de laatste drie maanden, vergeleken met dezelfde maanden van voorafgaande jaren, waren:

	(In miljoenen Gld.)					
	Invoer			Uitvoer		
	1933	1934	1935	1933	1934	1935
Juli ...	104	86	76	56	58	54
Aug. ...	105	87	76	62	69	61
Sept. ...	111	78	76	74	69	59

Een verdeling der voornaamste producten in die, welke een markante stijging of daling bij den uitvoer vertoonen, geeft het volgende resultaat.

Jan./Sept.	Industriele export (in mill. Gld.)		
	1933	1934	1935
<i>stijging van den uitvoer</i>			
radio-artikelen	25.3	28.1	29.0
schepen	8.3	3.2	7.6
manufacturen van katoen	10.6	9.6	11.2
diverse oliën	12.1	12.1	16.9
<i>daling van den uitvoer</i>			
superphosphaat, zwavelz. ammoniak ...	14.1	11.9	10.9
stroocarton	6.5	7.4	6.6
witsuiker	2.1	2.4	1.4
electr. toestellen, arbeidswerktuigen ...	4.4	5.8	4.8
gloeilampen	6.2	4.8	4.1
katoenen garens	2.0	2.8	2.0
kunstzijden garens	12.3	13.0	10.3

Agrarische export (in mill. Gld.).

Jan./Sept.	1933	1934	1935
<i>stijging van den uitvoer</i>			
pure lard	2.6	1.1	3.1
boter	14.6	17.7	19.7
onbewerkt stroo	0.3	0.4	1.5
<i>daling van den uitvoer</i>			
bacon	15.2	11.4	10.1
gezouten varkensvleesch en spek	4.5	4.6	2.9
bereide margarine	2.7	1.7	0.9
kaas	21.4	21.0	17.2
gesuikerde en ongesuikerde volle melk en ondermelk	18.2	18.2	13.5
versche eieren	16.9	20.1	17.4
klei- en pootaardappelen	2.5	5.4	3.2
bloembollen	16.1	19.5	17.1
groente	24.4	24.0	16.9

Uit de bovenstaande tabellen blijkt wel duidelijk, dat de daling van den export in de laatste maanden, voornamelijk aan den verminderden afzet van agrarische producten is toe te schrijven. Bij den uitvoer van fabriekaten houden de dalingen en stijgingen elkaar veeleer in evenwicht.

Landbouw.

De toestand op agrarisch gebied blijft nog steeds moeilijk. Van een belangrijke reductie van den steun door de Regeering verleend, is nog niet veel kunnen komen; zelfs is men genoodzaakt geweest weer nieuwe producten in de steunregeling te betrekken en van verschillende producten de heffingen te verhooen. Een vrijere goederenbeweging met het buitenland, waar orze landbouw zoo mee gebaat zou zijn, laat nog voortdurend op zich wachten en in het binnenland stijgen de prijzen van vele landbouwproducten (eieren, hoter en brood), zoodat het probleem van den afzet met het oog op de dalende koopkracht, dringender is dan ooit tevoren.

De graanoogst is dezen zomer niet zoo groot geweest als het vorige jaar toen hij zeer overvloedig was. In het algemeen heeft de productie van alle gewassen geleden door de droogte, waardoor de vruchten te snel gingen rijpen en onvolkomen zijn uitgegroeid, zoodat de opbrengst tegengevallen is.

De zoo noodzakelijk geachte beperking van de melkproductie uitte zich pas in de tweede helft van Augustus, toen voor de eerste maal tijdelijk het melkproductiecijfer lager kwam te liggen dan in de overeenkomstige periode van het vorige jaar ¹⁾, zooals uit de wekelijksche opgaven van den Staatscourant blijkt:

	Productie van:			
	Melk (in mill. kg)	Boter (in 1000 t.)	1934	1935
7e maand, 4 weken ..	270.5	286.3	7.8	8.6
8e maand, eerste helft ..	126.1	138.8	3.7	4.1
8e maand, tweede " ..	126.3	123.6	3.6	3.6
8e maand, 4 weken ..	252.4	262.4	6.6	7.8
9e maand, 4 weken ..	221.1	225.0	6.5	6.8

De grootere productie in de eerste zomermaanden is in de eerste plaats het gevolg geweest van den overvloedigen grasoogst en de uitstekende kwaliteit van den hooioogst van het vorige jaar, waardoor, nu de stapel jongvee beperkt is, de oudere koeien in meer dan normale mate zijn aangehouden, waarvoor te meer reden was, nu de vleeschprijzen waren gedaald.

De Deutsche behoefte aan buitenlandsche boter is in de afgelopen periode veel grooter geweest dan in het vorige jaar, zoodat er in het eerste halfjaar van 1935 53.4 miljoen kg werd geïmporteerd, tegen 21.7 miljoen in de eerste helft van 1934, maar het aandeel van Nederland hierin liep terug van 6.7 miljoen tot 5.5 miljoen kg.

De export van kaas naar Duitschland leed eveneens onder de betalingsmoeilijkheden, terwijl de 40+ Edammer nog steeds den druk van een steeds kleiner wordenden uitvoer naar Frankrijk ondervindt.

Tijdelijk trad er een vrij krachtige verbetering op

¹⁾ Deze tijdelijke vermindering was voornamelijk een gevolg van de groote droogte, welke vooral in-hooger gelegen gedeelten een voedertekort deed ontstaan.

de kaasmarkt op, welke toegeschreven werd aan de vraag naar melkpoeder door Italië en aan de kleine voorraden.

Tot slot geven wij nog een staatje van de bedrijfsresultaten van ongeveer 250 bedrijven uit de Friesche kleiweidestreek, ontleend aan een artikel in het „Officieel Orgaan van den F.N.Z.” van 2 October 1935, waaruit voldoende blijkt, dat ook de boeren zelf niet stil hebben gezeten om hun bedrijf weer rendabel te maken door rationalisatie en een krachtige inkrumping der productiekosten.

	Gemiddelden van ± 250 bedrijven uit de Friesche kleiweidestreek in Guldens per ha ¹⁾ .				
	1927/28	1929/30	1931/32	1932/33	1933/34
Bruto-opbrengst	495.75	447.47	275.79	238.44	253.48
Onkosten totaal	455.93	485.60	314.20	249.49	233.68
Arbeidsloon	102.25	94.02	83.38	70.26	60.68
Meststoffen	17.19	20.29	5.37	3.28	4.31
Veevoeder	94.51	141.92	51.07	42.76	46.64
Pacht	162.98	155.54	107.37	78.56	69.75
Rente bedrijfskap.	24.70	24.22	23.22	14.96	14.32
Andere onkosten	54.30	49.61	43.79	39.67	37.98
Winst	39.82				19.80
Verlies		38.13	38.41	11.05	

¹⁾ Gezien de omstandigheid, dat het absolute bedragen betreft is niet onmiddellijk af te leiden, welk deel van de vermindering is te wijten geweest aan rationalisatie en welk deel aan de prijsdaling van hulpproducten, enz.; een scheiding daarvan zou een juist beeld van de plaatsgrepen veranderingen hebben gegeven.

De toestand in den *tuinbouw* is nog steeds slecht. De afzet naar het buitenland blijft moeilijk en de te bedingen prijzen laag. De export geschiedt dikwijls tegen prijzen welke nog niet de helft van de kosten goed maken. Zoo werden bijv. begin Juli stooktomaten naar Duitsland geëxporteerd voor f 12 per 100 kg, terwijl de richtprijs ervan, welke vrijwel overeenkomt met den kostprijs, f 25 per 100 kg bedroeg.

Met de komkommerteelt was men niet erg gelukkig. Doordat Duitsland, dat ook van dit product, evenals van tomaten, onze beste afnemer is, een buitengewoon goeden komkommeroogst had, was er weinig vraag naar dit product, zodat groote hoeveelheden ervan aan vernietiging moesten worden prijsgegeven. Ook de druiventeelt wettigt slechts sombere verwachtingen, vooral t.a.v. den afzet der koude druiven. In de voor-crisis-jaren is de productie ervan in veel sterkere mate uitgebreid dan de afzet in het buitenland toeliet. Wel slaagde men er in de vorige jaren nog steeds in het teveel, zij het tegen zeer slechte prijzen, in het binnenland te plaatsen, maar bij de verwachte productie in dit jaar van 20 miljoen kg en een mogelijke export van 8 miljoen kg, zal er ongeveer 12 miljoen kg in het binnenland van de hand moeten worden gedaan en wel in enkele weken tijds. Hieronder volgt een overzicht van den export van enkele tuinbouwproducten.

Weight in 1000 tons, value in f 1000.
July, August, September.

Product	1929	1932	1933	1934	1935	
Salad	Weight	3,13	2,23	3,18	1,62	1,70
	Value	223	87	215	115	72
Tomatoes	Weight	53,64	52,50	39,72	40,13	34,41
	Value	9820	5526	3861	3090	2992
Cucumbers	Weight	30,78	17,66	17,95	18,55	15,44
	Value	2867	1105	1093	1034	622
Grapes	Weight	2,30	1,94	3,11	3,29	3,38
	Value	1455	801	987	1000	925

Geld- en Kapitaalmarkt.

Terwijl aan het einde van het tweede kwartaal van dit jaar van een zekere, zij het geringe, ontspanning op de geldmarkt kon worden gesproken, kenmerkte het afgelopen kwartaal zich door een onrust van ongekend langen duur. Een directe aanleiding tot deze onrust vormde het beloop der debatten in de Tweede Kamer over het Bezuinigingsontwerp, welke

de vrees voor devaluatie na een val van het Kabinet steeds meer deden aangroeien. Het gevolg hiervan was een enorme kapitaalvlucht, vooral in niet-goudvaluta's. De meeste wisselkoersen stegen aanmerkelijk boven de goudpunten; de goudvoorraad van De Nederlandsche Bank daalde van ruim f 711 mill. op 22 Juli tot f 580 mill. op 29 Juli.

Op 25 Juli werd het officieele disconto met volle 2 pCt. (van 3 pCt. op 5 pCt.) verhoogd, op 26 Juli volgde zelfs een stijging tot 6 pCt.

Nadat de politieke onrust eenigszins was geweken, kon weer een zekere terugvloeiing van goud worden waargenomen. De voorraad steeg van f 580 mill. op 29 Juli tot f 621 mill. op 9 September. Toen evenwel het tijdstip der nieuwe Kamerdebatten naderde en de Millioenennota bekend werd, ontstonden nieuwe goudverliezen, waardoor de goudvoorraad binnen drie weken tijds met ruim f 64 mill. verminderde, en op 30 September met f 557 mill. het sedert midden 1931 laagste niveau bereikte. Het bankdisconto werd nog eenige malen gewijzigd. Op 3 Augustus werd het weer tot 5 pCt. verlaagd, doch reeds op 17 September volgde een verhoging op 6 pCt. Het beloop der Kamerdebatten van eind September deed het vertrouwen weer wat terugkeeren, hetgeen mede door het langzame terugvloeiën van goud (op 14 October bedroeg de voorraad weer f 582 mill.) aanleiding was tot de laatste discontoverlagingen op 5 en 4½ pCt.

Hoe ongunstig de Nederlandsche geldmarkt momenteel tegenover de andere belangrijke geldcentra afsteekt, blijkt wel uit onderstaande tabel betreffende het particulier disconto.

in pCt.	9/14 Oct. 1933	8/13 Oct. 1934	7/12 Oct. 1935
Amsterdam	0.44	0.50	5.44
Berlijn	3.88	3.88	3.01
Londen	0.75	0.50	0.75
New-York	0.50	0.38	0.31

De algemeene politieke toestand en de onzekerheid op de Nederlandsche kapitaalmarkt waren oorzaak, dat de emissiebedrijvigheid in Juli en Augustus volkomen stil lag; de hooge rentestand maakte ook conversies onmogelijk.

De koersen van Staatsobligaties en andere vastrentende fondsen daalden door de algemeene stijging van den rentestand. Bij de eerste speelden ook de politieke factoren een rol. De daling bij de pandbrieven was tengevolge van de moeilijkheden op de markt voor vaste goederen nog sterker. De koersen van vijf bekende 4½ pCt. pandbrieven verliepen als volgt.¹⁾

September 1934	99.1
Maart 1935	97.8
Juni 1935	89.0
Augustus 1935	87.2
begin October 1935	83.4

De plaatsing van schatkistpapier ondervond ook groote moeilijkheden. Op 24 Juli werd bijv. van een inschrijving van f 45 mill. slechts f 24 mill. toegewezen. De aandeelenkoersen vertoonden, ondanks de aankopen, uit vrees voor devaluatie over alle linies een daling. Het indexcijfer (1921/25 = 100) der industriele aandeelen daalde van 33.2 in Juni op 29.8 in September, dat van alle Nederlandsche fondsen van 26.5 in Juni op 25.2 in September. De Indische fondsen ondergingen in dit kwartaal, met uitzondering van de petroleumaandeelen, eveneens een koersvermindering.

De omloopssnelheid van saldi bij den Postchèque- en Girodienst was gedurende de laatste maanden aanzienlijk hooger dan in de afgelopen twee jaren. Deze verhoogde omloopssnelheid moet echter aan de heerschende onrust op geld- en kapitaalmarkt en niet aan verhoogde activiteit der bedrijvigheid worden toegeschreven.

¹⁾ Koersen van pandbrieven van de Algem. Fries. Hyp. Bank, Alg. Hyp. Bank, Delflandsche Hyp. Bank, Holl. Hyp. Bank, Hyp. Bank v. Nederland.

DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

(Samengesteld in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

De algemeene economische ontwikkeling heeft in het tweede kwartaal van 1935, na een jaar van stabilisatie op lager niveau en licht herstel op sommige gebieden, hetgeen gepaard ging met een soms vrij sterke heterogene ontwikkeling van de verschillende onderdeelen, een wijziging in ongunstigen zin ondergaan. De reeds geruimen tijd werkende krachten, zooals steeds verdergaande deflatie, belangrijke verschuivingen bij den buitenlandschen handel, zoo wel wat betreft samenstelling als geografische verdeling, welke voortdurend moeilijkheden van velerlei aard veroorzaakten, bleven haar invloed uitoefenen. Daarnaast trad echter een nieuwe tendens naar voren, welke wij reeds in ons vorig overzicht meenden te bespeuren, en waarop wij toen reeds de aandacht vestigden. Wij bedoelen hiermede de opnieuw intredende daling van de uitvoerwaarde, gepaard gaande met een vrij constant blijvend invoer, waardoor het zoo belangrijke uitvoeroverschot weer een gestadigen achteruitgang vertoont.

De groote betekenis van den uitvoer voor de Indische huishouding komt voldoende naar voren, indien men bedenkt, dat in 1934 ruim 40 pCt. der totale productie voor export was bestemd.¹⁾ De uitvoerwaarde, welke na de aanhoudende daling sedert het begin der crisis in 1934 weer in een stijging overging, verminderde gedurende het eerste halfjaar van 1935 weer, waarbij vooral de steeds scherper wordende daling opvalt.

1. Exports in million Guilders.				
	1932	1933	1934	1935
Jan.	53.6	37.8	39.7	38.6
April	54.2	38.7	43.9	41.2
May	45.2	40.9	45.2	36.8
June	42.2	40.2	41.9	33.8

Gedurende de eerste zes maanden van 1935 bleef de totale exportwaarde ruim 11 pCt. onder die van de overeenkomstige periode van 1934, terwijl het gewicht met ca. 8 pCt. steeg. De gewichtstoename is vooral toe te schrijven aan de enorme stijging van den uitvoer van het weinig waardevolle suikerresidu (van 83.4 mill. kg in Jan./Juni 1934 op 236.6 in 1935), den uitvoer van suiker en dien van aardolieproducten. De export der overige producten nam in totaal iets af. De uitvoer verliep in vergelijking met 1934 als volgt:

II. Export value in million Guilders.					
	Export weight in million kg.		1935		
	Jan./June 1934	value	weight	value	weight
aardolieproducten (petroleum)	51.3	2461.2	43.7	2561.7	
suiker (sugar)	20.4	452.0	18.2	565.6	
tabak (tobacco)	33.3	36.9	31.4	42.0	
koffie (coffee)	10.2	37.5	7.3	31.8	
tin en tinerts (tin, tin ore)	14.9	10.4	12.9	10.2	
bevolkingsrubber (native rubber)	19.3	162.9	9.5	100.3	
ondern.rubber (estate rubber)	23.7	112.3	29.9	78.5	
thee (tea)	20.6	36.5	22.0	40.6	
Total	265.5	4375.7	235.3	4712.8	

Uit deze tabel blijkt onmiddellijk, dat de uitvoerwaarde der meeste producten, met uitzondering van ondernemingsrubber en thee en eenige minder belangrijke goederen, daalt, hoewel hun gewicht dikwijls een stijging vertoont. Het is dus voornamelijk de ondanks de restrictie dalende tendens der meeste uitvoerprijzen, welke deze ongunstige ontwikkeling van den export tengevolge heeft. Niettemin verbeterde de statistische positie van sommige producten eenigszins. Vermelding verdient vooral de sterk gedaalde suikervoorraad.

¹⁾ De Regeeringsgemachtigde, Mr. G. H. C. Hart, berekende in zijn Volksraadsrede van 25 Juli jl. de waarde van de productie, die in Indië bleef, op f.750 mill.

THE ECONOMIC SITUATION IN THE NETHERLANDS INDIES.

(Issued in conjunction with the Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

After a year of incipient stability at a low level and a slight recovery in some fields of industry, attended by a — sometimes very heterogeneous — development of the various subordinate parts, the development of the economic situation took an unfavourable turn in the second quarter of 1935. The forces which had been active for a considerable time already, such as a continually progressive deflation, considerable mutations in the foreign trade both with regard to the composition and to the geographical distribution (see table IV) again and again causing all kinds of difficulties, continued to exercise their influence. By the side of this, however, a new tendency, which we thought we could detect in a former review, became evident, viz., a further decline in the value of exports accompanied by a fairly constant level of imports. The consequence of this is that the export surplus, a matter of much importance for the East Indies, again displays a steadily retrograde movement.

The decline in the value of exports is noticeable in practically all commodities, with the exception of estate rubber and tea, (see table II) and is largely due to the falling tendency in export prices. As a result of the numerous restrictive measures which are becoming more and more rigorous during the last few months imports have decreased somewhat, but by no means to such an extent as is the case with exports (table III). The continued rise in the importation of machinery and metals points to a further industrialisation.

Public revenues, in spite of the introduction of new taxes, also show a decline. Government intervention is continually deepening and is gradually being extended to a large part of the economic life.

Notwithstanding this, there are a few bright spots to be detected. The principal of these are the recent rise in the price of sugar and the increasing sales abroad, thus diminishing the stocks. The prices and the production of tin are also rising. In how far the latter is influenced by the so-called war boom, and in what measure this activity will affect other raw materials (petroleum, rubber), it is impossible to estimate in consequence of the uncertainty of the situation.

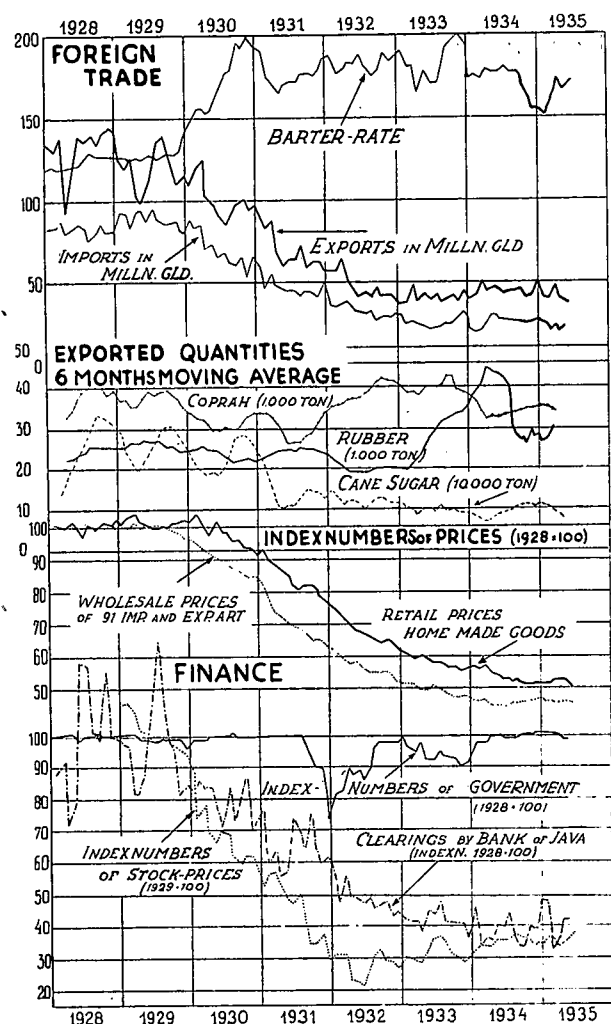
Surprises in connection herewith are at the moment more than ever to be expected. In any case the figures for the second quarter do not form a sufficiently reliable basis for judging the position at the moment. This is obvious from the development of the prices of the principal export products (see table VI).

De dalende uitvoer van Nederlandsch-Indië ging in de eerste maanden van dit jaar gepaard met een toename van den invoer. Eerst in de maanden van het tweede kwartaal vertoonde ook de import een dalende beweging, welke voornamelijk door de vele contingentteeringsmaatregelen werd veroorzaakt, terwijl tevens het binnenkomen van den rijstogst den import van dit artikel seizoenmatig deed verminderen. Het is evenwel in verband met de steeds toenemende behoefte aan kapitaalgoederen de vraag, of de invoer niet zijn stijgende beweging zal hervatten.

Het invoergewicht steeg t.o.v. het eerste halfjaar van 1934 met 13 pCt., de waarde daalde met 3 pCt. Een ontleding van den invoer toont duidelijk een verschillende ontwikkeling der onderdeelen aan, waarbij de resultaten der invoerbepalingen en die der beginnende industrialisatie terstond opvallen.

III. Imports in million kg.				
	Jan./June	1933	1934	1935
<i>Daling (decrease)</i>				
cement (cement)		73.2	31.5	25.3
kedelee (soya beans)		32.5	26.0	4.8
garens, manufact. (yarns, piece goods)		45.4	46.8	38.9
aardewerk (earthenware)		13.3	11.5	7.8
<i>Stijging (increase)</i>				
rijst (rice)		234.1	87.6	242.2
machines (engines)		10.9	15.0	16.4
ijzer en ijzerlegeringen (metals)		82.8	83.4	104.1
Total imports		893.4	752.5	852.7

Het uitvoeroverschot nam tengevolge van de schaar-

beweging tusschen in- en uitvoer weer af van 125.4 mill. gld. in het eerste halfjaar 1934 op 99.5 mill. in dezelfde periode van 1935, hoewel het nog iets boven dat van 1933 blijft.

Wij willen in dit verband nog op een andere tendens in den buitenlandschen handel wijzen, welke van groote beteekenis voor de verdere ontwikkeling kan zijn, en die momenteel veel moeilijkheden voor den export veroorzaakt. Men kan deze ontwikkeling uit onderstaande tabel gemakkelijk aflezen.

	import from		export to	
	Europe	Asia	Europe	Asia
1928	49.2	36.6	36.5	44.5
1930	44.1	40.8	32.7	49.5
1932	39.3	49.6	39.9	38.7
1934	35.1	53.6	42.1	34.9

Europa wordt op de Indische markt gestadig door de goedkoopere, vooral Japansche aanbiedingen, verdrongen, terwijl de uitvoer zich juist voortdurend sterker op Europeesche afzetgebieden moet instellen, daar de Aziatische afnemers zich hoe langer hoe meer van Indië afwenden. Vooral ook op handelspolitiek gebied zal deze ontwikkeling tot velerlei complicaties aanleiding kunnen geven.

De industrialisatie neemt, zooals ook uit den stijgenden invoer van kapitaalgoederen valt af te leiden, verderen voortgang. Er werd een aantal kleine bedrijven voor de productie van zeep, kleedingstoffen, enz. opgericht, terwijl tevens de groote Goodyear rubberfabriek te Buitenzorg en een witaardefabriek te Ngandang werden geopend en de bestaande verf-fabriek te Batavia en de Levers' zeepfabrieken belangrijk werden uitgebreid.

Het niveau der groothandelsprijzen is t.o.v. het begin van het jaar een weinig gedaald. De kosten van voeding van een Europeesch gezin verminderden verder, terwijl in het tweede kwartaal tengevolge van

het binnenkomen van den rijstooft, ook de voedingskosten der Inheemsche bevolking een weinig daalden. Als gevolg van de vele invoerbepalingen zijn de kosten van levensonderhoud der Inheemsche bevolking, in vergelijking met dezelfde periode van het vorige jaar, evenwel gestegen.

De geldomloop staat eveneens in het teeken van de deflatie. De bankbiljettencirculatie bleef verminderen, evenals die van teekengeld. De omloop van pasmunt daarentegen steeg. De koersen der 4 pCt. leeningen 1934 daalden van 101½ in Januari op 97½/16 in April en 95½/16 in Juni.

Een beeld van verderen achteruitgang bieden ook de opbrengsten der landsmiddelen.

Jan./June	1929	1933	1934	1935
belastingen (taxes)	145.4	94.0	99.0	100.3
monopolies (monopolies)	40.2	21.5	19.7	18.5
producten (products)	44.2	14.9	19.5	13.7
bedrijven (workings)	65.1	38.6	34.6	33.1
div. middelen (sundries)	21.7	13.1	13.3	13.9

Totaal (Total) 316.6 182.1 186.1 179.5
¹⁾ Ontleend aan „Economisch Weekblad” van 23 Aug. 1935.

Ondanks de invoering van nieuwe belastingen (o.a. loonbelasting) en verhooging van oude, zijn de opbrengsten onder die van 1934 gebleven, voornamelijk doordat de indirecte belastingen en de opbrengsten der cultures en bedrijven weer sterk daalden. Ook hier is de kleine verbetering van 1934 weer in een ongunstiger beloop overgegaan.

Ook in het tweede kwartaal van dit jaar heeft het Regeeringsingrijpen voortgang gehad¹⁾. Naast de reeds normaal geworden contingenteringen en licentieverordeningen en toepassingen van de bedrijfsreglementeringsordonnantie zijn eenige maatregelen, welke dieper in de economische verhoudingen ingrijpen, van belang. Wij noemen in dit verband de „Handelscontrole-ordonnantie 1935”, welke ten doel heeft maatregelen mogelijk te maken ter voorkoming van ernstige verstoring der voorziening in belangrijke levensbehoeften, door beïnvloeding van het prijspeil van bepaalde goederen door voorraadhouders.

Samenvattend kan worden geconcludeerd, dat de algemeene ontwikkeling na een jaar van stagnatie in den achteruitgang, in het tweede kwartaal opnieuw in een daling is overgegaan. De structureele verschuivingen in den buitenlandschen handel zijn nog niet uitgewerkt. Er zijn weliswaar eenige lichtpunten te bespeuren, zooals de in den laatsten tijd gestegen suikerprijs en de tegenover het vorige jaar sterk toegenomen verkoopen der NIVAS, terwijl ook de prijzen en productie van tin in de laatste maanden een stijging vertoonen. In hoeverre dit laatste door de z.g. „oorlogsconjunctuur” wordt beïnvloed en in welke mate deze conjunctuur ook op andere grondstoffen (petroleum, rubber) zal overslaan, is in verband met de onzekerheid van den toestand niet te berekenen. Verrassingen op dit gebied zijn op het oogenblik meer dan ooit te verwachten. In elk geval geven de cijfers over het tweede kwartaal geen voldoende houvast voor de beoordeeling van de momenteele positie. Dit blijkt wel heel duidelijk uit de ontwikkeling van de prijzen van de voornaamste uitvoerproducten.

	2nd quarter		3rd quarter		14 Oct.
	1935	1935	1935	1935	1935
copra (coprah)	25.8	22.8	27.9	27.9	27.9
suiker (sugar)	21.7	19.3	22.7	22.7	22.7
thee (tea)	37.2	39.2	57.4 ¹⁾	57.4 ¹⁾	57.4 ¹⁾
rubber (rubber)	9.8	9.7	10.4	10.4	10.4
koffie (coffee)	23.1	22.0	22.0	22.0	22.0
tin (tin)	51.2	52.4	55.7	55.7	55.7

¹⁾ 17 Oct. 1935.

¹⁾ Voor een uitvoerige opsomming der Regeeringsmaatregelen, verwijzen wij naar de „Crisiswetgeving in Nederlandsch-Indië” op pag. 942.

LANGZAAM HERSTEL VAN DE CONJUNCTUUR IN OOSTENRIJK.

De Oostenrijksche conjunctuur stond in de eerste tien jaren na den wereldoorlog in het teeken van een drietal factoren, welker werking bij een beoordeeling van den huidige toestand gedeeltelijk nog van belang is en in ieder geval als een phase in de ontwikkeling in rekening moet worden gebracht. Deze factoren waren: de inflatie, de liquidatie hiervan en het uiteenvallen der Donau-Monarchie in een aantal zelfstandige staten.

De inflatie nam in October 1922 een einde. Een leening van 650 mill. Goudkronen, welke door bemiddeling van den Volkenbond werd verschaft, bewees goede diensten bij de stabilisatie van de munt, welke tot een veertienduizendste van haar waarde was gedaald, en bij den wederopbouw van het economische leven. In de jaren na de stopzetting van de inflatie ontstond na een hausse in 1923 een langdurige depressie, welke zich bij de algemeene crisis van het jaar 1926 aansloot, en eerst na beëindiging hiervan in een korte opleving overging. Tijdens deze periode deed zich het liquidatie-proces voor, hetgeen zich uitte in een sterke centralisatie van het bankwezen, omzetting der schulden van de industrie bij de banken in deelnemingen, waardoor industrie en bankwezen sterk aan elkaar werden gebonden, terwijl het te groote apparaat uit de inflatie-jaren aanzienlijk moest worden ingekrompen. Het derde belangrijke element in de Oostenrijksche conjunctuur was het uiteenvallen der oude Donau-Monarchie. De zelfstandige Staten volgden reeds spoedig een sterk protectionistische politiek, vooral waar het ging om nieuwe industrieën tegen concurrentie van buiten te beschermen. Het industrieel georiënteerde Oostenrijk moest daarom voor zijn afzet nieuwe gebieden zoeken, hetgeen natuurlijk veel moeilijkheden veroorzaakte. Bovendien moest meer aandacht aan den uitvoer van grondstoffen worden besteed, daar de fabrikaten tengevolge van het autarkische streven der meeste landen, moeilijk hun afzetgebied konden behouden. Terwijl in 1923 nog 83 pCt. van den export uit fabrikaten bestond, bedroeg het aandeel hiervan in 1932 nog maar 70 pCt. In 1923 ging nog 56 pCt. van den uitvoer naar de landen van de oude Monarchie, in 1932 namen deze slechts 35 pCt. af. Al deze factoren tezamen veroorzaakten een constante structureele werkloosheid, terwijl trouwens ook het geheele bedrijfsleven de bezwaren dezer verschuivingen onderzocht.

In 1929 waren de hierboven genoemde invloeden op het economisch leven grootendeels reeds uitgebalanceerd. De laatste groote reorganisaties en concentraties in de industrie schenen in 1928 plaatsgevonden te hebben (Alpine Montangesellschaft, kartel van ijzergieterijen). Het korte herstel in het begin van 1929 werd evenwel spoedig onderbroken, toen in den zomer tengevolge van politieke onrust de inlagen bij spaarbanken en banken werden teruggetrokken, gepaard gaande met een vlucht uit de valuta, hetgeen een der grootste banken, de Boden-Credit-Anstalt in moeilijkheden bracht. Daar de Nationalbank hulp weigerde, werd na reorganisatie het geheel door de Oostenrijksche Credit-Anstalt overgenomen, welke zodoende nagenoeg de geheele industrie controleerde. De wereldcrisis, die zich bij eenige takken der industrie en vooral in den Landbouw deed gevoelen, werd nu door de bankcrisis verscherpt, zoodat de depressie in 1930 reeds zeer zwaar drukte.

De steeds grooter wordende moeilijkheden, waarmee de industrie te kampen had, brachten in Mei 1931 de Credit-Anstalt, welker positie in de laatste jaren door verschillende schokken toch reeds wankel was geworden, in een onhoudbaren toestand. De Regeering wilde, gezien de enorme beteekenis der Credit-Anstalt voor het geheele economische leven, hulp bieden om een algemeene paniek te voorkomen, het-

geen evenwel niet gelukte. Door de vele herdisconteerings, waartoe de Nationalbank zich aanbood, steeg de wisselportefeuille van gemiddeld 123 miljoen in 1930, in korten tijd op 900 miljoen. De bankbiljetten-circulatie steeg door de mogelijkheid van inwisseling bij de Nationalbank in geringere mate. De totale geldomloop steeg zodoende in dezen tijd van afnemende productie aanzienlijk, hetgeen tot een valuta-crisis leidde. Buitenlandsche deposito's werden teruggetrokken, het dekkingspercentage der Nationalbank daalde in korten tijd van 83 pCt. op 24 pCt., terwijl de Schilling een depreciatie van ca. 20 pCt. onderging. Om verderen teruggang van den goud- en deviezenvoorraad tegen te gaan, werd een deviezenreglementeering ingesteld (October 1931), welke ook als handelspolitiek wapen werd gebruikt. Door de deviezenregeling, welke aan de oude pariteit vasthield, kon de uitvoer van het depreciatievoordeel geen gebruik maken, terwijl de invoer erdoor werd gestimuleerd. Om de industrieele bedrijvigheid, die op sommige gebieden vrijwel geheel stil lag (Alpine-Montanges.), iets op gang te helpen en tevens om den Landbouw te beschermen, werd een politiek van scherpe contingenteringen, tariefverhoogingen en invoerverboden ingeluid. Het gevolg was, dat de invoer van 276 mill. in 1928 op 117 mill. in 1932, de uitvoer van 187 op 65 mill. terugging, waarbij men rekening dient te houden met het feit, dat de buitenlandsche handel in de geheele na-oorlogsche periode ongunstig was.

De steeds verder gaande ongunstige ontwikkeling leidde in Juli 1932 tot een transfer-moratorium voor buitenlandsche schulden. Op de conferentie te Lausanne (zomer 1932) verleende de Volkenbond door middel van een internationaal gegarandeerde leening van 342 mill. voor de tweede maal hulp. De leening zou dienen tot consolidatie van de groote vlottende buitenlandsche schuld, en ter sanering der spoorwegen. Tevens zou door een binnenlandsche leening de groote wisselschuld van de Credit-Anstalt bij de Nationalbank omgezet worden in een staatsschuld aan de circulatiebank.

Tegen het midden van 1933 schijnt het dieptepunt der depressie te zijn bereikt. Als oorzaak van de dan beginnende opleving kunnen meerdere factoren worden genoemd. De algemeene verbetering in de wereldconjunctuur werd in Oostenrijk gedeeld. Daarbij kwam, dat de Regeering, eerst gedeeltelijk, doch geleidelijk geheel, particuliere clearingtransacties tegen de reële koersen toestond, waardoor de export van het depreciatievoordeel gebruik kon maken. De belemmerende deviezenreglementeering werd nagenoeg volledig buiten werking gesteld. Door het afsluiten van preferentiele handelsverdragen met Hongarije en Italië werd aan den export een vast afzetgebied verzekerd. Als bijkomende oorzaak kan de gestegen koopkracht der landen van het Donau-bekken als gevolg van de slechte oogsten in dat jaar buiten Europa worden genoemd, zoodat de vraag naar de producten dezer landen sterk toenam. De Oostenrijksche export profiteerde indirect van dit feit.

Uit de samenwerking dezer verschillende feiten, waarbij het langzame herstel van het zoo ernstig geschokte credietwezen eveneens een rol speelde, resulteerde de conjuncturomslag gedurende het jaar 1933.

De productie-index, welke van 122 in 1929 tot ca. 70 in het eind van 1932 was gedaald, herstelde geleidelijk tot 89 in December 1933, 92 in December 1934 en 97 in Juli 1935. Wij geven hieronder eenige indices, welke de conjuncturele verbetering duidelijk doen uitkomen.

	Gem. 1929	Gem. 1932	Jan./Juli 1933	Jan./Juli 1934	Jan./Juli 1935
Ruw ijzer 1923/32	144	30	18,7	38,4	47,6
Ruw staal = 100	143	39	45,7	61,1	72,4
Cellulose (wag.)	1870	1664	1764	1969	2117
Karton (wagons)	455	189	231	245	352
Garens	110	95	79	116	131
			(1923/31 = 100)		

Deze opleving in de productie werd voor een groot gedeelte veroorzaakt door de verbeterde constellatie van den buitenlandschen handel. De betekenis van den uitvoer voor de volkshuishouding wordt duidelijk, indien men bedenkt, dat in 1931 25 pCt. der totale en 45 pCt. der industriele productie voor export was bestemd.¹⁾ De uitvoer nu, werd behalve door de muntdepreciatie, vooral gestimuleerd door het afsluiten der *Brochiverdragen*²⁾ en de toenemende vraag naar grondstoffen in eenige landen, voornamelijk van Duitschland, welke beide laatste factoren op den duur van meer invloed werden, daar de invloed der Schilling-depreciatie langzamerhand wel uitgewerkt raakt. De uitvoer had het volgende beloop.

Uitvoer in	Gem. 1929	Gem. 1932	Jan./Aug. 1933	Jan./Aug. 1934	Jan./Aug. 1935
mill. Sch.	1929	1932	1933	1934	1935
Grondstoffen	40,9	14,2	15,1	19,4	20,4
Eindfabrikaten	135	46	42	47	47,8

Uit deze cijfers blijkt wel duidelijk een herstel t.o.v. 1932, hoewel de stijging zich in den laatsten tijd niet verder voortzet.

De invoer bleef, tengevolge van de vele beschermende maatregelen vooral wat betreft de voedingsmiddelen, voortdurend dalende en bewoog zich het laatste halve jaar op het bereikte lage niveau. De totale invoer daalde van 274 mill. in 1929 op 117 mill. in 1932 en 98 mill. in 1934. Onderstaande tabel toont aan, dat de daling gezocht moet worden in de agrarische protectie van de laatste jaren.

Invoer in	Gem. 1929	Gem. 1932	Jan./Aug. 1933	Jan./Aug. 1934	Jan./Aug. 1935
mill. Sch.	1929	1932	1933	1934	1935
Voedingsmidd.	81,0	39,7	30,9	26,4	26,9
Grondstoffen	83	37	32	36	36
Fabrikaten ...	107	39	27	30	30

Uit de genoemde cijfers over in- en uitvoer komt onmiddellijk de sterke passiviteit van de Oostenrijksche handelsbalans naar voren. Deze passiviteit neemt, relatief, door de scherpe maatregelen tegen den invoer, in den laatsten tijd eenigszins af. Een belangrijke compensatiepost op de betalingsbalans vormen de opbrengsten uit het *transito-verkeer* in den ruimsten zin van het woord. De ligging van Oostenrijk op de snijpunten der groote verkeerswegen Noord-Zuid en West-Oost geeft aan het doorvoerverkeer een groote betekenis, vooral ook wat betreft de bemiddelaarsrol, die de handel daarbij inneemt. Het aantal beladen goederenwagens per arbeidsdag is weer toenemende.

	1929	1932	1933	1934	Aug. 1935
Aantal wagons p. arbeidsdag	6752	4788	4483	4958	5128

Een anderen, zeer belangrijken, actieven post op de betalingsbalans vormen de opbrengsten uit het *vreemdelingenverkeer*. Deze vertoonen over het algemeen een zeer gunstig beeld. Ook het binnenlandsche hotelverkeer neemt toe, hetgeen op stijgende koopkracht wijst. Voor 1935 waren de cijfers voor het aantal vreemdelingen, indien de overeenkomstige maand van 1934 = 100 wordt gesteld:

	Binnenl. verkeer (behalve Weenen)	Buitenl. verkeer (behalve Weenen)	Weenen (totaal)
Juni	140	122	103
Juli	135	139	123
Aug.	129	196	150

De betekenis van het vreemdelingenverkeer voor Oostenrijk blijkt wel hieruit, dat in 1930 20 pCt. van het passiefsaldo van de handelsbalans door de inkomsten uit het vreemdelingenverkeer werd gedekt, en in 1934 zelfs ca. 50 pCt.³⁾

¹⁾ Volgens berekening der Wirtschaftskommission, ontleend aan de publicatie van het Osterreichische Institut für Konjunkturforschung: „Die Entwicklung der Osterreichischen Wirtschaft”, pag. 27.

²⁾ Verdragen met Italië en Hongarije. Zie ook E.-S.B. van 27 Dec. 1934, blz. 1134.

³⁾ Osterreichische Reise- und Verkehrsnachrichten van 7 Sept. 1935.

In overeenstemming met de algemeene opleving, ging het aantal werklozen sedert 1932 achteruit. De *werkverschaffingsobjecten*, welke door de Regeering aangevat zijn, hebben hierbij slechts weinig invloed gehad. Verschillende werken, welke uitvoering vonden via het budget gefinancierd werd, worden nu, veelal uit propagandistisch oogpunt, buiten het budget om, bekostigd. Momenteel wordt een 400 mill. Sch.-programma afgewerkt.

Van een leening van 175 mill. Sch., welke voor dit doel bij het publiek werd opgenomen, moest 115 mill. voor het omzetten van korte credieten in langer loopend papier worden gebruikt. Het waren dus, naast den invloed der Staatsopdrachten, vooral de reeds genoemde factoren, welke de vermindering der werkloosheid in de hand werkten.

Aantal werklozen in	Gem. 1929	Jan./Juli 1932	Jan./Juli 1933	Jan./Juli 1934	Jan./Juli 1935
duizenden	1929	1932	1933	1934	1935
Bouwbedrijven	52	95	96	82	81
Metaal-mach- en electrot. ind.	27	69	76	64	54
Textiel	15	26	29	27	25
Totaal ¹⁾ ..	164	305	342	297	273

¹⁾ Januari/September.

De *geldmarkt* in Oostenrijk wordt gekenmerkt door den hoogen rentevoet. In 1924 werd voor maandgeld gemiddeld 25.5 pCt. betaald. Dit percentage daalde geleidelijk tot 8.3 in 1929 en 5.25 in Augustus 1935. Hoewel de geldmarkt sedert eenige jaren zeer ruim is, blijft de rentevoet in verband met politieke omstandigheden nog vrij hoog. Ook de kapitaalrente beweegt zich op een hoog niveau. In den laatsten tijd wordt echter een aantal conversies doorgevoerd, welke waarschijnlijk tot een blijvend lager niveau zullen leiden (o.a. de conversie der Volkenbondslening van 7 pCt. in een 5 pCt. leening). Het indexcijfer van koersen van industriele aandelen is stijgende. Het bedrog (1923/32 = 100) in 1929 97.8, daalde tot 44.1 in 1933 doch stond in September 1935 weer op 67.5. Vermelding verdient nog de voortgaande concentratie in het bankwezen, welke zich in het vorige jaar uitte in een fusie tusschen de machtige Credit-Anstalt met een tweetal kleinere banken.

De inlagen bij de spaarbanken bewegen zich eveneens in opgaande richting. Gedeeltelijk worden echter ook gelden, welke elders geen aanwending vinden, in verband met den onzekeren toestand van het bankwezen, bij de Postspaarbank ondergebracht. Onderstaande tabel geeft een beeld van het beloop gedurende de laatste jaren.

In mill. Sch.	Gem. 1929	Aug. 1932	Aug. 1933	Aug. 1934	Aug. 1935
Totaal inlagen	2119	1940	2023	2090	2256

Bijzondere aandacht verdient de ontwikkeling der verschillende *prijzen*. Na de scherpe daling gedurende 1930, valt in 1931 bij de groothandelsprijzen reeds een licht stijgende tendens waar te nemen. Door de eenmalige depreciatie in dat jaar, zijn de prijzen, op goud omgerekend, natuurlijk met ca. 20 pCt. gedaald, doch nadien bleef het niveau, afgezien van eenige schommelingen, stabiel. Vooral de prijzen van van de buitenlandsche concurrentie onafhankelijke producten beginnen een groote mate van starheid te vertoonen. Als oorzaak hiervoor moeten allereerst de zware sociale lasten worden genoemd. De groote begrootingsdeficiten moesten voortdurend door hogere belastingen worden gedekt. Hierbij speelden vooral de indirecte belastingen een rol. De omzetbelastingen, welke ca. 30 pCt. der totale inkomsten opbrengen, werden voortdurend verhoogd, terwijl de omzetten zich in dalende richting bewogen. In 1932 bedroegen de totale inkomsten 1.297 mill. Sch., waarvan 326 mill. uit de directe belastingen, 230 mill. uit invoerrechten, 385 mill. van de omzetbelastingen, 108 mill. van verschillende rechten en 248 mill. uit de Staatsmonopolies. De opbrengsten uit de omzetbelastingen zijn sedert

1929 met 70 pCt. gestegen, terwijl de omzetten met 30 tot 50 pCt. daalden. De invoerrechten bedroegen in 1928 nog 8 pCt. van de totale waarde van den invoer, in Juli 1935 reeds 19 pCt. Ook de prijzen van monopolieproducten blijven star. Zodoende hebben prijsveranderingen der meeste artikelen weinig invloed op de geldende prijzen. Een tweede oorzaak van de optredende starheid is de steeds verder doorgevoerde kartelleering in de industrie (vooral bij textiel en ijzer). Door hooge rechten van de buitenlandsche concurrentie afgesloten, kunnen de kartels hun prijzen willekeurig hoog houden. Een derde factor is in dit verband de agrarische bescherming. Deze is gedurende de crisis steeds toegenomen, zoodat de prijzen der agrarische producten weinig konden dalen. Deze drie hoofdoorzaken: zware sociale lasten, kartelleering en agrarische protectie geven aan het prijsniveau een groote mate van starheid. Onderstaande tabel geeft daarvan een beeld.

Prijzen in Oostenrijk in Febr. 1935 in proc. van die van 1929.	Prijzen op de wereldmarkt in Febr. 1935 in proc. van die van 1929.
Tarwe 104,2	40,3 (Ver. Staten)
IJzer 107,6	39,1 (Antw.)
Cement 104,2	72,6 (Tsj.-Slow.)
Steenen 88,3	57,4 (idem)
Suiker 150,9	80,9 (Ver. Staten)

De index der groothandelsprijzen en van de kosten van levensonderhoud verliep als volgt:

1923/31 = 100	1929	1932	1933	1934	Sept. 1935
groothandelsprijzen	130	112	108	110	110
agr. producten binnenl.	101	95	86	87	87
industr. prod. binnenl.	100	74	76	76	77
kosten van levensonderhoud	111	108	105	105	105

Terwijl het niveau van groothandelsprijzen in andere landen juist dalende is, en de concurrentiekracht òf door verdergaande depreciatie der munt òf door een consequenter gevoerde deflatie-politiek gehandhaafd blijft, ontstaat door het, tengevolge van bovengenoemde oorzaken, starre prijsniveau in Oostenrijk, een divergentie met het buitenlandsche niveau, hetgeen, indien de factoren, welke de opleving veroorzaakt hebben, zijn uitgewerkt, — en dit is nu reeds grootendeels het geval — tot nieuwe moeilijkheden aanleiding kan geven. Het zal daarom voor de Oostenrijksche Regering zaak zijn, maatregelen te treffen, welke de concurrentiekracht zullen vergroeten. In het midden van 1935 was het indexcijfer (1929 = 100) voor groothandelsprijzen in eenige landen, vergeleken met 1932, als volgt (op goudbasis):

	1932	1935
Oostenrijk	71	69
Tsjecho-Slowakije	75	64
Nederland	56	52
Frankrijk	68	52
Engeland	49	44

Het niveau van groothandelsprijzen is dus in Oostenrijk, in tegenstelling met het niveau in andere landen, sedert 1932 haast niet verder gedaald.

Het algemeene beeld geeft den indruk van een duidelijke verbetering van de conjunctuur, hoewel de depressie nog geenszins als overwonnen beschouwd mag worden. De voortgang der opleving zal echter naast den invloed van bijkomende oorzaken, zooals gunstige handelsverdragen, grootere koopkracht der landen van het Donau-bekken, blijvende vraag naar bepaalde grondstoffen, voornamelijk afhangen van een verdere kostenverlaging. In verband met het belang van een sluitende begroting zal verlaging der lasten evenwel moeilijk zijn te bereiken, terwijl ook het opgeven van den agrarischen steun niet zonder meer kan geschieden. Het prijsprobleem in den ruimsten zin zal dus in de naaste toekomst op de een of andere wijze tot een oplossing gebracht moeten worden, wil men niet voor moeilijkheden in den afzet komen te staan.

CRISISWETGEVING IN NEDERLANDSCH-INDIË.

Wij vervolgen hiermede de crisismaatregelen, die voor het eerst in het Kwartaalbericht van 25 Juli 1934 zijn opgenomen, doch beperken ons ditmaal tot de handelspolitieke maatregelen.

HANDELSPOLITIEKE MAATREGELLEN IN ENGEREN ZIN.

I. 1a. Invoerlicentieering-verordening 1935 (N.-I. Stsbl. 1935, No. 24).

Ter uitvoering van de „Crisisvoerordonnantie 1933” (Stsbl. No. 349) is het noodig den invoer van nader te vermelden goederen telkens voor ten hoogste 10 maanden te beperken en afhankelijk te stellen van aanvragen door erkende importeurs voor hoeveelheden, welke in een redelijke verhouding staan tot hun belang bij den invoer.

Van 22 Januari 1935 af mag de invoer van de volgende goederen niet meer bedragen dan:

- vensterglas 450.000 m²,
 - niet-kristallen waterglazen 700.000 dozijn,
 - gewone stopflesschen 150.000 dozijn,
 - lampeglazen 650.000 dozijn,
 - ijzeren casserollen, etensdragers enz. 330.000 dozijn,
 - keuken- en tafelgerei 2.350.000 kg,
 - rijwielen 25.000 stuks,
 - onderdelen van rijwielen 7.500.000 kg bruto.
- b. Aanvulling I. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 108):
Verdere doorvoering van de import-licentieering ten aanzien van tandenborstels, messenmakerswerk en petroleumlampen.

c. Aanvulling II. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 137).

Aanvulling met diverse katoenen goederen.

d. Aanvulling III. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 255).

Ingaande op 14 Juni 1935 is de invoerlicentieering aangevuld met diverse wollen, halfwollen, zijden, halfzijden, kunszijden, linnen, halflinnen en fluweelen stoffen.

e. Aanvulling IV. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 314).

Op 9 Juli 1935 treedt de importlicentieering t.o.v. aardewerk en porcelein in werking.

f. Aanvulling V. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 332).

Met ingang van 24 Juli vallen diverse soorten van ijzer onder de import-licentieering.

g. Aanvulling VI. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 364).

Deze aanvulling betreft diverse zeepsoorten.

I. 2. Aanvulling contingentieerings- en licentieeringsverordeningen. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 239).

Bepaling volgens welke de Directeur van Economische Zaken bevoegd is vast te stellen welk percentage van de ingevoerde goederen moet worden aangevoerd in schepen onder Nederlandsche vlag.

II. Rijstinvoer.

Regeling van den invoer van rijst en kedelee.

(N.-I. Stsbl. 1934, No. 544, 668).

Aanvulling van de Regeeringsverordening van 22 Mrt. 1934. (Stsbl. No. 155).

De vergoeding voor de afgifte van vergunningen tot invoer van rijst bedraagt f 1,50 per 100 kg netto van 10 Sept. 1934 af en f 1,10 per 100 kg netto van 8 Dec. 1934 af.

III. Crisis-Cement Ordonnanties en Verordeningen. (N.-I. Stsbl. 1934, No. 473, 474, 604; 1935 No. 86, 87).

Voortzetting van de beperking van den invoer van cement in Ned.-Indië van 28 Juli 1934 tot en met 28 Febr. 1935 en na 1 Maart 1935 voor ten hoogste 1 jaar.

De totale hoeveelheid cement, waarover van 28 Juli 1934—27 Oct. 1934 vergunningen tot invoer zullen worden verleend, bedraagt 11.475.000 kg. Vergunningen worden slechts verstrekt aan importeurs, die naar behooren hebben voldaan aan de op 7 Maart 1932 te Batavia gesloten cement-bonus-overeenkomst. Het contingent bedraagt van 28 Oct. 1934—27 Febr. 1935 15.300.000 kg. Het contingent van 1 Maart 1935 tot en met 30 Sept. 1935 bedraagt 26.775.000 kg.

IV. Crisis-Bier-Ordonnantie en Invoerverordeningen. (N.-I. Stsbl. 1934, No. 581, 582; 1935 No. 130).

Verdere tijdelijke beperking van een te grooten invoer van bier. De invoer van bier in het tolgebied van Ned.-Indië is alleen toegestaan, indien hij gedekt is door een vergunning, afgegeven door den Directeur van Economische Zaken. Deze ordonnantie is in werking getreden met ingang van 13 Oct. 1934 en vervalt 13 Oct. 1936.

Het contingent is van 13 Oct. 1934 tot en met 12 April 1935 bepaald op 1.840.000 liter.

De bepalingen t.a.v. de importeurs, aan wie vergun-

ningen worden verstrekt en de landen van oorsprong, van waar de toegestane hoeveelheden dienen te worden betrokken, zijn dezelfde als bij vroegere regelingen.

Volgens de invoerverordening van bier 1935 is het contingent bepaald op 2.760.000 liter gedurende het tijdvak van 13 April 1935 tot en met 12 Januari 1936.

De totale hoeveelheid ingevoerd in 1929 tot en met 1933 dient bij aanvraag als maatstaf.

V. *Crisis-Bontgeweven Stoffen Ordonnantie en Verordeningen*. (N.-I. Stsbl. 1934, No. 638, 678, 679; 1935 No. 256).

Invoerverordening 1934 III. (N.-I. Stsbl. 1934, No. 638).

Voortzetting van de contingentteering van sarongs en bontgeweven stoffen van 14 Nov. t/m. 13 Dec. 1934. Vergunningen worden voor 85 pCt. aan de gecontingenteerde hoeveelheid verstrekt aan leden bij ten minste 4 in Ned.-Indië gevestigde Europeesche handelsinstellingen en 15 pCt. aan andere erkende importeurs. Voor bepaalde artikelen moet de invoer uit Nederland plaats hebben.

1934 IV. (N.-I. Stsbl. 1934, No. 679).

Nieuwe vaststelling van de contingentteering, geldig van 14 Dec. 1934—13 Juni 1935. Deze was voorafgegaan door een nieuwe invoerordonnantie (No. 678).

1935. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 256).

Verlenging van de contingentteering voor den tijd van 6 maanden, ingaande op 14 Juni 1935. De hoeveelheden zijn gelijk aan de contingenten der „Crisis-bontgeweven stoffen invoerverordening 1934 IV”, behoudens de onder d. vermelde goederensoort, waarvan de toelaatbare hoeveelheid is verminderd van 6000 tot 5000 corges, terwijl de invoer der goederensoorten onder c., e. en f. van 3000, 1200 en 20 corges op nihil is teruggebracht.

VI. *Gebleekte Katoenen Stoffen Invoerordonnantie en -Verordening 1935*. (N.-I. Stsbl. 1934, No. 712, 713).

Verlenging van de invoerbeperking met ingang van 1 Jan. 1935.

Van 1 Jan. 1935—31 Dec. 1935 zijn gebleekte katoenen stoffen opnieuw gecontingenteerd en wel op 128,9 miljoen yard, verdeeld over de verschillende statistieknummers. Het aandeel van Nederland is percentsgewijze onveranderd. Bij aanvraag door erkende importeurs moet worden opgegeven, wat in 1933 voor elke categorie werd ingevoerd.

VII. *Ongebleekte Katoenen Stoffen Verordeningen 1935 I en II*. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 23, 153).

Nu wordt ook de invoer van ongebleekte katoenen stoffen gecontingenteerd. Van 1 Jan. 1935 af voor 4 maanden op 19.414.000 yards — verdeeld over de verschillende statistieknummers.

Bij aanvraag voor contingenten door erkende importeurs moet worden opgegeven de hoeveelheid gedurende 1933 voor iedere groep afzonderlijk geïmporteerd.

Verlenging van de contingentteering met hetzelfde percentage, nu voor 6 maanden. Stoffen, welke geschikt zijn ter vervanging van ongebleekte shirtings worden er ook bij betrokken. Zij treedt op 1 Mei in werking.

VIII. *Badhanddoeken Invoerverordening 1935*. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 171).

Contingenteering gedurende 10 maanden. Ter voorkoming eener prijsstijging der goedkoopere badhanddoeken, welke speciaal door het armere deel der bevolking worden opgenomen, is het contingent daarvan bepaald op 75 pCt., terwijl geenerlei beperkingen werden gesteld t.a.v. de landen van oorsprong. Van de betere badhanddoeken, waarvan het contingent 25 pCt. bedraagt, werd een aandeel van 80 pCt. gereserveerd voor de in Nederland vervaardigde badhanddoeken.

De bepalingen omtrent de verdeling van den invoer onder de erbij betrokken importeurs komen overeen met de beginselen der „Invoerlicentieeringsverordening 1935”.

IX. *Katoenen Dekens Invoerverordening 1935*. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 172, 301).

Hierbij golden dezelfde overwegingen als bij de badhanddoeken.

De in den gereguleerden invoer van katoenen moltondekens en z.g. soldatendekens voor Nederland gereserveerde contingenten bedragen onderscheidenlijk 72 pCt. en 100 pCt. Tegen prijsstijging zal evenals bij baddoeken worden gewaakt.

Op 30 Juni 1935 kwam er een aanvulling bij voor vervangend materiaal van katoenen dekens.

X. *Katoenen Naaigarens Invoerverordening 1935*. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 434).

Contingenteering van den invoer van katoenen naaigarens voor den tijd van 10 maanden, ingaande op 30 Aug.

Van deze naaigarens moeten minstens 17,5 pCt. in Nederland zijn vervaardigd. Bij aanvraag moeten de gedurende de jaren 1929 t/m. 1934 ingevoerde hoeveelheden voor elke statistiegroep afzonderlijk worden opgegeven. Er kan worden bepaald, welk percentage onder Nederlandsche vlag moet worden ingevoerd.

XI. *Crisis-Aardewerk-Invoerverordeningen 1934*. (N.-I. Stsbl. 1934, No. 435, 530).

Met ingang van 26 Juli 1934 treedt gedurende 3 maanden een contingentteering in werking van diverse soorten van aardewerk met 60 pCt. der volgens verschillende soorten gespecificeerde hoeveelheden, ingevoerd door erkende importeurs, die op 1 Jan. 1934 als lid waren aangesloten bij de vier in Indië gevestigde Handelsverenigingen en met 40 pCt. wanneer ingevoerd door andere gevestigde importeurs.

Volgens het N.-I. Stsbl. No. 530 is deze verordening tijdelijk buiten werking gesteld. (Zie verder I, 1e).

XII. *Sanitair Aardewerk Invoerverordening 1935*. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 240).

De invoer van sanitair aardewerk wordt gecontingenteerd. Deze maatregel, evenals die van badhanddoeken en katoenen dekens, werd vooral ook genomen ten bate van Nederlandsch fabrikaat.

Gedurende 10 maanden moeten van de statistieknummers 448, 449 en 1449 onderscheidenlijk 42 pCt., 40 pCt. en 20 pCt. voor Nederland worden gereserveerd. De prijzen zullen niet worden verhoogd. Op 29 Mei 1935 is deze verordening in werking getreden.

XIII. *Crisis-Oostpannen Invoerverordeningen en Ordonnantie 1934 en 1935*. (N.-I. Stsbl. 1934, No. 597, 750; 1935 No. 341, 342).

Gedurende 3 maanden, ingaande op 1 Oct. 1934 is de invoer van gegoten ijzeren braadpannen gecontingenteerd op 125.000 kg.

Handelaars, die lid waren bij ten minste 4 hier te lande gevestigde Europeesche handelsverenigingen, mogen 85 pCt. ervan invoeren; 15 pCt. de overige erkende importeurs. De invoeren gedurende 1933 en van 1 Oct. 1934 tot inwerkingtreding der wet moeten bij aanvraag worden opgegeven.

De verdere contingentteering van den invoer van oostpannen bedraagt 292.000 kg netto voor den tijd van 7 maanden, ingaande op 1 Jan. 1935.

De invoerordonnantie oostpannen 1935 bepaalt verdere tijdelijke beperking van den invoer. De verordening oostpannen 1935 II stelt het contingent van 1 Aug. 1935—31 Juli 1936 vast op 370.000 kg.

XIV. *Invoerverordening Electriche Gloeiperen 1935*. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 99).

Gedurende 10 maanden ingaande op 12 Maart 1935 is de invoer gecontingenteerd van:

- a) electriche gloeiperen voor rijwielen- en zaklantaarnlampen op 5.000.000 stuks;
 - b) electr. gloeiperen voor automobiellampen op 117.000 st.;
 - c) electr. gloeiperen voor gewone verlichting 2.667.000 st.;
- Van de groepen b. en c. moet tenminste 55 pCt. in Nederland zijn vervaardigd.

Aanvragers van toewijzingen moeten de cijfers van hun invoer gedurende 1929 t/m. 1934 overleggen.

XV. *Invoerverordening Kunstmeststoffen 1935*. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 88, 338).

Gedurende 5 maanden ingaande op 1 Maart 1935 is de invoer van kunstmest als volgt gecontingenteerd:

Superfosfaat en dubbel superfosfaat 1.667.000 kg bruto.
Meststoffen n.a.g. 6.667.000 kg bruto.

Voor den invoer van kunstmeststoffen, in Nederland vervaardigd, wordt 40, resp. 46 pCt. van deze contingenten gereserveerd. Bij aanvraag om toewijzing moet opgave worden verstrekt omtrent de gedurende 1929 t/m. 1933 ingevoerde hoeveelheden. Op 1 Aug. voor 5 maanden verlengd.

XII. *Vrijstelling van invoerrecht op gips*. (N.-I. Stsbl. 1935, No. 339).

Vrijstelling van het invoerrecht voor gips, bestemd om als hulpmiddel te dienen bij de vervaardiging van aardewerk.

XVI. *„Invoerverordening Pakpapier 1935”*

Voor den tijd van 10 maanden, ingaande op 18 Sept. wordt de invoer van pakpapier gecontingenteerd op 5.757.000 kg bruto. Erkende importeurs krijgen invoervergunningen voor hoeveelheden, welke in redelijke verhouding staan tot hun belang bij den invoer in 1929—1934. Voor pakpapier afkomstig uit Nederland wordt 30 pCt. van de contingenten gereserveerd. Er kan worden voorgeschreven hoeveel onder Nederlandsche vlag moet worden ingevoerd.

ECONOMISCH-POLITIEKE MAATREGELEN IN DUITSCHLAND VANAF 30 JANUARI 1933.

I.

Doel van het hieronder volgende is, in zeer beknopten vorm een overzicht te geven van de economisch-politieke maatregelen, welke in Duitschland sedert het aan het bewind komen van de nationaal-socialistische partij zijn genomen.

In vrijwel geen land heeft de overheid dermate ingegrepen in het economisch leven als dit in Duitschland het geval is. Wij moeten ons om deze reden wel beperken tot de belangrijkste maatregelen van economische politiek. In dit nummer worden de maatregelen behandeld op het gebied van de werkloosheid en op het gebied van de inkomens- en koopkrachtpolitiek.

Maar ook in geen enkel land heeft men de maatregelen met economische strekking zoo gefundeerd op ideële motieven, als dit hier is geschied. Om een enkel voorbeeld te geven, de steun aan den landbouw grondvestte men niet alleen op het materiele feit van de zoo sterk gedaalde agrarische prijzen, maar mede op bevolkingspolitieke en ideële motieven (Blut und Boden!). Zoo ook is b.v. de Arbeidsdienst, welke belangrijke gevolgen op economisch gebied heeft gehad, zoowel als middel om de werkloosheid te verminderen en als maatregel van grondwining en -verbetering, tevens een sociaalpolitieke eisch geweest.

Ook zal een begripen van vele maatregelen met belangrijke economische gevolgen niet goed mogelijk zijn, wanneer men zich niet vertrouwd maakt met de gedachte, dat het de opvatting van het nationaal-socialisme is, dat de staat als organisatie van het geheele volk eigen doeleinden kent, welke verwezenlijking zeer wel gepaard kan gaan met een vermindering van de materiele welvaart van groote volksmassa's. Als zoodanige doeleinden moeten bijv. genoemd worden de bestrijding van de werkloosheid, welke niet enkel beschouwd mag worden als een der methoden tot het op gang brengen van het bedrijfsleven, doch doel „an sich” werd uit sociaalpolitieke overwegingen. In hetzelfde verband kunnen wij ook wijzen op den steun aan den boer, en op het streven naar een uit oogpunt van politieke veiligheid gewenschte economische zelfgenoegzaamheid, van welke bezwaren voor de oogenblikkelijke materiele welvaart ook de voorstanders wel overtuigd zijn.

Tenslotte merken wij op, dat een schematische in-deeling van alle getroffen maatregelen, hetzij de in-deeling plaats heeft volgens de te bereiken doeleinden, hetzij volgens de toegepaste middelen, gebreken vertoont, welke het gevolg zijn van het feit, dat vele maatregelen meerdere doeleinden dienden, anderzijds ook bepaalde doeleinden door een veelheid van maatregelen nagestreefd werden.

I. Bestrijding van de werkloosheid.

Zowel uit practisch als uit ideëel oogpunt was dit één der belangrijkste doeleinden, waarnaar de economische politiek streefde.

Voornamelijk twee wetten hebben dit doel tot strekking, nl. de

10. Wet tot vermindering der werkloosheid van 1 Juni 1933.

De hoofdstukken der wet handelen achtereenvolgens over: 1. De beschikbaarstelling van R.M. 1 miljard voor verschillende publieke werken en verdere financieele maatregelen. 2. Belastingvrijdom voor vervangende investeringen. 3. Het „Arbeitspendengesetz”, waarbij vrijwillige verstreking van middelen tot bevordering van den nationalen arbeid wordt gestimuleerd, o.a. doordat fiscale voordeelen worden gegeven aan de verstrekkers van de giften. 4. De bevordering van het aanstellen van huishoudelijk personeel. 5. De invoering en regeling van huwelijksvoor-schotten.

20. Wet tot vermindering der werkloosheid van 21 Sept 1933.

Deze wet houdt voornamelijk financieele maatregelen in, zooals die waarbij R.M. 500 millioen ter beschikking worden gesteld voor den huizenbouw, en verschillende belastingverlagingen, o.a. van de grondbelasting, de omzetbelasting, enz.

De credietpolitieke maatregelen tot vermindering der werkloosheid, welke nog vóór 30 Januari waren getroffen, o.a. de *Verordening betreffende financieele maatregelen van 28 Jan. 1933*, waarbij het Rijk garanties op zich nam tot een bedrag van R.M. 500 millioen en waarvoor „Steurgutscheine” werden uitgegeven en de *Verordening betreffende maatregelen tot bevordering van de werkverschaffing en de landelijke vestiging van 15 Dec. 1932*, waarbij voor deze doeleinden bij staatsbanken credieten konden worden verkregen, werden door het nieuwe regime overgenomen en ten einde gebracht.

Bestrijding van werkloosheid langs fiscaal weg had voorts plaats door de *Wet op belastingverlichting van 15 Juli 1933*. Belastingverlichting wordt b.v. toegestaan voor nieuwbouw en verbouw van bedrijfsgebouwen, terwijl o.a. de Minister van Financiën wordt gemachtigd ondernemingen, welke nieuwe producten of productiemethoden ontwikkelen, welke voor de nationale huishouding van groote beteekenis zijn, geheel of gedeeltelijk van verschillende belastingen vrij te stellen.

Terwijl deze maatregelen werkverruiming ten doel hadden, wordt tevens een aantal maatregelen genomen, welke verplaatsing van arbeiders ten doel hebben of deze juist willen voorkomen.

Een beter inzicht in de veelheid der maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid verkrijgt men door het volgend schema, eerder dan door een opsomming van wetten en besluiten.

1. Publieke werken.

a. *Financiering.* — Deze is gekenmerkt door een ongekende mate van credietcreatie en wel voornamelijk sedert het z.g. eerste Reinhardtprogramma van 1 Juni 1933. Volgens het „Institut für Konjunkturforschung” werden van Juni 1932 tot ultimo 1934 in totaal R.M. 5.518 millioen op verschillende wijze beschikbaar gesteld.

Daarvan door het Rijk R.M. 3.026 millioen, en wel R.M. 1.138 millioen gedekt uit de loopende begrooting en R.M. 1.888 millioen gefinancierd door leeningen.

Door andere publieke organen werd in totaal beschikbaar gesteld voor publieke werken een bedrag van R.M. 2.492 millioen, o.a. door de Rijksspoorwegen R.M. 1.068 millioen, door de Posterijen R.M. 1.11 millioen, door de Rijksautowegen R.M. 550 millioen (begrooting voor 1934), in den vorm van een „Freiwillige Spende zur Förderung der nationalen Arbeit” R.M. 140 millioen, leeningen verstrekt door bouwspaar-kassen R.M. 70 millioen en tenslotte door de „Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung” R.M. 533 millioen („Grundförderungsbeiträge” 1932 tot en met 1934).

Deze credietscheppingen zijn vooral bekend geworden onder de benamingen van *Papen-programma* (14 Juni 1932), *Sofort-programma* (Jan. 1933), uitbreiding van het „Sofort-programma” (Juli 1933) en het *eerste Reinhardt-programma* (1 Juni 1933).

b. *Wijze van verstreking der middelen.* — Terwijl van de R.M. 1.888 millioen, door het Rijk in den vorm van leeningen opgenomen, slechts R.M. 70 millioen werd verstrekt in den vorm van een directe subsidie en R.M. 1.818 millioen in den vorm van leeningen, werden van de gelden verkregen uit de loopende begrooting juist het meerendeel verstrekt als directe subsidie, nl. R.M. 1.035 millioen en slechts R.M. 103 millioen in den vorm van leeningen.

Bijzondere methoden van verstreking van midde-

len vormden de „Bedarfsdeckungsscheine”, welke in gevolge het eerste Reinhardt-program o.a. dienden bij het verlenen van huwelijksvoorschotten, de „Zinsvergütungs-scheine”, welke tot jaarlijksche bedragen van R.M. 60 miljoen door het Rijk worden afgelost en verstrekt werden in gevolge het tweede Reinhardt-programma aan huiseigenaars, wanneer deze zich verplichtten tot nieuwbouw of ombouw uit privé middelen en vooral ook de „Arbeitsschatzanweisungen”, welke in 5 jaren aflosbaar zijn, en dienden tot financiering van de werkverschaffing.

c. *Aard der publieke werken.* — Door de creditcreatie werden voornamelijk werken in uitvoering genomen, welke arbeidsintensief waren, in casu de bouwnijverheid en de verkeersmiddelen (wegenaanleg en -onderhoud, kanalisaties, rivierreguleeringen, grondwinning, bruggenbouw, enz.).

Bijzondere vermelding verdient de aanleg van de Rijksautowegen, tot een lengte van 7.000 km, waarvoor uitgaven begroot zijn tot een bedrag van R.M. 3,5 milliard en waarbij ca. 85.000 werklieden aan het werk werden gesteld. Ook ten behoeve van de Rijks-spoorwegen zijn enorme bedragen besteed.

d. *Doel der uitgaven voor publieke werken.* — In de eerste plaats bestreed men er de werkloosheid mee, voorts verkreeg men nuttige goederen, welke in vele gevallen niet voortgebracht zouden zijn bij gebrek aan rentabiliteit en voorts zag men in de aanvatting van publieke werken een „Ankurbelungs”-politiek, welke het bedrijfsleven zou stimuleeren.

2. Indirecte werkverschaffing met behulp van het particulier initiatief.

De middelen, welke men toepaste, waren een algemeene bevordering van het particulier initiatief, het verstrekken van subsidies, voornamelijk ten gunste van woningbouw en het geven van fiscale verlichtingen voor vervangings- en nieuwe investeringen. Na Januari 1933 zijn al deze maatregelen verbonden aan bepaalde doeleinden, welke werkverschaffing meebrengen. Daardoor verschillen deze maatregelen van die, welke voordien genomen werden, zooals de uitgifte van „Steuergutscheine” in Sept. 1932, welke het bedrijfsleven trachtten te stimuleeren door verbetering van de liquiditeit.

Maatregelen van dezen aard zijn vooral vervat in de *tweede wet tot vermindering der werkloosheid van 21 Sept. 1933*, en in de *wet op belastingverlichting van 15 Juli 1933*.

Fiscale verlichtingen waren bijv. de volgende:

- a. Verlaging van belastingen ten gunste van nieuwe investeringen en vervangingsinvesteringen.
- b. Vrijdom van belasting voor nieuwe automobielen.
- c. Vermindering van de omzetbelasting voor den voorraadhoudenden groothandel, nl. van 2 pCt. op ½ pCt.

Een indirecte lastenverlaging was o.a. de verlaging van vrachttarieven voor vervoer van materialen voor werkverschaffingsdoeleinden door de spoorwegen en de binnenvaart.

3. Regeling van het arbeidsaanbod.

Terwijl de voorgaande maatregelen een werkverruiming tot strekking hadden, hetzij direct door overheid en overheidslichamen, hetzij indirect door stimuleering van de particuliere bedrijvigheid, werd door de volgende maatregelen dieper ingegrepen in de arbeidsverhoudingen, doordat het arbeidsaanbod in bepaalde richtingen werd gestuwd. Gedeeltelijk geschiedde dit door het geven van geldelijke prikkels (hewelijksvoorschotten en verlichting der lasten bij aanstelling van huishoudelijk personeel), deels door een ingrijpen in de vrijheid van het arbeidsaanbod (vestigingsverboden, regeling van de personeelsaanstelling naar vroegere beroepen en leeftijdsklassen, enz.).

A. Binding van den arbeid in niet-industrieel productie.

1. *Vrijwillige arbeidsdienst.*

De instelling van dezen arbeidsdienst had voornamelijk een sociale strekking, t.w. iederen volksgenoot den eerbied voor handarbeid bij te brengen, doch de groote werkloosheid maakte haar tot een dringende eisch ook van economischen aard. De officieele werkloosheid werd hierdoor verminderd met 200.000 à 250.000 jeugdige personen tusschen 18 en 25 jaar, welke in den vrijwilligen arbeidsdienst een plaats vonden. De arbeid richtte zich op grondwinning en -verbetering, boschaanleg, kanalisatie, enz., waardoor geen concurrentie werd aangedaan aan het particuliere bedrijfsleven.

2. *„Landhilfe”.*

Ook deze had ten doel vermindering van de jeugdwerkloosheid, doch tevens was het culturele doel, de stedelijke bevolking wederom in contact te brengen met den landarbeid, terwijl tegelijkertijd de kleine en middelmatige boerenbedrijven van jonge hulpkrachten werden voorzien, waaraan vaak dringende behoefte was. De financiering geschiedde door middel van de „Reichsanstalt für A.V.A.V.”, die den boeren een loonvergoeding gaf.

3. *Het „Landjahr”.*

Dit is voornamelijk in Pruisen toegepast en hier stond het culturele doel wel zeer op den voorgrond, hoewel het „Landjahr” ook een krachtig middel was tot bestrijding der jeugdwerkloosheid, welke urgent was, omdat het groote aantal geboorten van de naoorlogsjaren zijn invloed deed gelden. Het systeem berustte hierop, dat de jeugdige personen na afloop der schooljaren gedurende 1 jaar op het land werden ter werk gesteld. In 1935 is het stelsel slechts bij wijze van proef gecontinueerd.

B. Binding van vrouwelijke arbeidskrachten in het huishouden.

1. *Bevordering van huwelijken door huwelijksvoorschotten.*

Wettelijke regeling vond deze materie in de 10. Wet tot vermindering der werkloosheid van 1 Juni 1933. Aan de huwende vrouw, welke voordien als werkneemster optrad, wordt een huwelijksvoorschot verstrekt (in den vorm van „Bedarfsdeckungsscheine”) mits de vrouw zich verplicht zich van de arbeidsmarkt terug te trekken. Tot 31 Jan. 1935 werden 378.000 voorschotten verstrekt tot een totaalbedrag van R.M. 206 miljoen.

Het is duidelijk, dat behalve de inruiming van arbeidsmogelijkheden voor den man, de maatregel tevens de strekking had een steun te vormen voor verschillende takken van nijverheid, welke eerste levensbehoeften voortbrengen: huizenbouw, bedrijven voor woninginrichting, kleedingindustrie, enz. Door het systeem der „Bedarfsdeckungsscheine” werd dit tevens gekoppeld aan een directen steun van inzonderheid den middenstand.

Nog zij opgemerkt, dat ook hier de motieven niet enkel van economischen aard waren.

2. *Bevordering van aanstelling van vrouwelijk personeel in huishoudelijke beroepen.*

Reeds bij Verordening van 16 Mei 1933 werd de verplichte bijdrage in de invaliditeitsverzekering verlaagd. Bij de Wet van 12 Mei 1933 en de Wet tot vermindering der werkloosheid van 1 Juni 1933 werd de verplichting tot een bijdrage in de Werkloosheidsverzekering opgeheven. Bij de laatste wet werd bovendien een belangrijke prikkel gegeven tot aanstelling van vrouwelijk personeel in het huishouden, doordat deze voor de Inkomstenbelasting gelijk werden gesteld met inwonende minderjarige kinderen. Volgens de nieuwe Wet op de Inkomstenbelasting van 1 Jan. 1935 blijft voor vrouwelijk personeel R.M. 50 per maand onbelast. Het werkloozencijfer voor vrouwelijk huishoudelijk personeel daalde van 230.000 in Maart 1933 tot 63.000 in Dec. 1934.

C. Plaatselijke binding van arbeidskrachten.

De *Wet tot regeling van de arbeidsaanstelling van 15 Mei 1934* machtigt den President van de „Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung”: 1. Vestigingsverboden voor arbeiders uit te vaardigen voor gebieden met groote werkloosheid. (Op grond hiervan zijn aanstellingsverboden uitgevaardigd voor Groot-Berlijn, Hamburg, enz.). 2. De aanstelling van arbeiders, welke een zekeren tijd in landbouwbedrijven hebben gewerkt, in andere bedrijven van zijn toestemming te doen afhangen. (Op 17 Mei 1934 tot doorvoering gekomen voor de aanstelling in den mijnbouw, de metaalindustrie, enz.). 3. De werkgevers te verplichten, zulke werknemers te ontslaan. 4. Het verstrekken van leeningen en subsidies ter bevordering van de werkverruiming van arbeidspolitieke eischen afhankelijk te stellen.

Deze wet vindt haar grond in het feit, dat er een groote mate van landvlucht had plaats gehad en ook bij de toenemende bedrijvigheid de werkloosheid in de steden niet in die mate afnam als op het land, terwijl zelfs gebrek aan arbeiders op het land dreigde. Sociaal-politieke doeleinden zijn echter aan deze wet niet vreemd.

D. Binding van den arbeid volgens den leeftijd.

Deze geschiedde bij dezelfde wet. Op grond hiervan werd door den President der „Reichsanstalt für A.V.A.V.” bepaald, dat jongemannen beneden 25 jaar zooveel mogelijk hun plaatsen moesten inruimen aan ouderen en bij voorkeur kinderrijke familievaarders, waarbij de eersten te werk moesten worden gesteld in den landbouw, bij den vrijwilligen arbeidsdienst, enz. Bij aanstelling van arbeiders boven 40 jaar kan aan den industrieelen werkgever een subsidie voor geringere prestaties worden gegeven.

Contrôle op deze maatregelen werd verkregen door de instelling van een verplicht arbeidsboek volgens de Wet van 26 Febr. 1935.

4. Regeling van den arbeidstijd.

De Verordening van 28 Juni 1933 bepaalde, dat werkzaamheden, waarin voorzien werd door de Wet tot vermindering van de werkloosheid, slechts aan die ondernemingen mochten worden uitbesteed, welke zich verplichtten niet langer dan 40 uur te laten werken. Reeds op 11 Nov. 1933 werd deze bepaling gedeeltelijk ingetrokken en bij beschikking van den Minister van Arbeid van 18/6/34 geheel opgeheven.

De „Arbeitszeitordnung” van 26 Juli 1934 vat zonder wijzigingen de bestaande regelingen samen en waakt slechts tegen te lange werktijden. In enkele gevallen is de werktijd drastisch bekort, o.a. bij de „Faserstoffverordnung” van 19 Juli 1934, doch dit geschiedde als een dwangmaatregel tot gebruik van binnenlandsche grondstof bij gebrek aan buitenlandse grondstoffen.

5. Beperking van machinalen arbeid.

Naar dit middel heeft men slechts in enkele gevallen gegrepen, o.a. in de sigarenindustrie.

6. Beperking van arbeid door buitenlanders.

Wettelijke regeling heeft dit sporadisch gevonden. Een besluit van den Rijksminister van Arbeid beperkte den arbeid voor buitenlandsche werkkrachten in den landbouw. Doch niettemin zal ook zonder wettelijke regeling in Duitschland op andere wijze gezorgd zijn voor vervanging van buitenlandsche werkkrachten door inheemsche.

7. Loonpolitiek.

Hoewel niet steunende op een bepaalde wet, is toch de gevoerde loonpolitiek van beteekenis geweest voor den strijd tegen de werkloosheid. Grondgedachte van de Regeering was, de voor werkverruiming beschik-

baar gestelde middelen ten goede te laten komen aan een zoo groot mogelijk aantal arbeiders, waardoor het algemeene parool luidde: Handhaving van het bestaande nominale loonpeil, gepaard met verhooging van de koopkracht door werkverruiming en verlening van den arbeidstijd binnen redelijke grenzen.

Deze loonpolitiek is mogelijk gebleken door een hervorming van de arbeidspolitieke verhoudingen, welke haar neerslag vindt in het „Gesetz zur Ordnung der Nationalen Arbeit” van 20 Jan. 1934. In stede van de bekende oude verhoudingen, wordt hierbij het welzijn van het bedrijf op den voorgrond gesteld, de arbeidspolitieke verhoudingen radicaal gewijzigd, terwijl groote macht wordt gegeven aan de „Treuhänder der Arbeit”, welke Rijksambtenaren zijn, zoodat het Rijksarbeidsministerie over de loonpolitiek in laatste instantie de beslissende macht heeft. Ongetwijfeld berust echter de mogelijkheid tot het doorvoeren dezer politiek ook op andere dan organisatorische regelen en niet in het minst op de gewijzigde geestesgesteldheid, ook van de Deutsche arbeiders.

II. Inkomens- en koopkrachtpolitiek.

Na de mislukking van de deflatiepolitiek streefde de Regeering er sinds Januari 1933 naar, te geraken tot een „Mengenkonjunktur”, waarbij de rentabiliteit van het bedrijfsleven hersteld moest worden, niet in de eerste plaats door een hooger prijsniveau, doch door vergroting van omzetten en productie.

De leidende gedachte was daardoor: het stabiel houden van het loonpeil (zie boven).

Wel streefde men er naar, door vermindering van velerlei lasten, welke op het nominale loon rustten, het reële loon te verhoogen. Maatregelen, welke deze strekking hadden, zijn o.a. de volgende:

1. Verlaging van de bijdragen voor ziekteverzekering (Maart 1933).

2. Verlaging van de bijdragen voor artsenkosten (1 Jan. 1934).

3. Gesetz zur Erhaltung und Hebung der Kaufkraft (24 Maart 1934).

Deze houdt de volgende drie wetten in:

a. *De bijdragenwet.*

Deze verplicht alle organisaties, welke bijdragen van hun leden heffen, tot zuinigheid en tot publicatie van de jaarrekening, terwijl de begrooting en de te heffen bijdragen aan de goedkeuring onderworpen zijn van den betrokken Minister. Landen, gemeenten, dragers van de sociale verzekering, Rijksinstellingen, de N.S.D.A.P. en kerkelijke organisaties vallen buiten deze wet.

b. *„Spenden-Gesetz”.*

Het houden van collectes en inzamelingen wordt beperkt en onder controle gesteld van bevoegde instanties.

c. *„Arbeitslosenhilfeabgaben-Gesetz”.*

Hierbij worden de verplichte bijdragen in den werkloozensteun met R.M. 300 miljoen verminderd, d.w.z. met ruim de helft, terwijl deze verlaging voornamelijk ten goede komt aan kinderrijke families en de laagst betaalde groepen.

4. Opheffing van de vrijwillige bijdrage tot bevordering van den nationalen arbeid (Maart 1934).

Deze bijdrage had sedert de invoering van het eerste Reinhardt-programma, dat hierin voorzag, R.M. 144 miljoen opgebracht, doch het beteekende een te zware belasting van de loonen, terwijl het in strijd was met de credietpolitieke methoden tot het stimuleeren van het bedrijfsleven.

5. De nieuwe regeling van de Inkomstenbelasting en de nieuwe regeling van de „Bürgersteuer” (Jan. 1935).

Grondgedachte is: verlichting van de lasten voor de lage inkomens en de kinderrijke families.

DE LOOP DER PRIJZEN VAN GROOT-HANDELSARTIKELEN GEDURENDE HET DERDE KWARTAAL VAN 1935. 1)

TARWE.

Het laatste kwartaal is rijk geweest aan emoties. Oogstberichten, vaak van sensationeelen aard, politieke ontwikkelingen met dreigend oorlogsgevaar en, wat Nederland betreft, aanvallen op den Gulden, hebben voor voldoende afwisseling gezorgd en groote prijsfluctuaties tengevolge gehad.

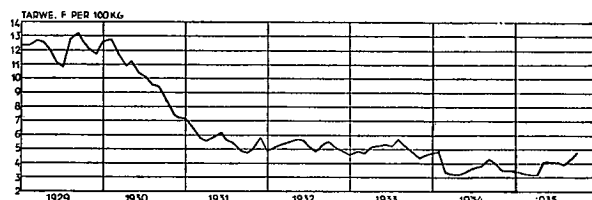
In het begin van Juli was de markt in Chicago vast voor tarwe, omdat berichten begonnen binnen te komen over vertraging van den wintertarweoogst door regen en schade in het zomertarwegebied tengevolge van roest. De op 10 Juli gepubliceerde officieele oogstschattingen waren echter nog gunstig en in de daarop volgende dagen daalde Chicago. Ook Winnipeg was niet vast en de prijzen aan de termijnmarkt daalden tot het vastgestelde minimum van 80 dollarcenten per bushel. Het aannemen van de graanwet in Canada had ook een flauwe uitwerking. Volgens die wet zal aan de boeren een minimumprijs voor tarwe betaald worden door het graanbureau, dat het recht heeft de verkregen voorraden te verkoopen op de wereldmarkt voor prijzen, welke redelijk gedeeld worden. Men verwachtte, dat Canada nu goedkoop aan de markt zou komen met de groote oude voorraden, welke regeringseigendom zijn, en dat een minimumprijs voor den nieuwen oogst zou worden vastgesteld van ongeveer 70 dollarcenten per bushel. Beide verwachtingen zijn niet in vervulling gegaan. De Canadeesche leiders van het graanbureau hebben eerst een afwachtende houding aangenomen in verband met slechte berichten, welke langzamerhand uit de Vereenigde Staten en van het zuidelijk half-rond begonnen binnen te komen. De klachten over roest in de Vereenigde Staten werden ernstiger en de ziekte sloeg ook over naar de Canadeesche Prairievincies. Daar waren de vooruitzichten in het begin van den zomer zeer gunstig geweest, doch allengs werden zij slechter.

Volgens het laatste officieele oogstrapport van September wordt de tarweoogst in Canada op 290½ miljoen bushels geschat, terwijl men eerst op 350/400 miljoen bushels had meenen te mogen rekenen. Ook is het natuurgewicht laag, terwijl naar schatting 60 miljoen bushels ongeschikt zullen zijn voor maaldoeleinden. In de Vereenigde Staten zijn de resultaten allengs, hoofdzakelijk door de roestschade in de zomertarwe, dusdanig minder geworden, dat volgens het officieele Septemberrapport de totale tarwe-opbrengst op 595 miljoen bushels wordt geschat. Ook in de Vereenigde Staten is het natuurgewicht van de tarwe laag en een gedeelte ongeschikt voor het fabriceren van meel. De behoefte in de Vereenigde Staten wordt in normale jaren op 620 miljoen bushels geschat, doch nu hooger in verband met de slechte kwaliteit. Dus zullen de oude voorraden dit seizoen voor een groot gedeelte opgebruikt moeten worden, maar ook wordt tarwe in Canada gekocht. Tot en met 15 Augustus werden aan de termijnmarkt te Winnipeg alleen zaken in Augustus-levering tarwe toegestaan; op 16 Augustus werden ook de October- en Decembertermijnen geopend, onder restrictie dat geen grootere verschillen per dag dan 3 dollarcenten met het slot van den vorigen dag mochten plaats vinden. Intusschen waren de berichten uit Argentinië verontrustend geworden. In het noorden heerschte een ongekende droogte, welke voor ernstige gevolgen deed vreezen. De koersen aan de Argentijnsche termijnmarkten waren in Juli reeds opgelopen, waarna tot eind Augustus de prijzen met kleinere fluctuaties op vrijwel hetzelfde peil bleven. In de Vereenigde

*) De in de grafieken geteekende prijzen (goudprijzen) zijn maandgemiddelden, zoodat de curve dus niet de beweging van week tot week aangeeft.

Staten en Canada was in dien tijd een matige prijsstijging ingetreden. Begin September begon in Argentinië een gevoelige prijsstijging, toen aan de droogte in het noorden nog geen einde was gekomen en het duidelijk werd, dat dit jaar slechts een kleine oogst zal worden verkregen. De verhooging der koersen werd nog aangewakkerd door het dreigende oorlogsgevaar. In de laatste week van September heeft de Argentijnsche Regeering een raming gepubliceerd van de met tarwe bebouwde oppervlakte van 14.079.000 acres, tegen 18.804.000 in het vorige jaar. Deze schatting was hooger dan de eerder bekend gemaakte particuliere schattingen, en had tengevolge dat de koersen weder niet onbelangrijk inzakten. Ook geruststellende berichten op politiek gebied werkten daartoe mede. Sedert is weder een herstel ingetreden, waardoor op 30 September Buenos Aires en Rosario voor den eersten termijn bijna 2 Pesos hooger sloten dan op 1 Juli.

Den 6en September maakte het Canadeesche graanbureau bekend, dat de gegarandeerde minimumprijs voor No. 1 Northern-tarwe was vastgesteld op 87½ dollarcenten per bushel. Deze prijs was boven de verwachting en boven de te Winnipeg geldende prijzen aan de termijnmarkt. Die zijn dadelijk na de bekendmaking gestegen en in de volgende veertien dagen zelfs belangrijk boven het minimum, als gevolg van de oogstberichten en goede exportvraag in Europa. Sedert is een reactie ingetreden, op 30 September was de tarwekoers te Winnipeg 8¼ dollarcenten hooger dan op 1 Juli.

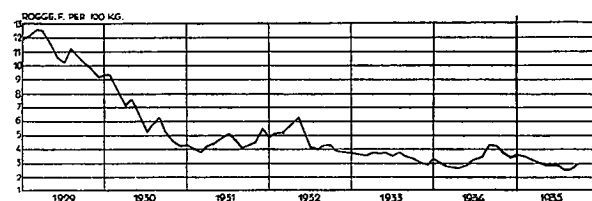

De prijzen in Europa hebben gelijken tred gehouden met die in de exportlanden. Het aanbod van Plata-tarwe is schaarsch geworden en koopers moeten meer dan vroeger hunne behoeften in Canada dekken. Ook bestaat in Engeland voortdurend goede vraag naar Australische tarwe, waarvan geen drukkend aanbod bestaat, daar de voorraden in Australië sterk geminderd zijn en het Verre Oosten ook koper is. Rusland was van den nieuwen oogst verkooper van beperkte hoeveelheden, voornamelijk in Engeland, tot prijzen welke in overeenstemming waren met die voor andere soorten.

Het aanbod van West-Europeesche tarwe is nageenig verdwenen, daar de opbrengst in Frankrijk met de oude voorraden tezamen slechts een matig overschot laat en in Zweden de opbrengst kleiner is dan in het vorige jaar. Ook uit Baltische landen werd den laatsten tijd niet meer aangeboden.

ROGGE.

Gedurende het grootste gedeelte der afgelopen drie maanden is de vraag voor rogge teleurstellend geweest. Wel zijn in den laatsten tijd de prijzen in sympathie met die voor tarwe gestegen, doch de verhooging is slechts matig. In het begin van dit kwartaal was Polen, sedert Amerika zijn rogge niet meer kocht, dringend aan de markt tot dalende prijzen. In Nederland werden eenige partijen gekocht, doch voor de geheele 23.000 tons waarvoor de Nederlandsche Regeering invoerconsenten had gegeven als basis van

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE 80 kg La Plata loco Rotterdam/Amsterdam per 100 kg.		ROGGE 74 kg Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg.		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg.		GERST 62/63 kg Z.-Russische loco Rotterdam/A'dam per 2000 kg.		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.		DRUIVEN Black Alicante per kg Westland		TOMATEN A per 100 kg Westland		BLOEM-KOOL 1e soort p. 100 st. Groote-broek 5)		RUND-VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam		VARKENS-VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam	
	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%
1925	17.20	100.0	13.07 ⁵	100.0	231.50	100.0	236.00	100.0	462.50	100.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	15.90	92.4	11.75	89.9	174.25	75.3	196.75	83.4	360.50	77.9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14.75	85.8	12.47 ⁵	95.4	176.00	76.0	237.00	100.4	362.50	78.4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13.47 ⁵	78.3	13.15	100.6	226.00	97.7	228.50	96.8	363.00	78.5	0.80	100.0	20.0	100.0	14.80	100.0	93.0	100.0	77.50	100.0
1929	12.25	71.2	10.87 ⁵	83.2	204.00	88.1	179.75	76.2	419.25	90.6	0.64	80.0	16.0	80.0	17.23	116.4	96.40	103.7	93.12 ⁵	120.0
1930	9.67 ⁵	56.3	6.22 ⁵	47.6	136.75	59.1	111.75	47.4	356.00	77.0	0.62	77.5	20.0	100.0	14.22	96.1	108.0	116.1	72.90	94.0
1931	5.55	32.3	4.55	34.8	84.50	36.5	107.25	45.4	187.00	40.4	0.49	61.3	14.50	72.5	7.54	50.9	88.0	94.6	48.0	61.0
1932	5.22 ⁵	30.4	4.62 ⁵	35.4	77.25	33.4	100.75	42.7	137.00	29.6	0.41	51.3	11.50	57.5	9.92	67.0	61.0	65.6	37.50	48.0
1933	5.02 ⁵	29.2	3.55	27.2	68.50	29.6	70.00	30.0	148.00	32.0	0.31	38.8	8.21	41.1	6.69	45.2	32.0	35.9	49.50	63.0
1934	3.67 ⁵	21.4	3.32 ⁵	25.4	70.75	30.6	75.75	32.1	142.50	30.8	0.27	33.8	5.53	27.7	8.26	55.8	61.50	66.1	46.65	60.0
Jan. 1934	4.75	27.6	3.10	23.7	65.25	28.2	58.00	24.6	144.25	31.2	—	—	—	—	—	—	62.50	67.2	53.75	69.0
Febr. "	3.40	19.8	2.77 ⁵	21.2	65.25	28.2	58.50	24.8	133.00	28.8	—	—	—	—	—	—	63.0	67.7	53.50	69.0
Maart "	3.25	18.9	2.72 ⁵	20.8	70.75	30.6	58.75	24.9	132.00	28.5	—	—	—	—	—	—	61.75	66.4	50.50	65.0
April "	3.20	18.6	2.70	20.7	70.50	30.5	56.75	24.0	136.50	29.5	—	—	—	—	—	—	63.50	68.3	49.12 ⁵	63.0
Mei "	3.32 ⁵	19.2	2.87 ⁵	21.9	62.00	26.8	63.00	26.7	154.50	33.4	—	—	—	—	—	—	65.75	70.7	47.50	61.0
Juni "	3.67 ⁵	21.4	3.17 ⁵	24.3	65.00	28.1	74.75	31.7	156.50	33.8	—	—	—	—	—	—	63.25	68.0	43.75	56.0
Juli "	3.80	22.1	3.30	25.3	71.50	30.9	78.75	33.4	151.25	32.7	—	—	8.28	41.4	—	—	63.0	67.7	44.62 ⁵	57.0
Aug. "	4.37	25.4	4.27 ⁵	32.7	83.25	36.0	93.50	39.6	159.25	34.4	0.35	43.8	5.89	29.5	—	—	63.95	68.8	43.30	55.0
Sept. "	4.00	23.3	4.15	31.7	77.25	33.4	93.25	39.5	145.50	31.5	0.25	31.3	2.02	10.1	11.21	75.7	63.55	68.3	42.62 ⁵	55.0
Oct. "	3.50	20.3	3.70	28.3	69.50	30.0	93.50	39.6	135.25	29.2	0.21	26.3	5.92	29.6	6.19	41.8	60.70	65.3	42.12 ⁵	54.0
Nov. "	3.50	20.3	3.45	26.4	71.25	30.8	89.25	37.8	127.75	27.6	—	—	—	—	7.37	49.8	53.75	57.8	44.50	57.4
Dec. "	3.45	20.1	3.55	27.2	76.25	32.9	91.00	38.6	134.00	29.0	—	—	—	—	—	—	53.15	57.2	44.65	57.6
Jan. 1935	3.30	19.2	3.52 ⁵	27.0	74.25	32.1	89.25	37.8	137.25	29.7	—	—	—	—	—	—	53.62 ⁵	57.7	45.62 ⁵	58.0
Febr. "	3.20	18.6	3.37 ⁵	25.8	68.00	29.4	71.25	30.2	124.25	26.9	—	—	—	—	—	—	51.90	55.8	47.55	61.4
Maart "	3.20	18.6	3.07 ⁵	23.5	67.75	29.3	64.00	27.1	120.50	26.1	—	—	—	—	—	—	51.40	55.3	51.20	66.0
April "	4.07 ⁵	23.7	2.95	22.6	70.75	30.6	66.75	28.0	125.00	27.0	—	—	—	—	—	—	51.92 ⁵	55.8	50.25	64.8
Mei "	4.05	23.5	2.90	22.2	59.90	25.9	67.25	28.5	125.50	27.1	—	—	—	—	—	—	50.80	54.6	48.50	62.6
Juni "	4.02	23.4	2.90	22.2	57.50	24.8	75.00	31.8	124.25	26.9	—	—	—	—	—	—	48.0	51.6	46.12 ⁵	59.5
Juli "	3.92 ⁵	22.8	2.55	19.5	54.50	23.5	66.75	28.3	124.50	26.9	—	—	10.19	50.9	—	—	48.0	51.6	47.37 ⁵	61.0
Aug. "	4.25	24.7	2.62 ⁵	22.1	55.25	23.9	64.50	27.3	132.25	28.6	0.42	52.5	7.29	36.5	—	—	44.80	48.2	52.55	67.8
Sept. "	4.75	27.6	3.00	22.9	55.75	24.1	64.50	27.3	139.50	30.2	0.27	33.8	4.45	22.3	6.60	44.6	43.37 ⁵	46.6	56.62 ⁵	73.0
Oct. "	5.20	30.2	3.45	26.4	60.50	26.1	72.00	30.5	150.00	32.4	0.20	25.0	3.20	16.0	9.56	64.6	44.0	47.3	64.50 ⁵	83.2
Nov. "	5.00	29.1	3.40	26.0	58.50	25.3	66.00	28.0	145.00	31.4	0.21	26.3	3.55	17.8	11.00	74.3	49.0	52.7	68.50 ⁵	88.4
Dec. "	4.85	28.2	3.30	25.3	57.00	24.6	61.50	26.1	138.50	29.9	—	—	—	—	—	—	46.0	49.5	64.50 ⁵	83.2

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1932 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 3) Tot Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. 4) De jaren 1928 en 1929 Broek op Langendijk. 5) 5 Oct. 7) 12 Oct.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN				TEXTIELGOEDEREN										DIVERSEN					
	STEENKOLEN Westfaalsche/Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd t.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33:90 Bé s.g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66 ⁹ \$cts. per U.S. gallon		KATOEN					WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.		WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK-SALPETER Gld. per 100 kg netto		
	fl.	%	\$	%	\$cts.	%	\$ cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	pence	%	fl.	%	fl.	%
1925	10.80	100.0	1.68	100.0	14.86	100.0	23.25	100.0	29.27	100.0	9.35	100.0	55.00	100.0	29.50	100.0	34.70	100.0	12.00	100.0
1926	17.90	165.7	1.89	112.5	13.65	91.9	17.55	75.5	16.24	55.5	6.30	67.4	47.25	85.9	24.75	83.9	28.46	82.0	11.61	96.8
1927	11.25	104.2	1.30	77.4	14.86	100.0	17.50	75.3	16.78	57.3	7.27	77.8	48.50	88.2	26.50	89.8	40.43	116.5	11.48	95.7
1928	10.10	93.5	1.20	71.4	9.98	67.2	20.00	86.0	19.21	65.6	7.51	80.4	51.50	93.6	30.50	103.4	47.58	137.1	11.48	95.7
1929	11.40	105.6	1.23	73.2	10.00	67.3	19.15	82.4	17.05	58.2	6.59	70.5	39.00	70.9	25.25	85.6	32.25	92.9	10.60	88.3
1930	11.35	105.1	1.12	66.7	8.77	59.0	13.55	58.3	12.00	41.0	3.92	41.9	26.75	48.6	16.25	55.1	25.36	73.1	9.84	82.1
1931	10.05	93.1	0.58	34.5	5.04	33.9	8.60	37.0	7.33	25.0	3.08	33.0	21.50	39.1	12.00	40.7	18.65	53.7	8.61	71.8
1932	8.00	74.1	0.81	48.2	4.50	30.3	6.45	27.7	5.21	17.8	3.11	33.3	16.00	29.1	8.50	28.8	11.15	32.1	6.15	51.3
1933	7.00	64.8	0.45	26.8	3.61	24.3	6.75	29.0	5.13	17.5	2.78	29.7	19.25	35.0	9.50	32.2	13.26	38.2	6.18	51.5
1934	6.20	57.4	0.63	37.5	2.88	19.4	7.35	31.6	5.32	18.2	2.68	28.7	19.25	35.0	10.25	34.7	12.07	34.8	6.11	50.9
Jan. 1933	7.05	65.3	0.53	31.5	4.16	28.0	6.15	26.5	5.13	17.5	2.95	31.6	15.75	28.6	8.25	28.0	11.50	33.1	6.30	52.6
Febr. "	7.20	66.7	0.38	22.6	3.97	26.7	6.10	26.2	4.98	17.0	2.78	29.7	15.50	28.2	8.25	28.0	10.38	29.9	6.40	53.3
Maart "	7.25	67.1	0.38	22.6	3.87 ⁵	26.1	6.40	27.5	4.97	17.0	2.77	29.6	15.25	27.7	8.25	28.0	10.75	31.0	6.40	53.3
April "	7.25	67.1	0.37	22.0	3.67	24.7	6.65	28.6	5.18	17.7	2.68	28.7	15.75	28.6	7.75	26.3	11.25	32.4	6.40	53.3
Mei "	7.15	66.2	0.23 ⁵	14.0	2.95	19.9	7.30	31.4	5.60	19.1	3.07	32.8	17.00	30.9	8.25	28.0	12.25	35.3	6.40	53.3
Juni "	7.15	66.2	0.25 ⁵	15.2	3.02	20.3	7.85	33.8	5.85	20.0	3.25	34.8	18.50	33.6	9.00	30.5	15.75	45.4	6.40	53.3
Juli "	7.05	65.3	0.41	24.4	3.33	22.4	7.60	32.7	5.76	19.7	3.20	34.2	20.75	37.7	9.75	33.1	16.00	46.1	6.40	53.3
Aug. "	6.95	64.4	0.37	22.0	3.37	22.7	6.90	29.7	5.39	18.4	2.91	31.1	20.75	37.7	9.75	33.1	14.75	42.5	5.80	48.3
Sept. "	6.85	63.4	0.52	31.0	3.50	23.6	6.60	28.4	4.70	16.1	2.54	27.2	21.50	39.1	10.50	35.6	15.13	44.1	5.85	48.8
Oct. "	6.60	61.1	0.66	39.3	4.04	27.2	6.40	27.5	4.55	15.5	2.48	26.5	20.75	37.7	10.75	36.4	14.50	41.8	5.90	49.2
Nov. "	6.75	62.5	0.66	39.3	3.72	25.0	6.25	26.9	4.63	15.8	2.39	25.6	23.75	43.2	12.00	40.7	13.38	38.6	5.95	49.6
Dec. "	6.95	64.4																		

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN

Table with 13 main columns: ZUIVEL EN EIEREN, METALEN, and ZILVER. Sub-columns include Boter, Kaas, Eieren, Koper, Lood, Tin, IJzer, Gieterij-IJzer, Zink, Goud, and Zilver. Data spans from 1925 to 1935 with monthly and quarterly entries.

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2. Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 19. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN

Table with 10 main columns: BOUWMATERIALEN, KOLONIALE PRODUCTEN, and THEE. Sub-columns include Vurenhout, Steenen, Cacao, Copra, Koffie, Rubber, Suiker, and Thee. Data spans from 1925 to 1935 with monthly and quarterly entries.

N.B. Alle Pondennoteringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteeringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

compensatiezaken, was geen plaatsing te vinden. Ook Lithausche, Estlandsche en Zweedsche rogge waren geregeld aangeboden, terwijl Plata-rogge voornamelijk als bakrogge werd gekocht. In hoofdzaak wordt rogge gekocht door Denemarken, Nederland en België, voor voederdoeleinden. De vraag was zeer beperkt door het binnenkomen van de eigen oogsten, waarvan ruim aanbod tot lage prijzen het gevolg was. Ook wordt in Nederland de invoer van buitenlandsche voerrogge bemoeilijkt.

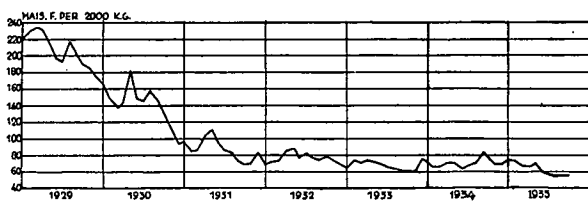
De prijzen in Polen zijn de laatste weken voor rogge gestegen door verbeterde vraag in het land zelf. Door droogte is de oogst van groenvoer en voederknollen klein en nu wordt rogge in meerdere mate dan anders voor voederdoeleinden gebruikt.

Rusland is met rogge aan de markt en heeft beperkte hoeveelheden verkocht. Voor grootere zaken zijn de prijzen te hoog geweest. In Hongarije worden geen uitvoerconsenten voor rogge meer afgegeven, omdat men er de rogge voor voederdoeleinden zelf zal nodig hebben.

MAIS.

De recordoogst in Argentinië van maïs heeft aan de Argentijnsche termijnmarkten de prijzen doen dalen, zoodat zij in Juli en Augustus verschillende keeren op het door de Regeering vastgestelde minimum kwamen. In verhouding tot de groote opbrengst waren de verschepingen niet overdreven en niet te groot voor de vraag. Slechts enkele malen daalden de prijzen hier onder de Argentijnsche pariteit tengevolge van tijdelijk groot aanbod uit aangekomen booten. De vraag was overigens niet slecht en werd gestimuleerd, omdat maïs verreweg het goedkoopste voergraan is. Ook wordt geregeld naar niet Europeesche landen verscheept, de Vereenigde Staten, Canada en Japan. Voor de Vereenigde Staten zal de vraag spoedig ophouden wanneer daar de eigen oogst aan de markt komt.

Toen de prijzen voor tarwe gingen stijgen, zijn ook die voor maïs verbeterd. Eerst slechts weinig boven de minimumprijzen in Argentinië; half September is eene grootere prijsverbetering ingetreden. Een gedeelte is daarvan later weder verloren gegaan, toen een algemeen kalmere stemming intrad. Op 30 September sloot de termijnmarkt te Buenos Aires voor maïs 34 centavos boven den minimumprijs. De prijzen in Europa zijn sedert het laagste punt enige Guldens per last gestegen.

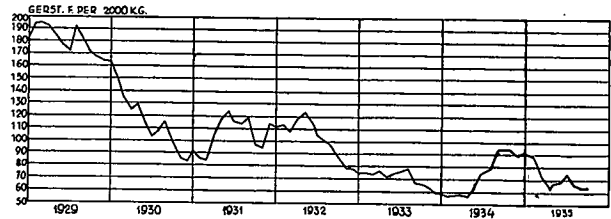
De oogst in Zuid-Afrika is niet groot geweest en het aanbod in Europa is matig tot prijzen, welke in den regel iets hooger zijn dan die voor Plata-maïs.

In Roemenië worden de vooruitzichten minder gunstig beoordeeld dan eenigen tijd geleden en wordt de opbrengst geschat op 22 miljoen quarters met een uitvoersurplus van 4 miljoen. Aanbiedingen in West-Europa worden niet gedaan, wel wordt verkocht naar Hongarije, Oostenrijk, Zwitserland en Italië. In Hongarije en Italië zijn de resultaten van den maïsoogst slecht en Zuid-Slavië verwacht geen uitvoersurplus.

GERST.

Het aanbod van gerst was gedurende het geheele laatste kwartaal schaarsch. Verschepingen uit Argentinië zijn sterk verminderd. Na het binnenkomen van den oogst in Rusland is geregeld Russische gerst aangeboden, welke van zeer goede kwaliteit is. Aanvankelijk werd voor lage prijzen verkocht, doch deze zijn spoedig gestegen, daar Rusland practisch de enige leverancier van gerst in grootere hoeveel-

heden is. Ook Poolsche gerst is aangeboden geweest, tot lagere prijzen dan die voor Russische, doch dit aanbod is inmiddels opgehouden. Vooral naar België is Poolsche gerst verkocht, de kwaliteit gaf echter weinig reden tot tevredenheid. In Nederland kon deze gerst niet worden ingevoerd, daar de Regeering voor permissie tot invoer compensatiezaken eischt. Perzische gerst wordt in kleine hoeveelheden, vooral naar

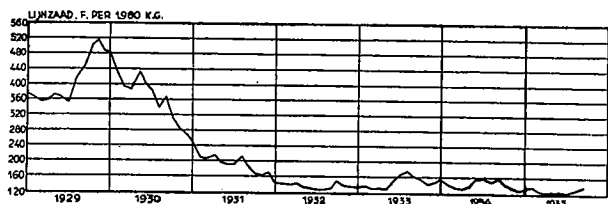

Engeland, verkocht. Canada bood gerst aan, doch de prijzen waren te hoog om zaken mogelijk te maken. Aanbod van Roemenië ziet men hier niet, wel wordt Roemeensche gerst verkocht naar omliggende landen en Zwitserland.

LIJNZAAD.

Begin Juli van dit jaar zijn de prijzen voor La Plata lijnzaad opnieuw teruggevallen op f 119 per last, welke prijs overeenkomt met den laagsten prijs van dit jaar, in Maart genoteerd. Sindsdien heeft een langzame verbetering plaats gevonden.

Berichten omtrent droogte in de provincies Rosario en Santa Fé zijn de eerste aanleiding geweest tot een stijging der prijzen, maar daarnaast is ook een verbeterde vraag in Europa bemerkbaar geweest. De betrekkelijk ruime hoeveelheden, die in Nederlandsche havens, en wel voornamelijk in Amsterdam, waren opgeslagen en die in het begin van Juli meer dan 20.000 tons bedroegen, begonnen in de consumptie te verdwijnen. Daarbij kwam, dat de vrees voor een eventuele devaluatie van den Nederlandschen Gulden aanleiding gaf tot het kopen van goederen. Hiervan profiteerden uit den aard der zaak de prijzen van lijnzaad. Daar deze angst voor den Gulden tengevolge had, dat het agio van het Pond Sterling op de verdere termijnen eensklaps beduidend grooter werd en vermits de Argentijnsche Peso aan het Pond is vastgekoppeld, was dit voor verschepers aanleiding, om hun prijzen op de verdere termijnen omhoog te brengen, zoodat de locovoorraden in onze havens aantrekkelijk werden. Eind Juli was de prijs voor Plata lijnzaad reeds gestegen tot f 135.

Aangezien geen verbetering kwam in de slechte weerberichten uit Argentinië, moest langzamerhand rekening worden gehouden met een verkleinden uitzaai en het gevolg was, dat de prijzen sindsdien zijn blijven stijgen en nu, begin October, op circa f 151 zijn aangeland, hetgeen tegenover het laagste niveau een stijging van niet minder dan 25 pCt. betekent. Intusschen zijn de oogstberichten uit Argentinië duidelijker en ramen particuliere schattingen de opbrengst van den nieuwen oogst op minder dan 1 miljoen tons, terwijl de vorige oogst rond 1.840.000 tons heeft opgebracht. Deze teruggang zal slechts gedeeltelijk gecompenseerd worden door den grooteren oogst, dien Noord-Amerika dit jaar verwacht, en waarvan de eerste raming 368.000 tons bedraagt, tegenover een eindraming van 132.000 tons het vorig jaar, en door den Canadeeschen oogst, welke op 41.000 tons geschat wordt, tegenover een eindraming van 23.000 tons het vorig jaar. Afgescheiden hiervan

is weliswaar de export van Argentijnsch lijnzaad dit jaar groter geweest dan het vorig jaar, maar toch is ook nu nog het surplus van den ouden oogst circa 400.000 tons.

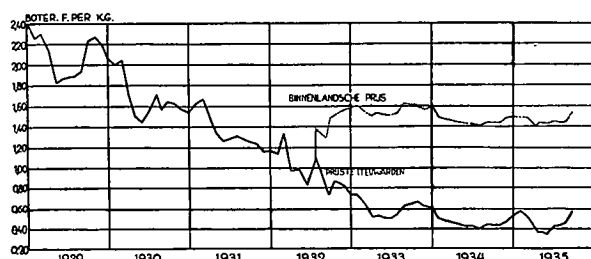
Verder is het vorig jaar de oogst in Britsch-Indië klein geweest en is deze leverancier tengevolge van de slechte en mislukte oogsten van grondnoten en koolzaad genoodzaakt geweest, het tekort aan vetten, ontstaan door het mislukken dier oogsten, aan te vullen met lijnzaad, zoodat Argentinië het eenige land is, waar de wereldbehoefte gedekt kan worden.

Inmiddels zijn de voorraden in Europa vrijwel geliquideerd en scheiden ons nog circa 3 maanden van het binnenkomen der nieuwe oogsten op het Zuidelijk-halfrond. Wat Europa betreft, is weliswaar de opbrengst van den nieuwen oogst iets groter dan het vorig jaar, maar de tot hier toe ter beschikking staande monsters toonen aan, dat de kwaliteit, voornamelijk van het Oostzee-lijnzaad, zeker niet zo goed is als men, in aanmerking genomen de betrekkelijk gunstige weersomstandigheden, wel had mogen verwachten.

BOTER.

In den loop van het 3e kwartaal van 1935 onderging de botermarkt een aanmerkelijke verbetering. Deze gunstige wending hangt samen met de sterk opwaartsche tendens, welke zich op de wereldbotermarkt — de Engelsche markt — voordeed. Deze was weer het gevolg van de groote verbetering in de statistische positie in de afgelopen maanden; met name toonde zich een aanmerkelijke vermindering in de aanvoeren van het Zuidelijk-halfrond, vnl. van de Nieuw-Zeelandsche, welke in het loopende jaar met de overeenkomstige periode van 1934 vergeleken met p.l.m. 11 pCt. afnamen. Bovendien waren de koelhuisvoorraden in Engeland gedurende de berichtperiode 40 pCt. à 50 pCt. geringer dan een jaar tevoren.

Een andere voor deze markt stimulerende factor was de zeer sterk inkrimpemde productie op het Continent, zoodat deze landen dientengevolge veel minder dringend aanboden. Duitschland leidt momenteel aan een zeer groot botertekort en trekt zodoende heel wat Baltische en Deense boter tot zich. Hierbij komt, dat de consumptie in Engeland zich nog steeds in stijgende lijn beweegt, zoodat het niet te verwonderen is, dat de prijzen op de wereldmarkt voor Deense en Nieuw-Zeelandsche boter het 3e kwartaal een gemiddelde toonen, dat resp. 10 en 15 cent hoger ligt dan dat van het overeenkomstige kwartaal van 1934.

Nederland leverde gedurende de zomermaanden een 30 pCt. meer boter aan de Engelsche markt dan een jaar tevoren; dit in verband met de grotere binnenlandsche productie — welke zich het geheele jaar boven het peil van 1934 en 1933 bleef bewegen — en geringere afzetmogelijkheden op andere markten. Het dringende aanbod, hetwelk hiervan het gevolg was, was oorzaak, dat de prijzen voor Nederlandsche boter op de Engelsche markt gedurende de zomermaanden te ver onder die der koloniale soorten lagen.

Het is zeer te betreuren, dat Duitschland, van welk land wij tot voor kort nog de voornaamste boterleverancier waren en waar het botergebrek de laatste weken zeer nijpend is, thans slechts in zulk een beperkte mate als afnemer in aanmerking kan komen. Dit tengevolge van de sterke inkrimping van het betalingscontingent, waardoor de werkelijke export verre on-

der het verdragscontingent blijft. Volgens de laatste gegevens importeerde Duitschland dit jaar reeds 50 pCt. meer dan in de overeenkomstige periode van 1934. Terwijl Denemarken zijn aandeel in dezen import bijna wist te verdubbelen, Zweden en Rusland hun respectievelijke invoeren ongeveer verdrievoudigd zagen, kromp die uit Nederland daarentegen met 25 pCt. in. Door de slechte conditie van onze clearingrekening met Duitschland was het tot nog toe ook niet mogelijk zich bij verdrag — zooals o.a. Denemarken — van een extra-importcontingent te verzekeren.

De export naar België bleef ook in dit kwartaal onbevredegend. De toch al geringe zomercontingenten werden in verband met ons voor deze markt (na de devaluatie) te hoog prijspeil niet uitgeput; een verlaging der licentietax kon hier nog geen voldoende verlichting brengen.

Wat de binnenlandsche markt betreft, heeft de commissienoteering voor Nederlandsche boter de sterk opwaartsche tendens van de wereldmarkt kunnen volgen. Het prijsgemiddelde van het berichtskwartaal lag dan ook 12 cents hoger dan in het voorafgaande kwartaal en 7 cent hoger dan in het overeenkomstige tijdvak van 1934. Bij den afzet in het binnenland deden zich weinig veranderingen voor. Aangezien de boterproductie groter was dan in het vorige jaar — mede in verband met het feit, dat de kaasproductie in de zomermaanden niet loonend is geweest — werd er aanmerkelijk meer in koelhuis opgeslagen. Ook nam in het loopende jaar de export met een kleine 20 pCt. toe.

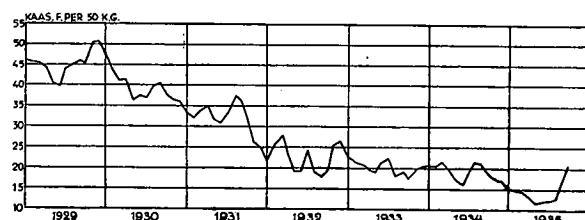
Half September is het mengpercentage in de margarine van 25 op 10 pCt. gebracht, met welken maatregel de vermindering in de boterproductie voorloopt is opgevangen.

Boter in tons.

	Invoer				Uitvoer			
	1932	1933	1934	1935	1932	1933	1934	1935
1e halfj.	3.792	310	129	100	8.400	17.283	20.744	24.011
2e „	437	347	403	—	11.977	11.090	16.142	—
1e kwart.	8.165	114	32	99	3.824	6.454	6.325	7.559
2e kwart.	627	196	98	1	4.577	10.829	14.419	16.452
3e kwart.	196	125	143	14	4.151	6.287	10.163	12.690
4e kwart.	241	232	260	—	7.826	4.803	5.979	—
Jan.	1.252	15	12	86	1.060	1.905	1.753	2.299
Febr. ...	1.606	58	8	—	853	1.916	1.703	2.042
Maart ..	307	41	13	12	1.911	2.633	2.870	3.218
April ..	266	128	15	—	1.600	2.407	3.847	4.956
Mei	110	21	38	1	1.881	4.047	5.522	6.630
Juni	251	47	45	—	1.096	4.375	5.050	4.866
Juli	74	24	39	4	1.128	2.952	4.181	4.219
Aug.	90	36	41	2	1.436	1.695	3.408	4.949
Sept. ...	32	64	63	8	1.587	1.641	2.574	3.522

KAAS.

Ook de kaashandel bood dit kwartaal een veel opgewekter beeld. De tijd van het jaar en de beperking in de fabriekmatige kaasproductie zullen hiertoe wel hebben bijgedragen. Vanaf aanvang Juli heeft deze markt een voortdurend stijgende tendens getoond. De prijzen, welke in het begin van dit kwartaal tot een ongekend laag niveau gezakt waren, wisten zich dan ook gestadig op te werken om zelfs in de maand September spronggewijze omhoog te vliegen. Dientengevolge is het prijsniveau aanmerkelijk hoger komen te liggen dan in dezelfde periode van 1934. De voornaamste oorzaak van deze jongste, geheel on-

gewone prijsstijging is de plotselinge verhooging van het uitvoercontingent naar Duitschland en vermoedelijk ook speculatie op een mogelijken oorlog. Wat de overige markten betreft, de export naar Frankrijk was voor het derde kwartaal aan het kleine contingent van nog geen miljoen kg gebonden, terwijl door een vrij geforceerd aanbod in Engeland dit land meer dan het normale kwantum afnam.

Kaas in tons.

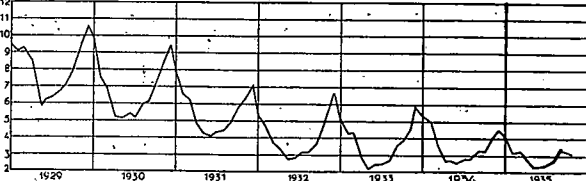
	Invoer				Uitvoer			
	1932	1933	1934	1935	1932	1933	1934	1935
1e halfj.	239	162	194	161	36.603	30.989	29.565	29.546
2e „	249	205	466	—	40.535	32.923	31.624	—
1e kwart.	128	90	108	90	16.302	15.953	13.184	14.107
2e kwart.	111	72	86	71	20.301	15.036	16.331	15.438
3e kwart.	109	95	366	85	22.161	17.855	16.881	16.892
4e kwart.	140	110	99	—	18.374	15.067	14.740	—
Jan	37	27	31	30	5.883	4.910	4.426	5.526
Febr. ..	44	26	39	23	5.457	5.232	3.956	4.148
Maart ..	47	37	39	37	4.962	5.811	4.802	4.433
April ..	37	25	30	24	6.397	4.438	5.101	4.643
Mei	38	25	35	22	6.299	5.064	5.418	5.412
Juni	36	22	21	25	7.605	5.534	5.862	5.383
Juli	33	31	203	27	6.733	5.700	5.534	5.257
Aug.	39	22	137	27	7.325	6.402	5.915	5.756
Sept. ...	37	42	26	31	8.103	5.753	5.432	5.879

EIEREN.

Uitvoer van Eieren in schaal in tons.

	Versche eieren			Koelhuis-eieren	Kalk-eieren en op andere wijze geconserv. eieren
	Totale uitvoer	Waarvan naar			
		Duitschland	Groot-Brittann.		
1920	433	—	441	—	30
1923	13.522	—	11.383	107	1.374
1925	43.864	31.492	11.826	1.359	3.129
1926	53.598	38.632	14.571	2.258	2.940
1927	63.904	45.593	16.580	3.880	2.714
1928	66.762	46.782	17.716	6.032	2.829
1929	71.827	52.329	16.977	6.872	2.886
1930	76.073	50.888	21.260	6.595	2.285
1931	77.958	52.687	22.117	6.586	1.655
1932	75.020	62.667	10.223	3.964	1.076
1933	53.503	41.842	7.566	2.663	810
1934	61.417	47.901	7.173	2.418	468
1e halfj. '31	47.675	32.056	13.396	334	547
„ '32	48.374	40.904	6.065	700	334
„ '33	31.325	24.374	4.211	134	32
„ '34	37.160	29.279	4.045	235	254
„ '35	37.341	18.461	14.957	1.135	179
3e kwart. '31	20.660	12.872	7.431	279	59
„ '32	19.389	15.176	3.745	122	53
„ '33	14.770	10.533	3.148	259	8
„ '34	16.163	12.141	2.425	48	—
„ '35	14.578	7.729	5.110	28	4

EIEREN, F. PER 100 STUKS.

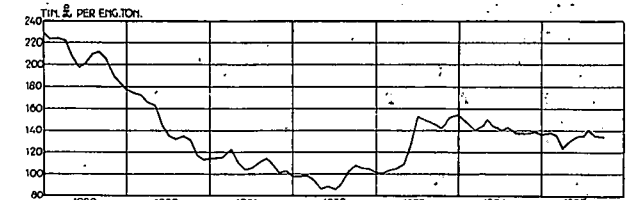
TIN.

De tinmarkt werd in het afgelopen kwartaal nog steeds beheerscht door een tekort aan cash-tin op de Londensche markt, waardoor de prijs hiervan vrij belangrijk boven dien van driemaandsch-tin bleef.

Mede in verband met de voortdurende vermindering der zichtbare voorraden besloot het Internationaal Tin Committee in de vergadering van 9 Augustus de quota der aangesloten landen (signatory countries) te verhoogen tot 65 pCt. der standaard tonnages voor het 3e kwartaal 1935 (2e kwartaal 45 pCt.), terwijl op 11 September het besluit genomen werd deze quota ook voor het 4e kwartaal te handhaven.

Het I.T.C. meende op grond der toen beschikbare gegevens hierdoor voldoende tegemoet gekomen te zijn aan het tekort aan cash-tin, terwijl in verband met het doorgaans geringer verbruik gedurende den herfst, de mogelijkheid niet uitgesloten geacht werd, dat de vooral in Engeland sterk teruggelooopen stocks wederom eenigszins zouden oploopen.

Uit de per eind September gepubliceerde cijfers is echter gebleken dat de vermindering der wereldvoorraden nog niet tot staan was gekomen. In Engeland bedroeg de beschikbare voorraad handelstin nog slechts 555 ton, tegen 3869 ton per eind September 1934 en 13.947 ton op eind September 1933.

Hoewel niet meer behorend tot het afgelopen kwartaal, kan hier nog medegedeeld worden, dat het I.T.C., gezien het verloop der stocks en het oploopen der prijzen, blijkbaar tot de conclusie is gekomen dat de genomen maatregelen nog niet afdoende waren.

Het heeft daarom in de vergadering van 3 October besloten de quota wederom met 5 pCt. te verhoogen, met terugwerkende kracht tot 1 Juli l.l., waardoor deze thans 70 pCt. der standard tonnages bedragen.

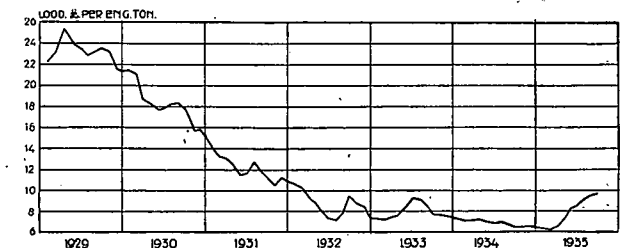
Ten opzichte van het 2e kwartaal beteekent dit dus een verhooging der quota met 25 pCt., en doordat nu automatisch ook de z.g. „flat rates" van Siam, de Congo, Cornwall en Portugal eenigszins verhoogd worden, beduidt dit een meerdere uitvoer van ruim 4500 ton in 1935, vergeleken bij de exportquota van 65 pCt.

De zichtbare wereldvoorraden, welke aan het eind van het 2e kwartaal 15.301 ton bedroegen, zijn intusschen teruggelooopen tot 13.423 ton.

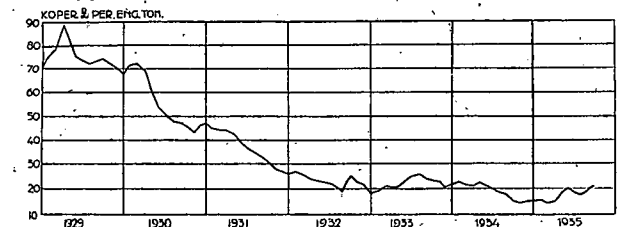
Een overzicht van de exporten der „signatory countries" en Siam volgt hieronder:

	1e kwartaal	2e kwartaal	Juli	Augustus
	tons	tons	tons	tons
Ned.-Indië	3.276	4.390	1.804	3.474
Malakka	7.171	8.184	5.348	3.642
Bolivia	4.754	5.355	2.119	2.225
Nigeria	1.060	1.209	309	546
Siam	3.091	1.816	1.264	957
	19.352	20.954	10.844	10.844

LOOD.

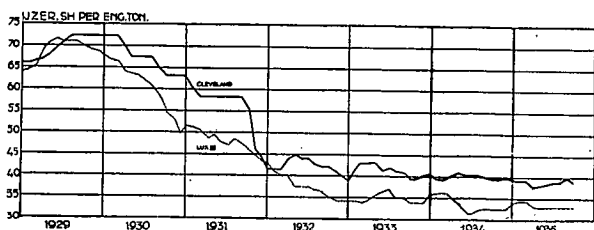
KOPER.

IJZER.

De afgelopen drie maanden werden gekenmerkt door een tamelijk gunstige conjunctuur voor het ruwe gieterij-ijzer op de Engelsche en Duitsche markten; daarentegen door beperkte vraag en felle concurren-

tie, en dientengevolge een zeer laag prijsniveau op de exportmarkt voor dit product.

Terwijl de exportnoteering voor Lux. 3 f.o.b. Antwerpen, zoals die af en toe in de vakpers wordt gepubliceerd, ruim 35/- bedraagt, ligt het werkelijke prijsniveau eerder bij de 32/- goud. De handelsbelemmeringen nemen allerwege toe; de betalingsmoeilijkheden vormen hiervan een belangrijk contingent. Daarbij is dan nog den laatsten tijd gekomen de onzekerheid omtrent de internationale maatregelen, te nemen in verband met het conflict Italië-Abessinië, alsmede de uitwerking van dit conflict op het peil der vrachten en op de verzekeringsvoorwaarden.

Zoals uit onderstaande productiecijfers blijkt, is de ruwijzerproductie van Duitsland (inclusief Saar), Engeland en België in de eerste acht maanden van 1935 gestegen ten opzichte van hetzelfde tijdvak in 1934. Opmerkelijk groot is de stijging in Duitsland, waar, zoals reeds eerder werd medegedeeld, al het mogelijke wordt gedaan om het verbruik van ruwijzer uit te breiden. De fabrieken voor de verschillende soorten staal werken hier op 82—90 pCt. van de capaciteit; verder is het Roheisen-Verband erin geslaagd ook in de laatste maanden belangrijke orders voor den export te boeken. De exporthandel geschiedt voor een groot deel op compensatiebasis.

Ook de Engelsche ruwijzerproductie is niet onbelangrijk gestegen (met 7.8 pCt. ten opzichte van 1934). Men is erin geslaagd de productie nauwkeurig bij het verbruik aan te passen en den voor eenige jaren nog zeer omvangrijken voorraad tot een zeer kleinen omvang te beperken. Terwijl er twee jaren geleden nog 2 miljoen ton ruwijzer in Engeland in opslag was, bedraagt deze opslag thans 150.000 ton. Zoals men weet, wordt de concurrentie van het buitenland door hoge invoerrechten geweerd en heeft men de onderlinge concurrentie in het binnenland door strenge prijsregelende overeenkomsten aan banden weten te leggen. Men is dan ook bij de tegenwoordige gunstige conjunctuur op de binnenlandsche markt heelemaal niet begeerig naar exportzaken, die een veel lagere opbrengst geven dan in het binnenland, terwijl zich bij de buitenlandsche betalingen steeds maar weer moeilijkheden voordoen.

Cleveland-ijzer No. 3, vroeger het exportproduct bij uitstek, wordt thans bijna uitsluitend op de binnenlandsche markt verkocht. Het grootste gedeelte van het verbruik vindt plaats in het Cleveland-district zelf en in Schotland. De productie van dit materiaal is zeer beperkt. Terwijl men verwacht had, dat Cleveland-ijzer tegen den herfst in prijs zou worden verhoogd, is dit niet gebeurd. De prijs voor Cleveland No. 3 bedraagt reeds eenige jaren lang 67/6 franco Middlesbrough, 70/3 franco Glasgow en 67/3 franco Falkirk. Reeds hebben binnenlandsche verbruikers zich gedekt tot in 1936. Dit is ook het geval met de verbruikers van hematiet, waarvan de prijs in Juli, nadat een overeenkomst met alle andere hematietproducenten in Engeland en Schotland tot stand was gekomen, met 2 tot 3 sh. werd verhoogd. Hematiet mixed nrs. van de Oostkust doet thans 70/6 franco Middlesbrough; de exportnoteering werd 65/- f.o.b. Middlesbrough. Deze prijsverhoging kon plaatsvinden ondanks het feit, dat de productie van hematiet aan de N.O. kust met 3 hoogovens werd uitgebreid. Dit product is thans het eenige exportmateriaal van belang. De exportcijfers van de Tees betreffen dan ook vrijwel alleen hematiet. In de maanden Juli/Sep-

tember werd achtereenvolgens verscheept van de Tees naar Engelsche en buitenlandsche havens 8100 ton, 7600 ton en 11.000 ton; hiervan gingen alleen naar het buitenland 3100 ton, 4100 ton en 5500 ton.

De export van hematiet naar Italië, vroeger een van de belangrijkste afnemers, is eenigen tijd geleden stop gezet als gevolg van het feit, dat de Engelsche leveranciers eerst betaling van oude schulden wenschten. Laatstelijk hebben verschillende Italiaansche afnemers aan deze eischen voldaan en is het weer mogen gelukken eenige partijen naar Italië te verscheppen. Evenwel vlot de handel op dit land niet bijzonder. Momenteel is Denemarken de voornaamste buitenlandsche klant.

De gunstige binnenlandsche conjunctuur wordt veroorzaakt door vraag van de zijde der zware industrie zelf, die hier en daar groote uitbreidingen onderneemt; verder van de bouwnijverheid, de spoorwegen en het wegentransport, alsmede van de marine.

De Fransche ruwijzerproductie is blijkens onderstaande cijfers in 1935 gedaald. Gedurende het grootste gedeelte van het afgelopen kwartaal was het met den afzet van gieterij-ijzer zeer slecht gesteld. De maandelijksche verkoop beliep ongeveer 15.000 ton, tegen 20.000 ton in Juni en 42.000 ton in Februari van 1935. Teneinde de vorming van voorraden te voorkomen, werd de gieterij-productie bij de vraag aangepast. In September had een geringe opleving plaats, waardoor de voorraden wat konden verminderen. In eenige branches van de gieterijnijverheid is een toeneming van de bedrijvigheid te constateeren en als gevolg van het feit, dat vrijwel alle gieterijen een zeer geringe hoeveelheid grondstoffen in opslag hadden, werd deze opleving oogenblikkelijk in den omzet op de ruwijzermarkt merkbaar. De omzet gedurende September zal dan ook ongetwijfeld dien van Augustus overtreffen.

De prijs van P. L. No. 3 is ongewijzigd gebleven gedurende het geheele kwartaal op Frs. 260 basis Longwy. Van een verlenging van het gieterij-ijzerkartel in Frankrijk is nog geen sprake geweest. Zoals men weet, loopt de tegenwoordige overeenkomst op 30 October af. Trouwens voor tal van andere kartels in de ijzer- en staalindustrie moeten nog beslissingen omtrent de vernieuwing van de overeenkomsten worden genomen.

De Fransche hematietpositie was gedurende het afgelopen kwartaal beter dan die van gieterij-ijzer. De productie kon vrijwel geregeld worden afgezet. Er heeft zelfs in het afgelopen kwartaal een prijsstijging plaats gehad, die echter begin September weer te niet is gedaan. In Juli steeg de prijs van hematite de moulage van Francs 370 tot 390 franco Nord, begin September daalde hij echter weer tot Frs. 370.

De ruwijzerprijzen op de Belgische markt hebben zich gedurende het geheele kwartaal weten te handhaven: de prijs van Lux. 3, dat zoals men weet voornamelijk uit Noord-Frankrijk komt en door het Comptoir Belge in België wordt verkocht, is ongewijzigd op Frs. 370 franco grens, hematite d'affinage Frs. 425 af fabriek en semi-phosphoreuse Frs. 270 af fabriek. Hier wordt melding gemaakt van aanbod van Russisch ruwijzer.

Op het gebied der internationale staalkartels hebben eenige belangrijke gebeurtenissen plaats gehad. Engeland en Polen zijn thans door overeenkomsten aan het Ruwstaalkartel gebonden. De invoer van stalen halffabrikaten en walserijproducten in Engeland van het Continent is gecontingenteerd; daartegenover hebben de Engelschen het invoerrecht voor dezen invoer van 33½ pCt tot 20 pCt. verlaagd. Voor sommige stalen producten zijn de prijzen verhoogd, terwijl in verband met de verlaging van het genoemde invoerrecht de producenten van het Continent hun f.o.b.-prijzen, vastgesteld voor den uitvoer naar Engeland, hebben verhoogd met het bedrag, waarmee

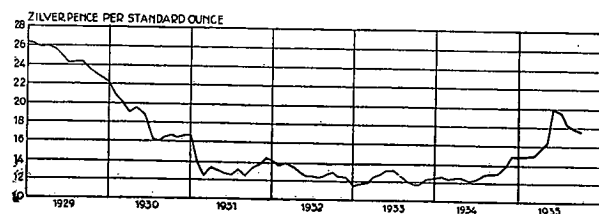
de invoerrechten werden verlaagd, zoodat zij van deze verlaging het volle profijt kunnen trekken. Verder zijn overeenkomsten getroffen ter bescherming van de continentale markten, voor zoover aangesloten bij het Irka, voor invoer uit Engeland. Thans zijn besprekingen gaande met betrekking tot de regeling van den export naar de landen buiten het Irka. Verder moet de positie van Polen in het kartel nog worden geregeld. Polen is ook toetredend tot het kartel voor gewald draad en tot het kartel voor getrokken draadproducten, alsmede tot het railskartel. Er wordt gewag gemaakt van besprekingen omtrent hernieuwing van het internationale stalenbuizenkartel.

Hieronder volgen thans de productiecijfers van ruwijzer in West-Europa en de Vereenigde Staten van Amerika in de eerste acht maanden van 1935, vergeleken met de productie in hetzelfde tijdperk van 1934.

Productie ruwijzer (× 1000 m.t.).

	Jan.-Aug. 1935	Jan.-Aug. 1934
Frankrijk	3.859	4.108
Duitsland (incl. Saar)	8.144	6.657
Engeland	4.332	3.993
België	2.024	1.880
Luxemburg	1.262	1.273
Totaal West-Europa	19.621	17.911
Ver. Staten van Amerika	13.290	12.271

ZILVER.

STEENKOLEN.

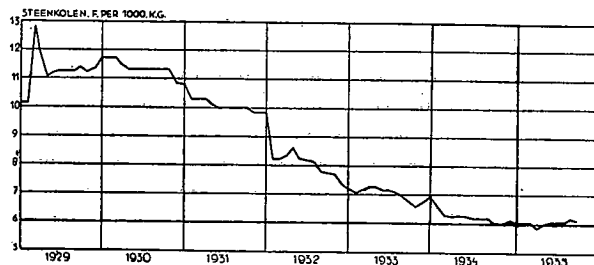
De invoer van brandstoffen in Nederland is over het eerste halfjaar teruggelopen, nl. vergeleken bij vorig jaar voor kolen 300.000 ton (20 pCt.), voor cokes 50.000 ton (25 pCt.), terwijl voor briketten de invoer steeg met 30.000 ton (17 pCt.). De uitvoer daalde voor kolen met 300.000 ton (16 pCt.), voor briketten bleef het cijfer vrijwel gelijk, terwijl de cokesuitvoer steeg met 73.000 ton (8 pCt.). De kolenproductie liep met 260.000 ton (4½ pCt.) terug. De algemeene toestand bleef dezelfde; loonconflicten deden zich in het derde kwartaal niet voor.

De in Engeland bestaande loonovereenkomsten staan onderhandelingen over wijzigingen toe, doch erkennen geen stakingen. De verzoeningscommissies vergaderen dezer dagen weer, daar de mijn eigenaren de loonen van 22½ pCt. tot 20 pCt. boven het 1915 peil verlaagd willen zien, waartegenover de mijnwerkers een loonsverhoging van 2/- voor volwassenen en 6d. voor jongens verlangen. De eigenaren beweren, dat zij dit onmogelijk kunnen betalen, de arbeiders, dat het wel kan, mits de organisatie van de geheele industrie alsmede van den verkoop grondig verbeterd wordt, er voor wordt gewaakt, dat de minimumprijzen niet meer ontdoken kunnen worden en tenslotte, mits de concurrentie van de districten onderling geheel uitgeschakeld wordt.

De export van Engeland naar Italië is de laatste maanden zeer teruggelopen, daar de verschepers, die circa 2 miljoen Pond Sterling over de clearing te vorderen hebben, geen verdere credieten willen verleenen. De invoer van Engelsche kolen in Frankrijk werd per 1 September, voorloopig tot eind November, met 10 pCt. verlaagd. Gelukkig werd in Spanje, Portugal, Gibraltar en sommige bunkerstations een opleving ondervonden. Over het geheel echter is de toestand op de Engelsche exportmarkt onbevredigend, te meer daar andere exportlanden een aanmerkelijken vooruitgang vertoonden, zooals uit de volgende vergelijkingen blijkt:

	Jan./Juni 1935	Jan./Juni 1934	Jan./Juni 1935	Jan./Juni 1934
	invoer in Frankrijk		invoer in Italië	
Engeland	3.752.800	4.105.195	2.592.365	2.629.639
Duitsland ..	2.518.859	1.943.217	3.175.111	1.983.454
Polen	513.301	393.716	823.000	716.000

Duitsland vertoont een geheel ander en de tijdsomstandigheden in aanmerking genomen een veel gunstiger beeld dan Engeland of welk ander kolenproduceerend land ook. Over de eerste zeven maanden steeg de productie met 5¼ miljoen ton (15 pCt.), de export met 2¼ miljoen ton (20 pCt.), terwijl de import met 400.000 ton (14 pCt.) terugliep. De Westfaalsche export over Rotterdam, vooral naar de Middellandsche Zee-havens, is gunstiger dan in vorige maanden, en indien scheepsruimte makkelijker te verkrijgen ware, zou het er nog beter voorstaan. Ingevolge een nieuwe overeenkomst tusschen Duitsland en België moet een gedeelte van den Westfaalschen export over Antwerpen verscheept worden.

De Poolsche export, die naar enkele landen een opleving vertoont, is gedurende de eerste zes maanden met 440.000 ton (9 pCt.) achteruit gegaan. De productie liep met 130.000 ton (1 pCt.) terug. De voorraden namen ook iets af, zoodat het binnlandsch verbruik is toegenomen. Met Italië werd wederom een ruilverdrag gesloten voor de levering van 1 miljoen ton kolen tegen vruchten en andere Italiaansche producten. Er dreigt een staking in den Poolschen mijnbouw, oorspronkelijk per 1 October, intusschen uitgesteld tot 1 November. De arbeiders eischen o.m. een verkorting van den werktijd onder den grond van 8 tot 5 uur, regeling der verloven en sanering van de ziekenfondsen. Erg gerust over den toestand is men er niet, daar een staking in de koloniën wel eens het begin eener groote loonbeweging zou kunnen zijn, die zich over de andere industrieën kan voortplanten.

Toen België den gouden standaard verliet ondervond de kolenexport een flinke opleving. Zoo zien wij bijv. Italië in Juni 1935 41.950 ton afnemen tegenover 7.430 ton in Juni 1934, terwijl Canada van nihil in Juni vorig jaar op 14.000 ton in Juni 1935 kwam. De uitvoer naar Italië neemt gestadig toe, ook al ten koste van Engeland. De eerste maanden van dit jaar bleef de export echter achter bij vorig jaar, zoodat het eindresultaat over de eerste zeven maanden van 1935 nog altijd een teruggang van 100.000 ton (5 pCt.) is. Deze achterstand zal zeer zeker voor het einde van het jaar in een voorsprong omgezet zijn, indien de uitvoer zich op gelijke wijze blijft ontwikkelen. De productie is 430.000 ton (3 pCt.) lager en de invoer daalde met ca. 400.000 ton (16 pCt.) vergeleken bij vorig jaar.

PETROLEUM.

Alvorens op reces te gaan heeft het Amerikaansche Congres zijn goedkeuring gehecht aan het z.g. „oil compact”, het verdrag tusschen de olie-produceerende Staten ter beteugeling der overproductie. De overige bepalingen der nieuwe oliewetgeving, zooals verlening der Connally Act (transportverbod voor illegaal geproduceerde olie en haar derivaten), instelling van een adviseerend lichaam, bevoegdheid der petroleummaatschappijen overeenkomsten ter voorkoming van overproductie te sluiten, werden echter niet aangenomen. Dit betekent evenwel geen al te groot nadeel voor de petroleumindustrie, aangezien de Connally

Act nog nagenoeg twee jaren geldig blijft. Wie verwacht mocht hebben dat de petroleumindustrie op de buitengewoon meegaande houding van het Congres tegenover haar wenschen met een loyale samenwerking zou reageeren, kwam wel bedrogen uit. Immers koos de industrie juist den dag, waarop President Roosevelt de wet betreffende het „oil compact” onderteekende, om in Californië en in het Oosten der Vereenigde Staten een benzine-oorlog te ontketenen, welke zeer spoedig tot een aanzienlijke prijsverlaging, ook voor ruwe olie, in Californië leidde. De „petroleumoorlog” kon echter tot de genoemde gebieden beperkt blijven en in het Mid Continent, het belangrijkste productiegebied der Vereenigde Staten, konden prijsreducties voor ruwe olie worden vermeden, al waren ook aldaar de benzineprijzen lager. Dit is echter mede, althans gedeeltelijk, een gevolg van de beëindiging van het hoofd-verbruiksseizoen. De exportprijzen van benzine daalden eveneens, maar ook deze daling bleef beperkt. Tegen het einde der verslagperiode werd medegedeeld, dat de producenten in Californië tot overeenstemming waren gekomen. Nadere berichten daaromtrent ontbreken nog, en vooral is dit het geval met berichten betreffende de naleving der nieuwe overeenkomst en het prijsverloop.

Groote, maar slechts voorbijgaande opwinding werd veroorzaakt door het bericht, dat aan een Engelsman, Mr. Rickett, die een voorname rol bij de verkrijging der concessie der B.O.D. (later overgenomen door de Mosul Oil Fields Ltd.) had gespeeld, een „petroleum”-concessie in Abessinië werd verleend. Al spoedig bleek, dat hij niet in opdracht van Engeland, maar van maatschappijen, behorende tot de Standard Oil groep, was opgetreden, al hadden leidende figuren dezer groep ontkend, dat deze groep met de concessie iets had uit te staan. Men zal goed doen, de betekenis van Abessinië als toekomstige olieproducent niet te overschatten.

De Mosul Oil Fields zelf werd kort daarop het onderwerp van talrijke beschouwingen, aangezien twee Britsche commissarissen aftraden en, zooals verluide, de Agip, de officieele Italiaansche petroleummaatschappij, de contrôle der M.O.F. had verworven. Dit werd door de maatschappij ontkend, alhoewel een voornaam fascistisch orgaan deze stelling had verkondigd. In elk geval is het een feit, dat de Agip reeds omstreeks de jaarwisseling 1934/1935 verreweg de grootste aandeelhouderster in de M.O.F. was, en sindsdien haar bezit nog heeft uitgebreid.

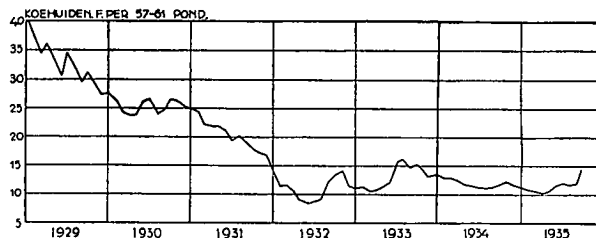
Italiaansche aankopen van petroleumproducten op de Roemeensche markt veroorzaakten een zeer sterke stijging der Roemeensche prijzen, welke meer en meer onafhankelijk worden van de Gulf-noteringen, die vroeger voor de internationale markt nog belangrijker waren dan nu. Roemeensche benzine enz. was dikwijls moeilijk verkrijgbaar. Ook op andere markten kochten de Italianen.

De Russische productie en verwerking blijft niet slechts bij de cijfers van het productie-programma, maar ook bij de meer bescheiden verwachtingen ten achter. Men schat, dat de productie van ruwe olie in 1936 in het gunstigste geval 24.5 miljoen ton zal beloopten, tegenover een raming van 28.4 miljoen ton en een productie in 1934 van 24.2 miljoen ton.

De statistische positie der Amerikaansche petroleumindustrie was bij het uitbreken van den nieuwen petroleumoorlog niet ongunstig, al had een sterkere beperking der productie van ruwe olie en van haar

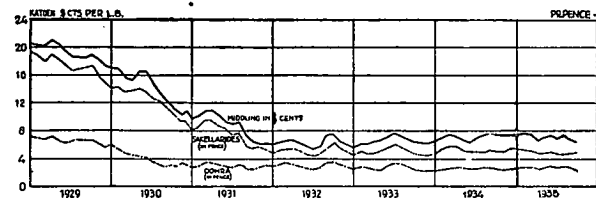
verwerking deze positie nog belangrijk kunnen verbeteren. Tegen de winning van „hot oil” wordt, vooral in Texas, energiek opgetreden, zonder dat daarmede echter een volledig succes werd behaald. Een zeer belangrijk nieuw olieterrein is het Rodessaveld.

KOEHUIDEN.

KATOEN.

De prijs van ruwe katoen bedroeg begin Juli in Rotterdam 22½ cent en deze prijs heeft zich vrijwel onveranderd kunnen handhaven tot begin Augustus. In de tweede helft van Augustus zijn de prijzen eenigszins gedaald, omdat de vooruitzichten van den Noord-Amerikaanschen oogst bleken mee te vallen en er aanleiding scheen te zijn om een oogst van circa 12 miljoen balen te verwachten. Eind Augustus was de prijs gedaald tot 20½ cent, om welke notering ook in September de prijzen vrijwel geschommeld hebben, zoodat het eind van het kwartaal ook op deze

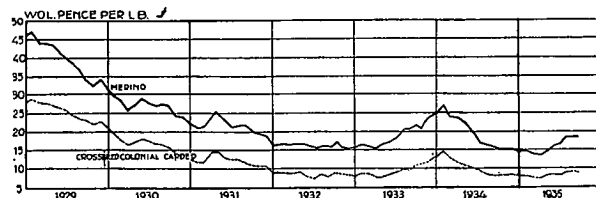
notering sloot. In de laatste weken zijn de berichten omtrent den nieuwen oogst wat minder gunstig, terwijl het verbruik in de Vereenigde Staten meevalt en de toestand in de katoenindustrie daar beter schijnt te zijn dan eenige maanden geleden.

Ook in de andere landen, zoowel in Europa als in Japan, schijnt de vraag naar ruwe katoen vrij gunstig te zijn, zoodat de aankomende partijen vlot verkocht kunnen worden en voor voorradige katoen nog steeds een kleine premie betaald wordt.

WOL.

Gedurende het derde kwartaal 1935 was de stemming van de wolmarkt vast, behalve in de maand September, toen een reactie intrad.

Ook de prijsbeweging was in de afgelopen drie maanden geheel normaal en kenmerkte volkomen de vacantiestemming. Vrijwel geen andere bijzondere factoren hebben op de prijsvorming ingewerkt.

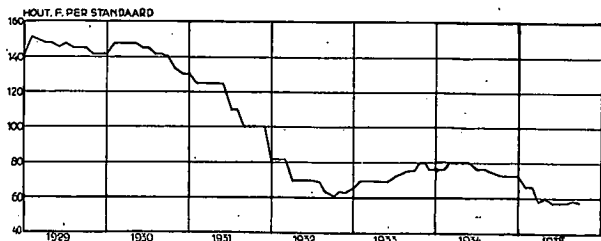

HOUT.

De toestand in den houthandel heeft zich sedert ons laatste rapport niet veel gewijzigd. De f.o.b. prijzen voor Zweedsch en Finsch ongesorteerd vuren zijn slechts weinig veranderd. De goede producties hebben zolang mogelijk vastgehouden aan een basisprijs van £ 8.-, doch tenslotte zijn de noteringen toch iets verlaagd, zoodat op het oogenblik à £ 7.15/- al zeer goede producties worden aangeboden. De z.g. tweede klas molens gaan natuurlijk nog lager en hiervoor zijn de agenten gaarne bereid biedingen op een basis van £ 7.5/- voor de 7" f.o.b. over te brengen.

Begin September werden de Russische noteringen

verhoogd op f 70 voor 7" c.i.f., wat dus een verschil van f 1 per std. uitmaakt en het is niet erg duidelijk wat hiermede bedoeld werd. Wel ligt het voor de hand, dat een grootere verhoging den verkoop van het voor Nederland gereserveerde kwantum vurenhout beduidend zou hebben gehinderd, zoodat men hiervan wijselijk heeft afgezien.

Over het algemeen blijven de Zweedsche afladers kalm afwachten of er nog een mogelijkheid komt om hun restanten vurenhout geheel of gedeeltelijk naar Nederland te verkopen, terwijl er van Finschen kant nogal eens geprobeerd wordt den verkoop te forceeren. Vooral de groote molens maken zich den laatsten tijd hieraan schuldig, terwijl dit als regel juist het geval is bij de kleinere afladers. Natuurlijk is er geen regel zonder uitzondering, vandaar de hierboven aangehaalde noteeringen van £ 7.5/- f.o.b. Finsche havens.

Een bezwaar is op het oogenblik ook de bevrachting, die voor kleine partijen bijzonder moeilijk, zoo niet geheel onmogelijk is. In normale tijden was er altijd wel gelegenheid betrekkelijk kleine partijen zoowel naar Amsterdam als naar Rotterdam te verschepen, vooral tegen het einde van het seizoen, wanneer de reederijen nooit zoo kieskeurig zijn. Op het moment evenwel moet men wel degelijk eerst informereen of een specificatie, die men eventueel zou willen koopen, inderdaad kan worden afgehaald.

Het Russische hout neemt steeds meer een belangrijke plaats in op de lijst der aanvoeren en zoowel Finland als Zweden hebben tot nu toe veel minder naar Nederland geëxporteerd dan dit in de voorgaande jaren het geval is geweest. Het spreekt dus vanzelf, dat de bevrachtingen hieronder te lijden hebben gehad.

De houthandel zelf is nog steeds, wij zouden haast zeggen, noodlijdend. Er wordt veel te weinig verdiend, de concurrentie is enorm, wat vanzelf al het maken van een behoorlijke winst uitsluit. Op de kleinste aanvraag komen ontelbare offertes en de man, die het laagst noteert krijgt als regel de opdracht. Met de bouwerij gaat het in het geheel niet goed en met de kistenfabrieken niet veel beter. De export loopt gestadig terug en dikwijls wordt er geld verloren aan de contracten, welke nog kunnen worden afgesloten.

Er is een streven merkbaar om niet weer in de fout te vervallen, die al enkele jaren achtereen is gemaakt, nl. te veel importeeren. Het is een feit, dat de eerste acht maanden een vrij belangrijke daling van het importcijfer laten zien. De laatste maanden van het seizoen zijn echter als regel vrij groot, omdat eenerzijds de afladers probeeren zooveel mogelijk vóór het sluiten van de navigatie te verschepen, terwijl anderzijds de importeurs willen profiteeren van de koopjes, die tegen het einde van het verschepingsseizoen nogal eens worden aangeboden. Veel hangt er van af of de verwachtingen voor het volgende seizoen meer of minder hoopvol zijn. Op het oogenblik is het evenwel nog te vroeg om hieromtrent iets te kunnen melden.

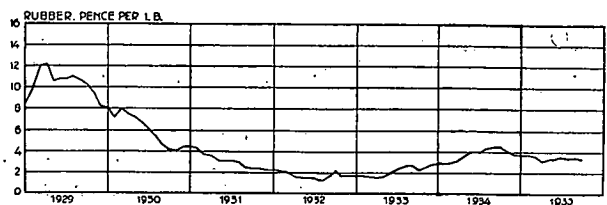
RUBBER.

Het afgelopen kwartaal bracht voor de rubbermarkt twee zeer belangrijke beslissingen: het I.R.R.C. heeft de restrictie voor het laatste kwartaal verscherpt — de uitvoer zal niet meer dan 60 pCt. (in plaats van 65 pCt.) der standaard productie mogen

beloopen — en de Regeering van Nederlandsch-Indië zal tot heffing van een uitvoerrecht op ondernemingsrubber overgaan. Een derde maatregel, die besproken werd, kwam niet tot uitvoering: de vorming van een rubberpool. Wel werd echter op den laatsten dag der maand het uitvoerrecht op bevolkingsrubber van f 20 op f 22 per 100 kg droog gewicht verhoogd, en aldus op den stand van 16 tot 29 Juni teruggebracht.

Op een verscherping der restrictie had men nauwelijks durven hopen, en toch werd de beslissing, die een meerderheid van drie vierden vereischt, genomen; dus met toestemming van Nederlandsch-Indië, waarvan men oppositie had verwacht. Blijkbaar waren de statistische gegevens omtrent het verbruik en de voorraden zóo indrukwekkend, dat ook ten aanzien van het toekomstig verbruik optimistische leden van het I.R.R.C. tenslotte in een verdere beperking van den uitvoer toestemden. Het verbruik voor het lopende jaar wordt vrij algemeen op pl.m. 840.000 long tons geschat, maar welke vermindering der voorraden daarvan het gevolg zal zijn, daaromtrent loopen de ramingen vrij sterk uiteen. Houdt men rekening met de voor 1936 80.000 tons meer dan 1935 bedragende standaard productie, en met het feit, dat zelfs bij een restrictie van 40 pCt. de uitvoer met 58.000 tons zou stijgen, terwijl omtrent het vermoedelijk verbruik in het komende jaar nog weinig te zeggen valt, dan zal men de verlaging van den uitvoer (of verscherping der restrictie) niet anders dan als een onvermijdelijken overgangsstap moeten beschouwen.

Voor Nederlandsch-Indië is deze maatregel echter van bijzondere beteekenis, omdat, ondanks het vrij hooge uitvoerrecht op bevolkingsrubber, de uitvoer ervan zich ver boven de contingenten handhaaft, zoodat een niet al te gemakkelijk op te lossen situatie is ontstaan. Hoe scherper de voorgeschreven restrictie is, des te grooter wordt bij een desondanks gelijk blijvende hoeveelheid uitgevoerde bevolkingsrubber de overschrijding der productie, die later door een vermindering van den uitvoer moet worden gecompenseerd. Deze uitvoer zou, wil men inderdaad binnen de perken der voorgeschreven contingenten blijven, voor de bevolkingsrubber niet meer dan pl.m. 5000 tons maandelijks gedurende de rest van het jaar mogen beloopt, en een dergelijke beperking zal waarschijnlijk niettegenstaande de verhoging van het uitvoerrecht onmogelijk blijken te zijn, zoodat Nederlandsch-Indië van de bepaling der restrictie-overeenkomst gebruik zal moeten maken, dat weliswaar in eenig jaar de contingenten met 5 pCt. overschreden mogen worden, doch het verschil dan in het volgende jaar ingehaald zal moeten worden.

Het uitvoerrecht op ondernemingsrubber werd tenslotte in geamendeerden vorm aangenomen. Het begint bij een marktprijs van 18 cts. (en niet 17, zooals oorspronkelijk in de bedoeling lag), en beloopt boven 18 en minder dan 20 cts. 1 ct. en ¼ ct. méér voor elken volgende cent. Ook wordt het niet elk kwartaal opnieuw vastgesteld, maar slechts eens per jaar, in Juni (voor 1936 echter in October). Daarmede is de Regeering, die dit recht om fiscale redenen heeft, aan veler wenschen tegemoet gekomen, zonder echter allen te kunnen bevredigen.

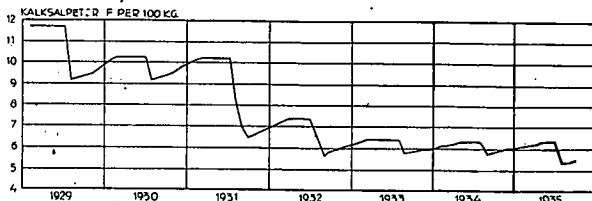
Nederlandsch-Indië heeft gedurende de eerste acht maanden van het jaar zijn quotum met pl.m. 15.900 tons overschreden; dit cijfer is de resultante van een overschrijding van den uitvoer van de bevolkingsrubber van 25.800 tons, terwijl de ondernemingen pl.m.

9.800 tons beneden het quotum bleven. Deze cijfers, alsmede het feit, dat de hooge bevolkingsrubber-uitvoer zich ondanks het uitvoerrecht wist te handhaven, hebben aanleiding gegeven tot de geruchten, dat de verhouding van bevolkings- en ondernemingsrubber zou worden gewijzigd. Andere geruchten maakten van een verhooging der basisquota voor Nederlandsch-Indië gewag. Alle bleven zonder bevestiging.

Het verbruik in de Vereenigde Staten is bevredigend; het bereikte in de eerste acht maanden van het loopende jaar 331.440 tons, tegen 322.713 tons een jaar geleden. Ook de Britsche cijfers zijn niet ongunstig; echter wordt vermoed, dat Britsche fabrikanten over onzichtbare voorraden beschikten, zoodat het „schijnbare” verbruik nog ten achter staat bij het werkelijke. In Duitschland rekenen men met een spoedige sterke toeneming van het verbruik van synthetische rubber. Rekening houdende met wat de ontwikkeling van de synthetische benzine te zien gaf, zal men misschien ook hier slechts een geleidelijke toeneming der consumptie van een vrij duur product moeten verwachten. Ook in Rusland heeft men belangrijke vorderingen op het gebied der productie van synthetische rubber gemaakt.

De rubbervoorraden buiten de gecontroleerde productiegebieden zijn sinds het begin der restrictie slechts weinig gedaald: van 682.300 tons in Mei 1934 tot 655.200 tons in Juli 1935 en tot pl.m. 656.300 tons eind Augustus 1935. In de restrictiegebieden zijn zij zelfs gestegen. Zonder belangrijke daling der voorraden is de kans op prijsverhoging en prijsstabilisatie echter gering. Ziedaar waarschijnlijk de voornaamste drijfveer bij de beslissing betreffende de verhoging der restrictie.

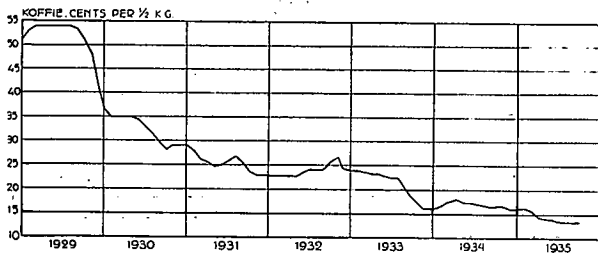
KALKSALPIETER.

KOFFIE.

In den loop van het derde kwartaal bleef de notering van loco Robusta onveranderd 13½ ct. per ½ kg. Die van loco Superior Santos bleef 14 ct. tot de tweede helft van de maand September, waarna zij op 14½ ct. werd verhoogd.

De kost- en vrachtaanbiedingen van Brazilië schommelen in overeenstemming met de rijzing of daling van den milreiskoers aldaar te lande. De prijs voor goed beschreven Superior Santos steeg van 5.— goud-dollar per cwt. tot 5.30, liep daarna terug tot 5.05, om zich ten slotte tot 5.65 te herstellen. Rio type New-York 7 verbeterde van 4.15 goud-dollar per cwt. op 4.20, liep daarna terug tot 4.—, om aan het einde van het kwartaal op 4.20 te sluiten, alles op prompte verscheping.

De cif-prijs op prompte verscheping van Nederlandsch-Indië daalde voor Robusta W.I.B. f.a.q. van 11½ op 11 ct. en herstelde zich daarna op 11½ ct., terwijl die van ongewassen Palembang Robusta daalde van 8 op 7 ct. per ½ kg.

De noteringen aan de Rotterdamsche termijnmarkt

stegen met kleine schommelingen 7/8 à 1 ct. per ½ kg.

Gedurende het afgelopen kwartaal bleef de markt meerendeels in gedrukte stemming verkeerend, met uitzondering van de laatste 14 dagen, toen eenige opleving aan den dag trad als gevolg van de spanning in den politieken toestand in Europa. Het dreigende oorlogsgevaar, ontstaan door het Italiaansch-Abessijnische geschil en de onzekerheid ten aanzien van de gevolgen, waren aanleiding tot toenemende vraag, waardoor de prijzen natuurlijkerwijze aantrokken.

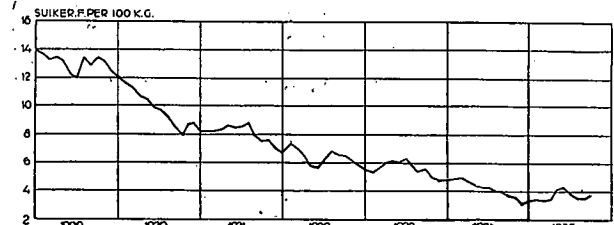
Niettegenstaande de Braziliaansche Regeering in den loop van deze berichtperiode heeft medegedeeld, dat de koffiepolitiek onveranderd zou worden voortgezet en dat ten spoedigste 760.000 balen, welke aan het Nationale Koffie-Departement behooren, zouden worden vernietigd, heeft de vernietiging in het afgelopen kwartaal slechts 246.000 balen bedragen, waardoor het totale vernietigingscijfer sedert Januari 1931 is gestegen tot 35.367.000 balen.

SUIKER.

Wel zelden is een tijdsperiode van 3 maanden voor de suikermarkt zoo onbelangrijk geweest als het gepasseerde kwartaal.

Niettegenstaande de gunstige ontwikkeling der statistiek, tengevolge van verhoogde consumptie vooral in Amerika en de drastische inkrumping van den Java-oogst, bleef een loome stemming heerschen, die pas in September voor meer optimisme plaats maakte.

De nog steeds hangende en in het najaar te verwachten beslissing van het Hooge Gerechtshof in Amerika omtrent het voortbestaan van de A.A.A. wekte, vooral in dat land, onzekerheid en gereserveerdheid op. Tot 22 Juli waren de noteringen dan ook afbrokkelend in New-York met totaal 13 punten, in Londen met ca. 6d en in Amsterdam met f ¼. Nadat de ergste vrees in Amerika geweken was, konden de prijzen zich weer langzaam herstellen.

De Regeeringscrisis in ons land veroorzaakte aanvankelijk flinken kooplust voor alle goederen, w.o. ook suiker. Na den terugkeer van Dr. Colijn als formateur en diens opnieuw verkondigd inzicht i.z. de muntpolitiek zakte onze markt weer iets in, om gedurende de geheele maand Augustus, evenals Londen, praktisch in één doen te blijven, zonder eenige fluctuaties van beteekenis.

In Amerika was de markt vast tengevolge van de verdere gunstige ontwikkeling der statistische cijfers.

Het besluit van den Internationalen Suikerraad, om per 1 September officieel uit elkaar te gaan en de Chadbourne-overeenkomst na expiratie niet meer te continueeren, was in overeenstemming met de verwachtingen. Tegelijkertijd werd besloten om bij de Britsche Regeering stappen te ondernemen nopens het entameeren van eene hernieuwde internationale actie op bredere basis, teneinde de wereldsuikermarkt te saneeren. Van groote beteekenis was de verklaring van den Minister van Landbouw over de toekomstige suikerpolitiek der Engelsche Regeering, toegelicht in het artikel „Het Regeeringsbesluit betreffende de Engelsche Bietsuikerindustrie en zijn gevolgen” in E.-S.B. van 21 Augustus jl.

De algemeene langzame prijsstijging, zoo nu en dan door winstnemingen onderbroken, kon zich verder handhaven. De oorlogsvooruitzichten in Oost-Afrika hadden tot einde September betrekkelijk weinig invloed op de suikermarkten.

De Nivas verkocht op Java gedurende het afgelopen kwartaal bijna 200.000 tons, waaronder nogal veel partijen afgekeurde suiker. De kooplust in het Oosten was vrij gering, terwijl Java zich voor den afzet in Europa wegens de lage prijzen buiten mededinging hield. De prijs voor Witte Suiker, die begin Juli f 3.55 basis Westkust van Britsch-Indië bedroeg, kon gaandeweg verhoogd worden tot f 4.

Over eventuele voortzetting betreffende aanplant en verkoopcentrale werden verdere onderhandelingen gevoerd, die nog niet afgelopen zijn. De oppositie onder de producenten tegen eene voortzetting van een centraal verkoopbureau na likwidatie der overkochte voorraden wordt hoe langer hoe grooter.

Voor den aanstaanden bietoogst verscheen einde Augustus reeds de eerste raming van Mikusch, die voor Europa zonder Rusland een oogst van ca. 6.490.000 tons aanneemt tegen een geraamde productie in 1934/35 van 7.050.000 tons en voor Rusland 2.000.000 tons tegen 1.500.000 tons in 1934/35.

De eerste raming van F. O. Licht, welke op 30 September het licht zag, luidde: Europa 6.607.500 tons tegen een opbrengst in 1934/35 van 7.073.672 tons en Rusland 1.750.000 tons resp. 1.500.000 tons.

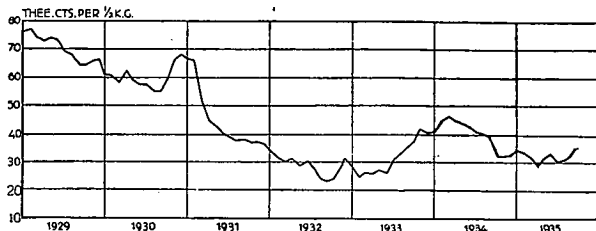
Terwijl de groote droogte dezen zomer aan de bieten nogal schade heeft toegediend, is door de later ingetreden flinke regens heel wat goed gemaakt. In doorsnee wordt een oogst verwacht, die iets beneden het normale ligt.

THEE.

Gedurende het 3e kwartaal van dit jaar heeft de theemarkt zich gunstig ontwikkeld. De voorraden geven een mooien teruggang te zien, tengevolge waarvan de prijzen stijgende zijn. De gemiddelde veilingprijzen van thee te Amsterdam gedurende de afgelopen drie maanden zijn als volgt:

4 Juli	30%	cts. per hkg in entrepôt (v.j. 41 cts.)
18 "	31	" " " " " (" 40½ ")
8 Augustus	...	32%	" " " " " (" 39% ")
5 September	..	33%	" " " " " (" 35% ")
19 "	..	38%	" " " " " (" 31% ")

Zooals men ziet, zijn de prijzen van 30% cts. tot 38% cts. per hkg opgelopen of met ruim 25 pCt. en deze stijging blijft nog steeds aanhouden. Deze prijsstijging is ook ten deele een gevolg van het voortdurend afnemen van het veilingaanbod, waardoor de koopers bevreesd zijn hun voorraden niet voldoende op peil te kunnen houden en mogelijk zelfs tekort te kunnen krijgen.

Het veilingaanbod te Amsterdam gaf gedurende de afgelopen drie maanden het volgende beeld:

4 Juli	12.664 kn. Ned.-Ind. thee directe aanvoer
18 "	9.165 " " " " " " " " " " "
8 Augustus	...	14.419 " " " " " " " " " " "
5 September	...	15.559 " " " " " " " " " " "
19 "	...	9.912 " " " " " " " " " " "
Totaal 3e kwart.	..	61.719 kn. (v.jaar 87.387)
Totaal 1e halfj.	..	154.084 " " 132.883)
Tot. 1e t/m. 3e kw.		215.803 kn. (v.jaar 220.270)

In Londen beliep het veilingaanbod:

	1935	1934
1e kwartaal	883.238 kisten
2e "	901.942 kisten
3e "	825.344 " "
	915.538 " "
Totaal	974.091 " "
	915.542 " "
Totaal	2.682.673 kisten
	2.733.022 kisten

Voor de komende periode verwacht men, dat de aanvoer van thee, dus ook het veilingaanbod, nog verder zal teruglopen, ten eerste tengevolge van de grotere restrictie, maar tevens door de droogte in Ceylon en Nederlandsch-Indië, die reeds een natuurlijke beperking teweegbrengt.

De voorraden Nederlandsch-Indische thee bij het Thee-Etablissement te Amsterdam beliepen bij den aanvang van dit jaar 74.699 kisten tegen 75.232 kisten het vorige jaar. Ultimo September van dit jaar waren deze teruggelopen tot 63.706 kisten, terwijl zij het vorige jaar toenamen tot 88.193 kisten. Deze gunstige wending heeft zich uitsluitend in de laatste drie maanden afgespeeld, daar de voorraden aan het begin van het afgelopen kwartaal nog 10.000 kisten meer bedroegen dan in het daaraan voorafgaande jaar.

De kwartaalcijfers waren de volgende:

	1935	1934
aanvang 1e kwartaal	74.699 kisten
" 2e "	88.268 " "
" 3e "	93.340 " "
" 4e "	63.706 " "
		75.232 kisten
		69.799 " "
		83.691 " "
		88.193 " "

Hetzelfde heeft zich te Londen voorgedaan, waar de voorraden sinds den aanvang van het jaar met 62.756.000 lbs. terugliepen tegen 37.250.000 lbs. het vorige jaar. Gedurende het afgelopen kwartaal namen de voorraden ruim 8 miljoen lbs. af, terwijl de toename het vorige jaar ruim 20 miljoen lbs. beliep.

Voorraden thee in Londen (in 1000 lbs.).

	1935	1934
Aanvang 1e kwartaal	279.178
" 2e "	267.160
" 3e "	224.575
" 4e "	216.422
		269.794
		251.475
		212.207
		232.544

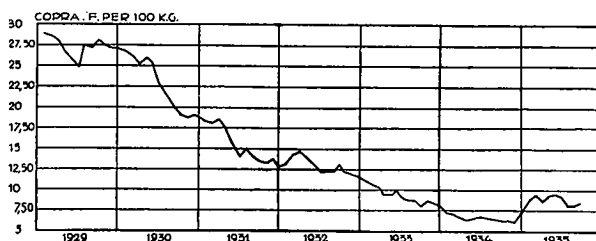
De overige statistische cijfers van Nederland zijn niet alle onverdeeld gunstig. De invoer tot verbruik, die de beide eerste kwartalen van dit jaar een verbetering van totaal ca. 1400 ton te zien gaf, liep het laatste kwartaal met ca. 750 ton terug. De totale invoer tot verbruik is nog wel steeds meer dan in de overeenkomstige periode van 1934, het feit evenwel, dat het verbruik een weinig teruggelopen is, is ongetwijfeld minder gunstig.

Zooals te verwachten was, bleef de uitvoer onder dien van het vorige jaar, hoewel het verschil het derde kwartaal practisch nihil is. Door de sterke vermindering gedurende het eerste halfjaar echter blijft de uitvoer ruim 1000 ton lager.

De cijfers van den aanvoer, invoer tot verbruik en den uitvoer waren:

	Aanvoer	Inv. t. verbr.	Uitvoer
	1935	1934	1935
1e kwartaal	..	3.990 3.555	2.704 1.871
2e "	..	3.798 4.187	2.569 2.006
3e "	..	3.369 4.940	2.708 3.457
Totaal	..	11.157 12.682	7.981 7.334
			3.822 4.897

COPRA.

DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN DUITSCHLAND, GROOT-BRITANNIË EN DE VEREENIGDE STATEN.

(Samengesteld in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

Duitsland.

De ontwikkeling van den economischen toestand in Duitsland gedurende de laatste jaren laat steeds duidelijker een scheiding in een drietal groepen, welker beloop onderling sterk afwijkt, doorvoeren. Deze groepen zijn die van de voortbrenging van productiemiddelen, de verbruikerssfeer en den buitenlandschen handel. In den beginne kon deze ontwikkeling, nl. sterke stijging bij de voortbrenging van kapitaalgoederen, en het hierbij achterblijven van de productie van verbruiksgoederen en van het verbruik en dalende buitenlandsche handel, als normaal voor een zich in een periode van beginnenden opbloei bevindend land worden opgevat. Men kan nl. verwachten, dat in een volgend stadium der opleving de reeds verbeterde bedrijfstakken langzamerhand invloed op het verbruik zouden gaan uitoelenen, terwijl het tempo van de stijging van de productie van kapitaalgoederen zou gaan verminderen. Deze ontwikkeling heeft evenwel niet plaats gevonden, hoewel de conjuncturele toestand blijkens een studie van het „Institut für Konjunkturforschung“ *) op velerlei gebieden reeds de bekende spanningen uit de fase van hoogconjunctuur vertoont. Het is echter zeer goed mogelijk, dat het diepe Staatsingrijpen aan de conjunctuur een ander beloop geeft dan met den normalen conjunctuurcyclus overeenstemt, zoodat uit de momenteele onharmonische ontwikkeling een prognose slechts onder voorbehoud kan geschieden.

Bleef in den eersten tijd de voortbrenging van consumptiegoederen bij die van kapitaalgoederen achter, sedert een jaar ongeveer is de richting der ontwikkeling zelfs tegengesteld geworden, in dien zin, dat de productie van verbruiksgoederen afneemt en weer slechts weinig boven het laagste crisisniveau ligt.

	(1928 = 100)	1931	1933	1934	Jan. 1935	Juli 1935
Voortbrenging van productiemiddelen	61.0	53.7	79.0	84.4	103.5	
staal	57.5	53.1	84.3	92.3	117.0 ¹⁾	
machines	59.5	41.9	69.4	63.6	91.1 ¹⁾	
verbruiksgoederen	80.5	80.0	89.7	86.3	80.9	
textiel	87.7	90.6	103.2	93.1	85.7 ²⁾	

¹⁾ Juni 1935. ²⁾ Aug. 1935.

De arbeidsgelegenheid blijft, dank zij den sterken opbloei in de productiemiddelen-industrie, voortdurend toenemen. Het aantal werklozen bedroeg in Juli 1.754.000 tegen 2 426.000 in Juli van het vorige jaar en 4.464.000 in Juli 1933.

De toegenomen bedrijvigheid deed het totale volksinkomen ondanks de eenigszins dalende loonbeweging stijgen. Het tegoed bij de spaarbanken neemt dan ook voortdurend verder toe en bedroeg in Juli R.M. 13.198 mill. tegen 11.675 mill. in Juli 1934 en 10.490 in Juli 1933.

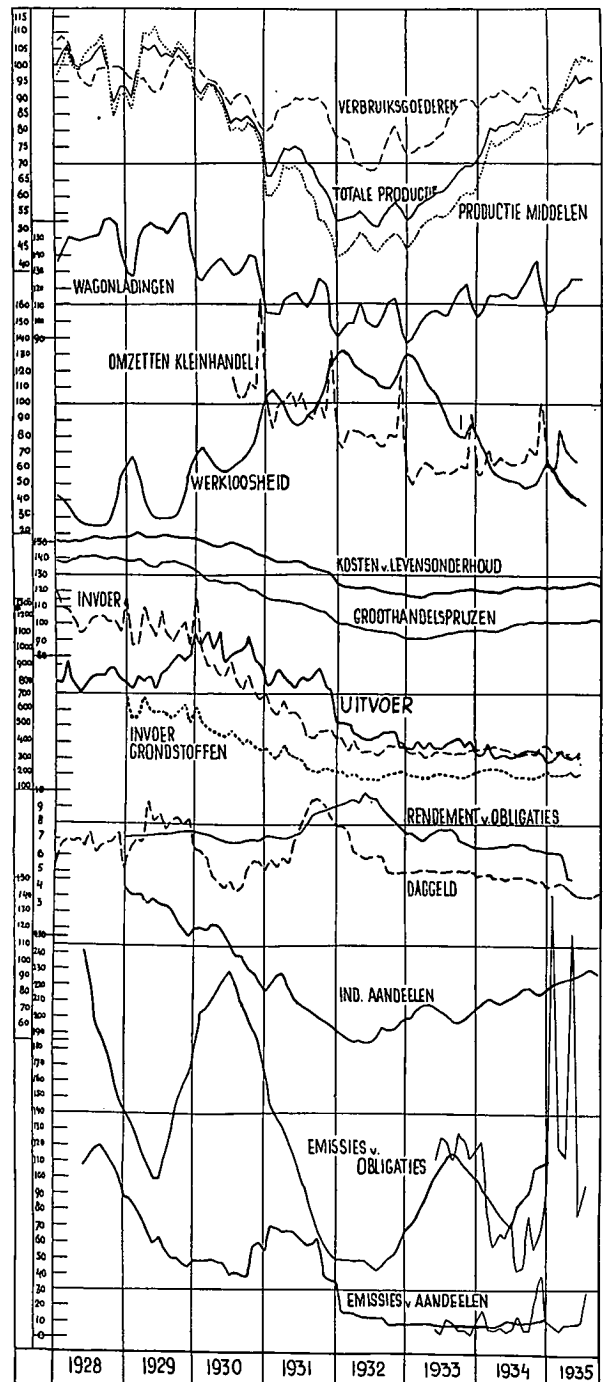
Het verbruik daarentegen vertoont na de hamstergolf tegen het einde van 1934 een minder gunstige ontwikkeling, vooral waar het artikelen met meer elastische vraag betreft. Deze toestand is weer in sterke tegenstelling met de enorm gestegen voortbrenging van kapitaalgoederen gedurende bijna drie jaren.

Omzetten (1931 = 100)	1932	1933	1934	Jan./Juni 1935
warenhuizen (totaal)	82.3	67.0	68.8	60.5 ¹⁾
meubels en huisraad	69.9	67.4	87.9	76.7
textiel en kleding	77.9	76.1	88.8	83.5
voedings- en genotmiddelen	83.5	79.4	83.7	83.8
Totaal omzetten	78.8	75.2	83.4	80.4

¹⁾ Jan./Aug.

Zeer ongunstig blijft nog de toestand van den buitenlandschen handel. Hoewel de handelsbalans sedert Mei met een actief saldo sluit (de eerste 8

*) Vierteljahrshefte zur Konjunkturforschung 1935, A 2, pag. 168 en 169.

maanden van 1935 leveren een passief saldo van R.M. 87 mill. op), moet dit gepaard gaan met steeds verder ineen schrompelende omzetten. De invoer daalde van R.M. 1.186 mill. in 1927 op 389 mill. in 1932 en 347 mill. in Jan./Aug. 1935; de uitvoer van R.M. 1.124 in 1929 op 478 mill. in 1932, 347 in 1934 en 336 mill. in Jan./Aug. 1935. Vooral de invoer van fabrikaten werd sterk beperkt. De waarde van den uitvoer bedroeg in 1928 nog 24 pCt. der totale binnenlandsche productie, in 1934 was dit percentage tot 11.3 gedaald, terwijl het voor het eerste halfjaar van 1935 nog maar 9.6 pCt. bedroeg. Ten behoeve van de grondstoffenvoorziening moest een aantal compensatie-verdragen afgesloten worden met landen, welke Deutsche fabrikaten afnamen, terwijl het export-subsidiefonds, dat samengesteld wordt uit een belasting van de niet voor uitvoer werkende industrieën, den uitvoer stimuleeren en dus deviezen voor grondstoffen- en voedingsmiddeleninvoer moet vrijmaken.

De deviezenmoeilijkheden hadden naast de sterk expansieve credietpolitiek een prijsverhoogende werking in het binnenland tengevolge. Deze prijsbeweging maakt de concurrentiekracht van den export echter voortdurend zwakker, daar de prijzen der meeste andere landen juist dalen.

(1913 = 100)	1932	1933	Juli 1934	Juli 1935
Index van groothandelsprijzen . . .	97	93	98.9	102.4
kosten van levensonderh. ¹⁾	121	118	121.8	124.5

¹⁾ 1913/14 = 100.

Over de ontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkt zullen wij ditmaal kort zijn. De Golddiskontbank neemt geleidelijk de rol van de Rijksbank bij de financiering der werkverschaffing over. Van begin Juni tot einde Juli had zij reeds voor ruim R.M. 550 mill. aan z.g. Solawissels uitgegeven. Bovendien moest de „Deutsche Sparkassen- und Giroverband“ een 4½ pCt. leening van R.M. 500 mill. ter consolidering der vlottende werkverschaffingsschuld overnemen. De stijging bij de aandelenkoersen was tengevolge van een vlucht in vaste waarden weer zeer sterk (van 83.5 in Januari op 95.5 in Augustus, ondanks de werking van het „Anleihestockgesetz“). De rente op de geldmarkt beweegt zich, met uitzondering van die voor maandgeld, langzaam in dalende richting.

Het geheele beeld der ontwikkeling in Duitsland blijft, zooals in het begin reeds werd opgemerkt, gekenmerkt door de tegengestelde tendens in de verschillende onderdeelen. De deviezenmoelijkheden veroorzaakten kort geleden een tekort in de voorziening van eenige belangrijke levensmiddelen, terwijl ook het grondstoffenvraagstuk zeer nijpend blijft. Het verdere beloop is afhankelijk van de voortzetting der economische politiek van de Regeering, welke echter, wat betreft de financiering ervan, niet gemakkelijk zal vallen, vooral ook omdat de exportindustrieën in steeds grootere moeilijkheden geraken.

Groot-Brittannië.

De indruk, welke men van het Engelsche bedrijfsleven in het derde kwartaal van 1935 krijgt, is die van een zekere consolidatie. Het indexcijfer voor de bedrijvigheid van „The Economist“ bereikte in Juni een maximum op 114 en bedroeg in Juli en Augustus 113, tegen 98½ in Juni 1933 en 108 in Juni 1934. De productie voor de binnenlandsche markt, welke ¾ van de totale productie bedraagt¹⁾, en wel speciaal die van kapitaalgoederen, is de sterkste stimulans voor de bedrijvigheid. Bij een analyse van de industriele bedrijvigheid blijkt, dat het *bouwbedrijf* nog steeds een belangrijken factor in de opleving voorstelt. Volgens „The Economist“ bedroeg het indexcijfer (1924 = 100) voor het bouwbedrijf in:

1929	132½	1934	194
1930	144½	1935 Jan.	206
1932	126	„ Aug.	222

Een onzekerheid t.a.v. de verdere ontwikkeling bestaat echter in het feit, dat het bouwbedrijf tamelijk gevoelig is voor wijzigingen in de productiekosten en in den rentevoet. Vooral de hoogte van den laatste wordt door de internationale situatie in ongunstigen zin beïnvloed. Het is echter mogelijk, dat de bouw van arbeiderswoningen tengevolge van het Regeeringsplan tot opruiming van krotwoningen de gunstige werking, welke het particuliere initiatief bij den bouw van middenstandswoningen uitoefende, zal overnemen. Aanbestedingen voor den bouw van fabrieken en de uitvoering van publieke werken treden in den laatsten tijd meer op den voorgrond, hoewel ¾ van alle aanbestedingen nog voor den woningbouw geschieden.

De bedrijvigheid in de *ijzer- en staalindustrie* was weliswaar eenigszins lager dan in de recordmaand Mei, doch dit is een normaal seizoensverschijnsel; vooral de maanden Juli en Augustus waren toch nog gunstig en de geheele productie is, gedeeltelijk door de verminderde invoeren, hooger dan een jaar geleden. Verwacht wordt, dat de staalproductie dit jaar voor het eerst weer het niveau van 1929 zal bereiken. De internationale staalovereenkomst is op

¹⁾ Volgens het Aug./Sept.-nummer van de Midland Bank.

1 Augustus voor 5 jaar ondertekend met een optie voor nog 3 jaar.

In de *automobielinindustrie* was zoowel de binnenals de buitenlandsche afzet bevredigend. *Vliegtuigfabrieken* werkten op volle capaciteit.

De *scheepsbouw* behoort met de kolen- en de katoenindustrie tot de oude takken van bedrijf, waar de gang van zaken, door den slechten toestand in de geheele wereld, het somberst is. Terwijl gemiddeld 15 pCt. van de Engelsche arbeiders zonder werk zijn, bedraagt dit percentage in den scheepsbouw ca. 41 pCt. In de crisisjaren was de toestand in dezen tak van bedrijf echter nog veel ernstiger. Dank zij de bedrijvigheid van de in Februari 1930 opgerichte National Shipbuilders Security is in de laatste jaren de capaciteit van den Engelschen scheepsbouw met 149 hellingen verminderd. Maar ook deze verminderde capaciteit is nog veel te groot voor de huidige behoeften. De toekomst wordt nu echter iets gunstiger beoordeeld door vermindering van de opgelegde tonnage en door aankopen van schepen door Italië. Buitendien moet de Engelsche oorlogsmarine belangrijk worden uitgebreid, hetgeen niet uitsluitend op de rijkswerken zal kunnen geschieden. Verder verwacht men een gunstige werking van het sloopingsplan der Engelsche Regeering; dit plan wil een regeeringssubsidie van £10 miljoen verleen voor het bouwen van nieuwe schepen, onder voorwaarde, dat voor elk ton nieuwe schepen, twee ton oude scheepsruimte wordt gesloopt. Twaalf schepen van 57.000 ton zullen op deze wijze worden gebouwd, acht ervan zijn reeds aanbesteed.

De *kolenmijnbouw*. De productie voor binnenlandschen industrieelen afzet handhaafde zich goed en de verkoop voor huisbrand begon langzamerhand weer. De export was eenigszins hooger dan een jaar geleden, maar de vooruitzichten ervoor zijn slecht. Na vrij belangrijke verschepingen naar Italië is de export daarheen bijna geheel stopgezet tengevolge van de betalingsmoeilijkheden. De uitvoer naar Italië zal dit jaar nauwelijks 3 miljoen ton te boven gaan, tegen 4,7 miljoen ton in 1934. De Fransche invoerquota voor Engelsche kolen zijn met ingang van 1 Sept. met 10 pCt. verlaagd. Afgezien van deze exportmoeilijkheden dreigt voor Groot-Brittannië op het oogenblik een kolenstaking. De arbeiders eischen een uniform nationaal loonsysteem in plaats van de districtsgewijze regeling, en een daarmee samengaande loonsverhooging. De kolenindustrie, die zich in een periode van reorganisatie bevindt, kan deze op zichzelf gerechtvaardigde eischen, niet inwilligen.

Van de consumptiegoederenindustrieën staat de groote Britsche *katoenindustrie*, wat haar omvang betreft, op de eerste plaats. De toestand in dezen tak van bedrijf blijft slecht, hetgeen den laatsten tijd nog geaccentueerd werd door de fluctuaties van de Amerikaansche katoennoteringen, tengevolge van het Abessijnsch conflict en de loononderhandelingen bij de weverijen. Er is een plan voor een „gentlemen's agreement“ voor de verwerkers van Egyptische katoen gepubliceerd, hetwelk een controle van prijzen en productie ten doel heeft. De productie zal geschieden volgens een quota-systeem voor iedere firma, dat gebaseerd zal worden op het gemiddelde aantal spoelen en werkuren in de eerste helft van 1935.

De *werkloosheidscijfers*, die gedurende het geheele jaar 1935 een voortdurende verbetering vertoonden, bleven zich in deze gunstige richting voortbewegen en waren in Juli en Augustus voor het eerst sedert 1930 onder de twee miljoen. Dit gunstige cijfer is des te meer opmerkelijk, aangezien er in deze maanden altijd een aantal jeugdige werklozen bij komt, die pas de school hebben verlaten.

In Augustus werd een groot plan van werkverruiming gepubliceerd, dat uitgaat van Walter Runciman, den Minister van Handel. In een tijdsverloop van zes jaren zullen £200 miljoen worden verstrekt

voor scheepsbouw, mijnbouw, ijzer- en staalindustrie, chemische industrie, wegeaanleg en aanbesteding van groote werken.

De toestand van den buitenlandschen *handel* blijft bij de binnenlandsche bedrijvigheid ten achter en remt een algeheele opleving van alle takken van bedrijf.

De invoeren waren in Juni laag, in Juli tegen den gebruikelijken seizoensterugslag in hooger, terwijl de invoer in Augustus echter weer daalde.

In de maanden Juni tot en met Augustus waren de netto-invoeren van voedingsmiddelen en fabrieken ongeveer gelijk aan de overeenkomstige maanden in 1934. De invoeren van grondstoffen waren iets lager, hetgeen voor de binnenlandsche productieverwachtingen van belang kan zijn. Er werd vooral minder katoen en hout ingevoerd. De invoer van niet-ijzerhoudende metalen nam toe.

Voor den uitvoer was Juli ook bijzonder gunstig; Juni en Augustus waren lager. De totale uitvoercijfers van Juni tot Augustus waren eenigszins hooger dan in het voorafgaande jaar, hetgeen te danken is aan den export van ijzeren en stalen producten en van machinerieën.

Het *scheepvaartverkeer* was vrij levendig bij eenigszins stijgende vrachten, vooral veroorzaakt door stijgende graanprijzen in Argentinië. De spoorwegontvangsten waren laag.

Op de *geld- en kapitaalmarkt* werpt het Italiaansch-Abessijnsch conflict het duidelijkst zijn schaduwen. De fluctuaties van de discontokoersen zijn zeer zwak, tengevolge van de overeenkomst van de clearingbanken, welke de markt van korte credieten beheerschen.

Het Pond was in het laatste kwartaal vrij stabiel, doch staat gedurende de laatste weken, behalve door seizoensinvloeden ook door het Abessijnsch conflict eenigszins onder druk. Er is een aanzienlijke kapitaalvlucht naar de Vereenigde Staten. Verder vreest men groote bewapeningsuitgaven.

Uit al deze overwegingen is ook de gunstige stemming voor gilt-edged waarden omgeslagen; voor aandelenkoersen geldt hetzelfde. Clearing en deposito's weerspiegelen met stijgende cijfers de gunstige binnenlandsche bedrijvigheid.

Op de emissiemarkt vertoont de maand Juli een sedert lang niet bereikt recordcijfer.

De emissies in Augustus waren door de vacantiestemming en misschien ook door het oorlogsgevaar zeer gering. Het Septembereijfer is eenigszins hooger, echter bijna uitsluitend door binnenlandsche emissies. Er hebben bijna geen emissies voor Britsche bezittingen plaats gehad.

Samenvatting. De binnenlandsche toestand in Groot-Brittannië is wat bedrijfsbezetting en arbeidsgelegenheid betreft overwegend gunstig.

Voor de voor het binnenland werkende bedrijven vertoonen een sterke opleving, met uitzondering slechts voor eenige zgn. oude takken van bedrijf (o.a. scheepsbouw) waar de toestand nog relatief minder gunstig is. De ontwikkeling van den uitvoer wordt door de verschillende buitenlandsche maatregelen, waarbij in den laatsten tijd de onzekere politieke toestand in ongunstigen zin meewerkt, in zijn volledige ontplooiing geremd. Vergeleken met de situatie van den export in andere industrielanden kan de toestand in Engeland evenwel nog vrij gunstig worden genoemd.

Door verscheidene regeeringsmaatregelen hoopt men het economisch leven op het bereikte niveau te handhaven, mede door krachtigen steun te verleenen aan bedrijfstakken, welke den opbloei nog niet hebben gedeeld. Ook de prijsontwikkeling heeft in gunstigen zin plaats. De kosten van levensonderhoud vertoonen een vrij hoogen graad van stabiliteit. Het Italiaansch-Abessijnsche conflict heeft nog weinig merkbaaren invloed op het binnenlandsche bedrijfsleven gehad. Wel is er een zekere zenuwachtigheid op de geld- en kapitaalmarkt te bespeuren.

Vereenigde Staten.

De Amerikaansche conjunctuur staat wel sterk in het teeken van optimisme. Afgaande op de berichten zou men bijna gelooven, dat de crisis daar reeds geheel tot het verleden behoort. Toch is niets minder waar dan dat.

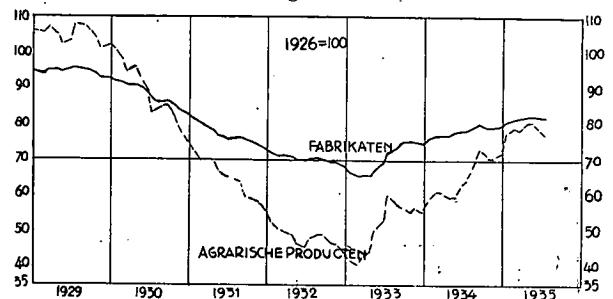
Vergelijken wij bijv. de bouwbedrijvigheid, welke den laatsten tijd de leiding heeft in de opleving, met de jaren 1923—1925, dan bedraagt zij nog slechts ongeveer 30 pCt. van het niveau van die jaren. De bedrijvigheid in de staalindustrie heeft het geheele jaar door slechts zelden een bezetting van 50 pCt. van de capaciteit kunnen bereiken, de symptomen op de geld- en kapitaalmarkt doen ons nog wel eens twijfelen en tenslotte, en dat teekent den toestand misschien nog het meest, tellen de Vereenigde Staten nog steeds een 10 à 11 miljoen werkloozen.

Een gunstig verschijnsel is evenwel, dat de opgaande beweging tegen de normale seizoensfluctuatie in heeft plaats gevonden, zoodat de huidige opleving zich reeds belangrijk langer heeft kunnen handhaven dan de vorige korte opflikkeringen en niets er nog op wijst, dat binnen afzienbaren tijd een belangrijke inzinking zal zijn te verwachten.

Terwijl de vorige oplevingen na 1929 zich vrijwel alleen uitten in de niet-duurzame gebruiksgoederenindustrieën, zien wij juist in de laatste maanden een sedert 1929 ongekend groote vraag naar automobielen, landbouw-machines, meubels, elektrische apparaten, enz. optreden. Deze ontwikkeling moet voornamelijk toegeschreven worden aan de betere bedrijfsresultaten in den landbouw.

De sterke stijging van de landbouwprijzen heeft ertoe geleid, dat de z.g. schaarbeweging tusschen de agrarische en industriele prijzen in de Ver. Staten zich bijna weer heeft gesloten, zooals de onderstaande grafiek duidelijk laat zien. Daardoor is de koopkracht van de landbouwende bevolking sterk toegenomen.

Prijzen van landbouwproducten en fabrieken in de Vereenigde Staten.

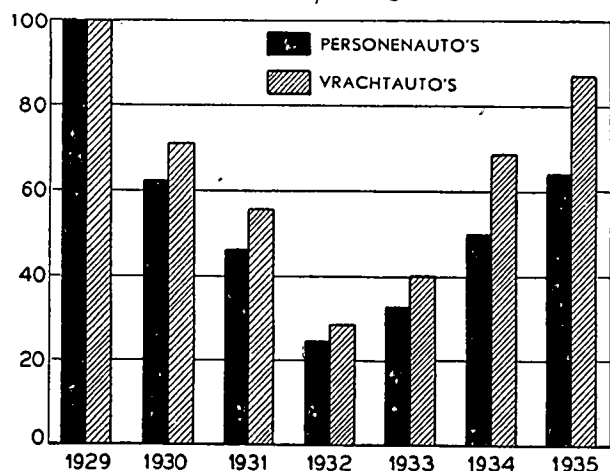

Een gevolg daarvan is ook geweest, dat de mail order business een toeneming van den omzet kon boeken van soms 20 pCt. Ook de vraag naar consumptiegoederen heeft zich goed kunnen handhaven of verbeteren. Was het indexcijfer voor de department-store-sales in Juli 1934 73, in Juli van dit jaar was het zelfs gestegen tot 80; deze verbetering wordt voornamelijk door het grootere volumen veroorzaakt, daar slechts voor voedingsmiddelen de prijzen iets zijn gestegen.

Met het oog op de voorbereidingen, welke getroffen worden voor het pousseeren van de nieuwe modellen, liep de productie van automobielen gedurende de maand Augustus achteruit, maar daarvoor is zoowel de productie als de verkoop buitengewoon goed geweest, vooral van vrachtauto's. Was de productie van vrachtauto's in Juni 1935 44 pCt. grooter dan in Juni 1934, terwijl voor luxe auto's dit percentage 25 was.

Het grooter gebruik van vrachtauto's vergoedt eenigszins den kleineren omvang van goederenvervoer per spoor, hoewel den allerlaatsten tijd dit vervoer ook snel toeneemt, zoo, dat in September van dit jaar de omvang zelfs grooter was dan sedert vier jaren het geval is geweest.

Productie van auto's op basis 1929 = 100 voor de periode Januari t/m. Augustus.

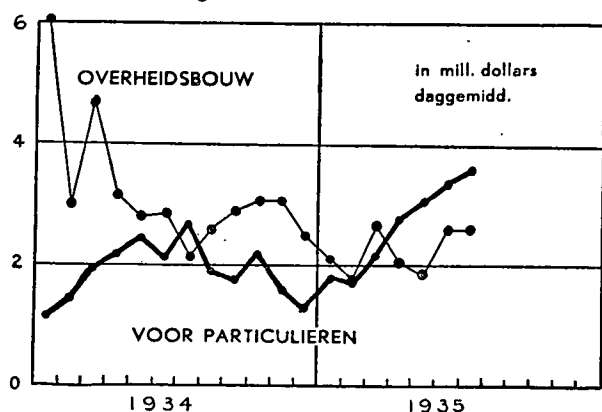

De toestand in de textielindustrie is bevredigend, behoudens dan bij de katoen waar men moeilijk aan de verwerkings-belastingen het hoofd weet te bieden.

Het meest trekt echter den laatsten tijd de bouwbedrijvigheid de aandacht. Langen tijd waren de huren van de oude huizen te laag en was de toestand op de hypotheek-markt te ongunstig om nieuwbouw rendabel te maken. Den laatsten tijd zijn nu de huren, vergeleken met 1934, 12 pCt. gestegen, terwijl de hypotheekmarkt, nu het gevaar voor executies en waardeverminderingen verminderd is, veel ruimer is geworden. Hierbij komt nog, dat de bouwkosten die, dank zij de N.R.A., langen tijd hoog waren gebleven, in het afgelopen jaar zijn gedaald. Deze factoren hebben den nieuwbouw weer meer winstgevend gemaakt.

Opvallend is dan ook de toeneming van den huizenbouw; het totaal-index-cijfer der bouwbedrijvigheid was gedurende het eerste halfjaar 18 pCt. lager dan in 1934. Dit is een gevolg van de daling van den bouwproductie van overheidswege met 43 pCt.; de particuliere nieuwbouw steeg met 32 pCt. In de eerste helft van 1934 nam de overheid voor 67 pCt. deel in den totalen nieuwbouw, terwijl dit percentage in dit jaar slechts 46 pCt. bedroeg.

Woningbouw in miljoenen Dollars.

Uit den aard der zaak heeft de toegenomen bouwbedrijvigheid niet alleen den houthandel, doch ook den verkoop van elektrische installaties e.d. gunstig beïnvloed.

Ondanks de afnemende van de automobielpductie gedurende enkele weken heeft de bezetting in de staalindustrie zich relatief goed kunnen handhaven op ongeveer 45 tot 50 pCt. van de capaciteit.

In het algemeen is er dan ook eenige reden tot optimisme. Dat ondanks al de onzekerheid, welke werd veroorzaakt door allerlei wettelijke maatregelen en de dikwijls heftige discussies daarover in het Congres, het bedrijfsleven een vrij belangrijke opleving heeft kunnen doormaken is zeer zeker van betekenis,

temeer daar ook thans nog de houding van het Hooge Gerechtshof t.a.z. van enkele wetten onzeker is.

In het algemeen kan men echter wel zeggen, dat in het afgelopen zittingsjaar van het Congres de legislatieve basis van de door den President gevolgde politiek is gelegd. Zelfs heeft Roosevelt dan ook onlangs verklaard, dat het nu uit zou zijn met het experimenteren, doch van de zijde der Republikeinen meent men dat dit slechts een politieke zet is geweest met het oog op de komende verkiezingen. Veel nieuws is er in het afgelopen kwartaal in Washington niet te berde gebracht. De wetten, die werden aangenomen, bevonden zich in het vorige kwartaal reeds in een ver gevorderd stadium, alleen werden er nog enkele zoodanig geamendeerd, dat zij in overeenstemming zouden zijn met de regels, welke de grondwet stelt.

De nieuwe bankwet en de gewijzigde Agricultural Adjustment Act vragen wel even de aandacht.

De vorm, waarin de eerste wet tot stand kwam, wijkt zeer sterk af van het ontwerp, zooals dat werd ingediend. Wel zijn verschillende wijzigingen aangebracht in den bestaanden toestand, maar de Fed. Res. banken zijn niet in die mate een verlengstuk van de Treasury geworden, als de aanvankelijke bedoeling van het wetsontwerp was.

De wijzigingen in de Agricultural Adjustment Act zijn belangrijker, daar zij enkele principiële kwesties betreffen. Zooals men weet is het doel van de wet de prijzen van landbouwproducten in overeenstemming te brengen met die van industrieproducten, op basis van een theoretische pariteit. Deze pariteit is nu voor landbouwproducten met 5 pCt. verhoogd, hetgeen een vergoeding voorstelt voor den hoogerentelast, welke de boeren nu, vergeleken met de uitgangsjaren (1909—1914), hebben. Middel om het doel te bereiken was o.a. ook het heffen van verwerkingsbelastingen, welke dan den boeren werden uitgekeerd, wanneer deze vrijwillig hun productie beperkten. Thans wordt echter niet meer alleen een vergoeding gegeven voor de niet-bebouwde oppervlakte, doch voor de geheele productie. Voor de beleening van voorraden zijn de wettelijke voorschriften in denzelfden geest gewijzigd. Werd aanvankelijk bijv. slechts de onverkoopbare katoenogst beleend, wat uit den aard der zaak den verkoop niet bevorderde, thans strekt de steunverlening zich ook verder uit en wordt een toeslag verleend op den marktprijs, waardoor de export wordt bevorderd.

Op de geldmarkt trekt nog steeds de groote geldruimte de aandacht, zich uitende in een ongekenen omvang van de surplus-reserves, welke bijv. in Augustus \$ 2.6 milliard bedroegen, tegen \$ 1.8 milliard in Augustus 1934. Deze stijging moet in de eerst plaats toegeschreven worden aan de groote goud-importen, welke gedurende dit jaar plaatsvonden.

Netto goud-importen in 1935 (in miljoenen Dollars.)

Januari	149	Juni	230
Februari	123	Juli	16
Maart	13	Augustus	46
April	149	September	83 (26 d.)
Mei	140		

De economische toestand in de Vereenigde Staten is dus in den laatsten tijd sterk verbeterd. De krachten, die tot deze verbetering hebben medegewerkt, schijnen zich te bestendigen. In dit verband kan gewezen worden op de gunstiger ontwikkeling op de kapitaalmarkt¹⁾, de bron, waaruit een permanent herstel met het oog op een uitbreiding van de productie van kapitaalgoederen moet worden gevoed. De mogelijkheden tot een enorme creditexpansie bestaan en het is de groote vraag, in welke mate hiervan gebruik zal worden gemaakt. Daarvan zal in hooge mate de toekomstige ontwikkeling van de conjunctuur afhangen.

¹⁾ Wij verwijzen hiervoor naar de „Geld- en kapitaalmarkt”, elders in dit bericht.